بسم الله الرحمن الرحيم

کتاب پیژندنه

د کتاب نوم: د لګښت سنجونه

څانګه: محاسبه

راټولوونکی: عبدالجبار قیومی

ژباړن: روح الله عزتمل

د څار کمېټه:

- محمد آصف ننګ د تخنیکي او مسلکي زده کړو معین
- دیپلوم انجنیر عبدالله کوزاېي د تعلیمي نصاب رییس
- محمد اشرف وحدت په تعلیمي نصاب کې د معینیت د مقام سلاکار

د تصحیح کمېټه:

- عبدالجمیل ممتاز
- نصیر احمد احمدی

د ګرافیک او ډیزاین څانګې مسئول :

ګرافیک او ډیزاین: علی مومنی

چاپ کال: ۱۳۹۲ لمریز کال

تیراژ: ۳۰۰۰ ټوکه

چاپ ځل: لومړی

وېب پاڼه: www.dmtvet.gov.af

برېښنالیک: info@dmtvet.gov.af

کوډISBN: ISBN 9789936300743

د چاپ حق د تخنیکي او مسلکي زده کړو له معینیت سره خوندي دی

Downloaded From AWK Library
awklibrary.com

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
دا عزت د هر افغان دی

کور د سولې کور د تورې
هر بچی يې قهرمان دی

دا وطن د ټولو کور دی
د بلوڅو د ازبکو

د پښتون او هزاره وو
د ترکمنو د تاجکو

ور سره عرب، ګوجر دي
پاميريان، نورستانيان

براهوي دي، قزلباش دي
هم ايماق، هم پشه يان

دا هيواد به تل ځليږي
لکه لمر پر شنه آسمان

په سينه کې د آسيا به
لکه زړه وي جاويدان

نوم د حق مو دی رهبر
وايو الله اکبر وايو الله اکبر

د پوهنې وزارت پیغام

ګرانو زده کوونکو ، محصلانو او درنو ښوونکو!

د یوې ټولنې وده او پرمختګ کاملاً د همغې ټولنې د پیاوړو کاري کادرونو، بشري قوې او ماهرو متېو په کار او زیار پورې تړلي او د دوی په خوارۍ پورې نغښتي دي. همدا بشري قوه او کاري متې دي چې د هیواد انکشافي اهدافو ته د رسیدو لارې چارې طی کوي او د یوه نیکمرغه، مرفه او ودان افغانستان راتلونکی تضمینوي.

انسان په خپل وار سره د الله تعالی له جانبه او هم د خپل انساني فطرت له اړخه مؤظف او مکلف دی چې د ځمکې په عمران او د یوه سوکاله ژوند د اسبابو او ایجاباتو د تکمیل لپاره خپل اغیزمن نقش، همدارنګه ملي او اسلامي رسالت ادا کړي.

له همدې ځایه ده چې د یوه ژوندي او فعال انسان نقش، د خپل ژوند د چاپیریال او خپلې اړوندې ټولنې په اړه، تل مطلوب او په هیڅ حالت کې نه نفی کیږي او نه هم منقطع کیږي.

په ټول کې د پوهنې نظام او په خاصه توګه د تخنیکی او مسلکی زده کړو معینیت مسوولیت او مکلفیت لري چې د اسلامي ارزښتونو، احکامو معقولو او مشروعو قوانینو ته په ژمنتیا سره، د افغانستان په انکشاف کې فعاله، چابکه او موثره ونډه واخلي، ځکه دغه ستر او سپیڅلي هدف ته د رسیدو په خاطر د انساني ظرفیت وده، د حرفوي، مسلکي او تخنیکي کادرونو روزنه او پراختیا یو اړین مقصد دی. همدا په تخنیکي او مسلکي زده کړو مزین تنکي ځوانان کولی شي چې په خپلې حرفې او هنر سره په سیستماتیک ډول د هیواد انکشاف محقق او میسر کړي.

جوته ده چې په افغانستان کې د ژوند تګ لاره، دولتداري او ټولنیز نظام د اسلام له سپیڅلو احکامو څخه الهام اخیستی، نو لازمه ده چې زموږ د ټولنې لپاره هر ډول پرمختګ او ترقي باید په علمي معیارونو داسې اساس او بنا شي چې زموږ د کارګر نسل مادي او معنوي ودې ته لومړیتوب ورکړل شي. د حرفوي ظرفیت جوړونې تر څنګ د ځوانانو سالم تربیت او په سوچه اسلامي روحیې د هغوی پالنه نه یوازې پخپل ذات کې یوه اساسي وجیبه ده، بلکې دا پالنه کولی شي چې زموږ وطن پخپلو پښو ودروي، له ضعف څخه یې وژغوري او د نورو له سیاسي او اقتصادي احتیاج څخه یې آزاد کړي.

زموږ ګران زده کوونکي، محصلان، درانه استادان او مربیون باید په بشپړه توګه پوه شي، چې د ودان او نیکمرغه افغانستان ارمان، یواځې او یواځې د دوی په پیاوړو متېو، ویښ احساس او نه ستړي کیدونکي جد او جهد کې نغښتی او د همدغو مسلکي او تخنیکي زده کړو له امله کیدای شي په ډیرو برخو کې د افغانستان انکشافي اهداف تر لاسه شي.

د دې نصاب له ټولو لیکوالانو، مولفینو، ژباړونکو، سموونکو او تدقیق کوونکو څخه د امتنان تر څنګ، په دې بهیر کې د ټولو کورنیو او بهرنیو همکارانو له مؤثرې ونډې او مرستو څخه د زړه له عمقه مننه کوم. له درنو او پیاوړو استادانو څخه رجامندانه هیله کوم چې د دې نصاب په ګټور تدریس او فعاله تدریب سره دې د زړه په ټول خلوص، صمیمي هڅو او وجداني پیکار خپل ملي او اسلامي نقش ادا کړي.

د نیکمرغه، مرفه، پرمختللي او ویاړمن افغانستان په هیله

فاروق وردګ

د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزیر

لړلیک

خپرکی	سرلیکونه	پاڼې
لومړی	د لګښتونو د سنجونې مهم اصطلاحات	۱
دویم	د لګښتونو مهم ډولونه	۵
دریم	د لګښت سنجونې مهم اوعمده موضوعات	۲۱
څلورم	په سوداګریزو تصدیو کې د لګښتونو د ډولونو سنجونه	۳۵
پنځم	په صنعتي تصدیو کې د لګښتونو سنجونه	۵۹
شپږم	د لګښتونو د پروسې او وظیفې سنجونه	۸۹
اووم	په مواضعو باندې د لګښتونو توزیع	۱۰۷
اتم	د لګښتونو د مواضعو سنجونه	۱۲۹
سرچینې او اخیستنې		۱۵۹

سریزه

په صنعتي، تجارتي او خدماتي موسسو کې د لګښتونو سنجول د حساب لرونکي سیستم مهمه څانګه ګڼل کیږي، چې د هغې څخه ګټه اخیستنه د وړاندې شویو خدماتو او د تولیدي محصولاتو تمام شوی قیمت ته د لاس رسی، د هیواد د اقتصادي او صنعتي وضعیت لپاره ضروری دی ، ځکه د تمام شوي قیمت څخه په تقلید سره محصولات اوخدمات د مدیریت د لګښتونو دکنټرول له لارې امکان لري .

د خرڅلاو قیمت د عرضې او تقاضا سره سم ټاکل کیږي ، په بل عبارت، ګټه باید د تمام شوي قیمت د تقلیل له لارې منځته راشي، نه د پلورنې د قیمت د لوړوالي له امله، ځکه چې د رقابت زمینه برابره شي .

په دې کتاب کې کوښښ شوی، چې د تمامې شوې برخې ارزونه په ساده طریقه سره بیان شي ،، او د دې کتاب مطالعه کوونکي په مقدماتي کرښو کې د درج شویو مطالبو څخه ګټه واخیستل شي .له همدې امله په دغه کتاب کې د مسایلو طرحه او حل ښه بیان شوی دی، همداراز د هر فصل په پای کې یې د مطالبو لنډه یادونه شوې ده او پوښتنې یې هم لیکلي دي .

په عمومي ډول په نننۍ نړۍ کې چې اقتصادي ، تجارتي ، او صنعتي رقابت شتون لري ، د لګښتونو د سنجونې کتاب مهم رول لوبولی شي . مدیران رښتینې او مناسبې تصمیم نیونې ته اړتیا لري، ترڅو مالي او د ډاډ وړ معلومات ترلاسه کړي، چې دغه معلومات د لګښتونو د سنجونې په کتاب کې لاسته راځي. دغه کتاب په همدې موخه د حساب داری او ادارې د انستیتوت او د نورو څانګو د محصلینو لپاره چمتوشوی دی.

د نړیوالې ټولنې لخوا خپاره شوي راپورونه د دې حقیقت ښکارندوی دی، چې هرڅومره چې د صنعت له برکته په بشري ټولنې کې پرمختګ رامنځته شي ، د تمام شوي قیمت د لګښتونو سنجول او تخصص ته پرمختګ نور هم باید ترسره شي .

دغه کتاب اته فصلونه لري چې په لومړي فصل کې یې د لګښتونو د سنجونې اصطلاحات په بشپړډول بیان کړي ، په دوهم فصل کې د لګښتونو د ډولونو په اړه معلومات شته ، په دریم فصل کې د لګښتونو د سنجولو د مهمو موضوعاتو څخه خبرتیا ده، په څلورم فصل کې د مثالونو په وړاندې کولو سره د لګښتونو د سنجولو ډولونه بیان شوي دي ، په پنځم فصل کې دا را زده کوي چې په صنعتي تصدیو کې د لګښتونو سنجونه څرنګه رامنځته کیږي، په شپږم فصل کې د پروسې او وظیفې د لګښتونو سنجونې د مثالونو په بیانولو سره لیکل شوي دي .

په پای کې د تعلیمي نصاب د محترم ریاست او په ځانګړي ډول له محترمو هر یوه عبدالمتین شریفي، میرمحمدشاه رفیعي، او ټولو هغو کسانو چې زموږ سره یې د دې کتاب په ترتیب او تنظیم کې مرسته کړې، د زړه له کومې مننه کوم .

په درناوی

عبدالجبار قیومي

د مضمون ټولیزه موخه:

د تصمیم نیونې، پلان جوړونې، کنټرول، څارنې او چارو د بررسۍ په موخه د صنعتي او خدماتي مؤسساتو د تثبیت شویو بیو او ګټو په براورد کې د محصلینو او مدیرانو لپاره د لازمو وړتیاوو پیدا کول.

د لګښتونو د سنجونې مهم اصطلاحات

ټولیزه موخه:
د لګښتونو د عمده مفاهیمو د لاسته راوړلو د وړتیا ارزول (سنجش).

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې به زده کونکي په لاندې ټکو وپوهیږي:

- پرداخت تعریف کړي.
- په مخارجو وپوهیږي.
- لګښتونه وپیژني.
- په لاسته راوړنه پوه شي.
- حاصل تشخیص کړي.
- په فعالیت وپوهیږي.
- ګټه وپیژني.
- په عوایدو پوه شي.
- زیان وپیژني.

ورکړه(پرداخت) (Disbursement)Pay

ورکړه څه ته وایي؟

ورکړه په لغت کې د نغدو پیسو ورکولو ته وایي او په اقتصاد کې لاندې معناوې لري:

الف: هغه معاش یا مزد یا پیسو ته وایي چې د یو خدمت په مقابل کې ورکول کیږي.

ب: د فعل په توګه د ورکولو یا جبران کولو په معنی دی.

په ارزونه کې د لګښت پرداخت د پیسو ورکولو په معنی دی او په اصطلاح کې د یوې تصدۍ ټولې پیسې دي، که هغه نقدي وي او یا کتبي وي، د پرداخت په نوم یادیږي.

مخارج out lay یا (Expen diture): له هغو پیسو څخه عبارت دي چې د جنسونو یا خدماتو په موخه له تصدۍ څخه خارجیږي.
دغه اصطلاح په دوه ډوله راوړل شوېده.

۱- په محاسبه کې د خدماتو یا جنسونو ټولو هغو لګښتونوته ویل کیږي چې د وخت په تیریدو سره رامنځته کیږي او په مقابل کې یې د ګټې طمعه کیږي.

کلي مخارج له نغدي او غیر نغدي لګښتونو څخه بحث کوي.

۲- د اقتصاد په علم کې هغه نغدي لګښت ته ویل کیږي چې د مال او یا خدمت د تولید له امله رامنځته کیږي.

لګښت (مصرف) (Consumption) یا (Expense)
د لګښت جمعې ته لګښتونه ویل کیږي او لګښت د انسانانو د غوښتنو د له منځه وړلو په موخه، د خدماتو یا مالونو د کارولو څخه عبارت دی.
لګښتونه: د متاع او خدماتو د ارزښت څخه ګټه اخیستل دي، چې د تولید لپاره کارول کیږي.
یا په بل عبارت: دتولید د عواملو قیمت دی، چې د تولید په پروسه کې کارول کیږي او په پیسو بدلیږي.

موندنه یا دریافت Receive
د پیسو د اخیستلو په معنی ده او په اصطلاح کې د یوې تصدۍ د ټولو پیسو اخیستل دي، که هغه نغدې وي او یا کتبي وي د موندنې یا دریافت په نوم یادیږي.

د پیسو راکړه(ستد): د یوې تصدۍ له پاره په یوه دوره کې پولي وسایل د پیسو د راکړې په نوم یادیږي.
حاصل (Output) (Yield): یوه اندازه مال یا خدمات چې د تولید د یوې عملیې څخه لاسته راغلې وي د حاصل یا د تولید د مقدار په نوم یادیږي.

حاصل: دتصدۍ د ټولو اصلي اوفرعي فعالیتونو څخه عبارت دی چې په یو کم واحد ارزول کیږي د مثال په توګه په یوه کرنیزه تصدۍ کې چې غنم د فعالیت په واسطه لاسته راځي، اصلي حاصل دی او سپین واښه چې پاتې کیږي، فرعي حاصل دی.

عاید (Income)

دعاید جمعې ته عوایدویل کیږي. عاید د اقتصاد دعلم په اصطلاح کې پولي حاصلاتو یا نورو مادي منابعو ته ویل کیږي، چې د ثروت د کارولو په واسطه یا د یوآزاد انسان د خدمت له امله ترلاسه کیږي.
عاید دتصدۍ د ټولو اصلي اوفرعي فعالیتونو څخه عبارت دی، چې په پولې واحد ارزول کیږي او یوه اندازه پیسې یې د فعالیت له امله لاسته راځي.

فعالیت: Activity

فعالیت: فعالیت کار ته ویل کیږي، دا کار که د فزیکي له پلوه وي اویا د اقتصادي له پلوه، خو چې په یوه معین وخت کې سرته ورسیږي، د قدرت یا فعالیت څخه عبارت دی.

ګټه: (Benefit , profit)

ګټه هغه پیسې دی چې په یوه شرکت کې د ګټې له امله لاسته راځی او شریکانو ته یې د هغوی د سهم په اندازه رسیږي.
هرکله چې د تصدۍ نتیجه مثبته وي، یعنې د عوایدو او مخارجو ترمنځ تفاوت مثبت وي ، نتیجه یې د ګټې په نوم یادیږي.

زیان Detriment Damage

هرکله چې د تصدۍ په نتیجه کې د عایداتو او مخارجو ترمنځ فرق منفي وي، له ضرر څخه عبارت دی.

د لومړی څپرکي د مطالبو لنډیز

۱- ورکړه یا پرداخت: په لغت کې د نغدو پیسو ورکولوته وایي او په اصطلاح کې د یوې تصدۍ مجموعي پیسوته ویل کیږي.
۲_ مخارج: یو مقدار هغه پیسې دي چې له تصدۍ څخه د جنس یا خدماتو د لاسته راوړلو له پاره خارجیږي.
۳- مصارف: د ګټې اخیستنې په موخه د وسایلو او خدماتو څخه کار اخیستل دي، چې د تولید په موخه کارول کیږي.

۴- ترلاسه کول: په لغت کې پیسو اخیستلو ته وایي او په اصطلاح کې د تصدۍ د ټولو پیسو اخیستل دي، که هغه نغدې وی او یا کتبی وي، د دریافت په نوم یادیږي.
۵_ د پیسو راکړه: په یوه دوره کې تصدۍ ته د پولي وسایلو له جریان څخه عبارت ده.

۶- حاصل: د تصدي د ټولو اصلي او فرعي فعالیتونو څخه عبارت دی چې په پولي واحد ارزول کیږي.

۷- عاید: د تصدۍ د اصلي او فرعي فعالیتونو هغه مجموعه ده چې په پولي واحد ارزول کیږي.
۸- فعالیت: کار ته ویل کیږي، که هغه له فزیکي پلوه وي او یا اقتصادي پلوه، خو چې په یوه معین وخت کې سرته ورسیږي د فعالیت د قدرت په نوم یادیږي.
۹ – ګټه: هرکله چې د تصدي نتیجه (د عایدو او مخارجو ترمنځ تفاوت) مثبت وی، ګټه لاسته راځي.
۱۰- ضرر: هرکله چې د تصدی نتیجه منفی وي ، ضرر لاسته راځي.

د لومړي څپرکي پوښتنې

۱- ورکړه یا پرداخت څه ته وایي، معلومات ورکړی؟

۲- د مخارجو او مصارفو ترمنځ فرق څه دی ویی لیکی؟

۳ – عاید له حاصل سره څه فرق لري، روښانه یې کړئ؟

۴- د حاصل په اړه معلومات ورکړئ؟

۵- فعالیت یا قدرت تعریف کړئ؟

۶- په یوې تصدۍ کې چې کله ګټه لاسته راځي، په مثال سره یې روښانه کړئ؟

۷- یوسوداګر کله له زیان سره مخ کیږي یومثال وړاندې کړئ؟

۸- د لګښتونو د ا رزولو مضمون د څه لپاره مطالعه کوئ، په دې اړه معلومات ولیکی؟

د لګښتونو مهم ډولونه

تولیزه موخه:
په تولیدي او خدماتي تصدیو کی د مهمو لګښتونو د ډولونو د تثبیتولو په اړه مهم او اساسی معلومات.

د زده کړې موخې: محصلین به په دې فصل کې په لاندې معلوماتو پوه شي:
- د موادو مصرف
- د تصدۍ د وسایلو مصرفول
- د پرسونل مصرف
- د اضافي عواملو مصرف
- متفرقه مصرف
- ثابت مصرف
- بدلون موندونکی مصرف
- مشترک مصرف
- انفرادي مصارف

د لګښت (مصارف) ډولونه

د تصدۍ د لګښت ډولونه کولای شو د تصنیف د عواملو له پلوه ثابت کړو. د تولید د عواملو استهلاک د اړونده اسنادو په واسطه په معین وخت کې ثابتیږي او همداراز د یوډول لګښت په واسطه نمره ګذاري کیږي.

د متاع د استهلاک اندازه د فزیکي واحدونو لکه کیلوګرام ، متر ، واحد اونورو په واسطه اندازه کیږي د لګښت ډولونه په لاندې توګه بیانولای شو.

د موادو لګښت

د لګښت په دغه ګروپ کې، د خامو موادو لګښت ، د کمکي موادو لګښت او د تصدۍ د موادو لګښت شامل دي او د موادو د ارزولو په چوکاټ کې ثابتيږي.

د موادو لګښت لاندې ډولونه لري:

الف – د توليد په ساحه کې کارول شوي مواد.

ب – د توليد په ساحه کې کوچينۍ او معياري ځانګې.

ج – د توليد په ساحه کې انفرادي ځانګې چې د تصدي دباندې تهيه کيږی.

د – په تجارتي تصديو کې تجارتي وسايل

ه: کمکي مواد (د اداري او فرشونو تر څنګ په نورو برخو کې)

و: په ټولو ساحاتو کې د تصدۍ مواد چې سوخت او نرژۍ هم پکې شامله ده.

کولای شو چې يوه برخه استهلاک شوي مواد له ستونزو پرته ندازه کړو.

د تصدۍ د وسايلو لګښت

دغه ډول لګښت په عمل کې د تصدی د وسايلو د ارزونې په چوکاټ کې تثبيتيږي او په دې صورت کې په قصدي ډول استعماليدونکي عوامل په پام کې نيول کيږي او د توليد په ځو مرحلو کې ګټه ترې اخلي. له همدې امله بايد د توليد د عواملو استهلاک د توليد د ارزونې په وخت کې په پام کې ونيول شي. دا کار ددې لامل ګرځې چې له يودې خوا د دستګاه د توليد عمومي قوت (پوتانشيل) په پام کې ونيسو او له بل لوري د دستګاه يوه دوره استهلاک هم را مالوم شي. د توليد يوه دوره استهلاک کولای شو چې د دستګاوو د د استفادې او پر دستګاه د وخت په تېريدو سره تثبيت کړو. دواړه ډوله ياد شوی استهلاک د تصدۍ په وسايلو باندې اغيزه لري او د وسايلو د استفادې وخت تعينوي.

مثال: د يوه موټر د قدرت (پوتنشيل) مجموعي فعاليت له KM ۱۲۰،۰۰۰ څخه پورته دی، نو که چيرې د دغه موټر کلنی استهلاک KM ۲۰۰۰۰ وي، نو په دې صورت کې د نوموړي موټر څخه د ګټې اخيستنې موده د هغه تر له منځه تللو پورې ۶ کاله ده. که چيرې له منځه تلل يا خرابيدل د چاپيريال او موسم له لارې رامنځته کيږي، نو په کال کې ٪۲۰ ارزول کيږي، بناء په دې صورت کې ډيره ګټه اخيستنه يواځې پنځه کاله ده.

د يوې دستګاه د مجموعی فعاليت د قدرت فرسايش د توليد د يو پړاو د استهلاک د ضرب د حاصل په نسبت ترلاسه کولای شو او يا داچې استهلاک د زمان د تابع په توګه په نظر کې نيسو، چې په دې ترتيب يوه اندازه تهيه شوې پيسې، د فرسايش په توګه وړاندې کيږي ، لاندې سمبولونه په نظر کې نيسو.

A= د چمتو کولو مبلغ – د داغمې قيمت
B = قدرت (پوتنشيل) د مجموعي فعاليت دستګاه
V_t= د T دورې څخه ګټه اخيستنه.
tN= د ګټې اخيستنې موده.
KA_t= د توليد د دورې د فرسايش پيسې T
د ګټې اخيستنې فرسايش کولای شو په لاندې ډول وليکو

$$KA_t = V_t.\frac{A}{B}\sum_{t=1}^{tN} Vt = B$$

زماني فرسايش عبارت دی له:

$$KA_t = f(t \cdot A)\sum_{t=1}^{tN} KA_t = A$$

ذکر شوی مثال په پام کې نيسو اوداسې فرض کووچې که A=۱۴۴۰۰ افغانۍ وي، نو په بيلابيلو کلونو کې د موټر څخه د استهلاک او ګټې اخيستنې پراوونه په لاندې ډول دی:

د لومړي کال استهلاک ۱۸۰۰۰ = (V۱) کيلومتر ه.
د دوهم کال استهلاک ۲۲۰۰۰ = (V۲) کيلومتره.
ددرېيم کال استهلاک ۲۴۰۰۰ = (V۳) کيلومتره.
د څلورم کال استهلاک ۲۰۰۰۰ = (V۴) کيلو متره.
د پنځم کال استهلاک ۱۶۰۰۰ = (V۵) کيلو متره.
د شپږم کال استهلاک ۲۰۰۰۰ = (V۶) کيلومتره.

$$B = 120000Km$$

$$\frac{A}{B} = \frac{14400}{120000} = 0.12\, {}^{Afg}\!/_{km}$$

د زماني فرسايش تابع عبارت دی له:

$$Kat = 0.0667 \cdot A(6-t)$$

د شپږو کلونو لپاره د وخت د فرسايش څخه ګټه اخيستنه په لاندې جدول کې بيانيږي.

وخت (t)	داستهلاک پیسې	
	د ګټې اخیستنې فرسایش	زماني فرسایش
۱	۲۱۶۰	۴۸۰۲
۲	۲۶۴۰	۳۸۳۲
۳	۲۸۸۰	۲۸۸۱
۴	۲۴۰۰	۱۹۲۱
۵	۱۹۲۰	۹۶۰
۶	۲۴۰۰	-
مجموعه	۱۴۴۰۰	۱۴۴۰۰

که د زماني فرسایش څخه د ګټې اخیستنې وخت له پنځو کلونو څخه زیات وی او په هغه صورت کې چې د زماني فرسایش څخه ګټه واخیستل شي نو باید د ګټې اخیستنې قدرت (پوتنشیل) یعنې B=۱۲۰,۰۰۰KM کیلومتره څخه په همدومره وخت کې ګټه واخلو
د فرسایش په پیسو کې لاندې ستونزې هم شتون لري.

الف – د پوتنشیل قدرت څخه ګټه اخیستنه او د تولید د پړاو استهلاک د اندازې وړ نه دی. په دې ترتیب د فرسایش د پیسو ارزول د فرسایش د فورمول څخه په ګټې اخیستنې سره صحیح نه دی.

ب - د زماني فرسایش تابع معلومه نه وي، چې په دې ترتیب سره نه شو کولای د زماني فرسایش پیسې وارزوو د (الف) او (ب) ستونزو په پام کې نیولو سره کولای شو چې د فرسایش پیسې په افاقي توګه و ارزوو.

ج – د قدرت (پوتنشیل) ساتنې او د هغې څخه د ګټې اخیستنې کومه لار چې شتون لري، د ګټې اخیستنې موده یې زیاتیږي. د ترمیم لګښت او په عین حال کې وخت ، د تصدئ یوډول لګښت وړاندې کوي.

د – سربیره پردې چې اقلیم په فرسایش اغیزه کوي، نور لاملونه هم شته چې زماني فرسایش تراغیزې لاندې راولي ، مثلا: تخنیکي پرمختګ ، د اړتیا تغیر او نور. د تصدئ د وسایلو د تخنیکي پرمختګ په پایله کې چې ډیره اقتصادي اغیزتیا لري او مولدیت یې لوی وي، د ګټې اخیستنې وړ ګرځي.

هـ - د غیر مترقبه لاملونو چې وړاندیونه یې ستونزمن کار دی، لکه زلزله ، اور اونورو په واسطه د

تصديو د ګټې اخيستنې قدرت يوه برخه اويا په بشپړ ډول استهلاک کيږي.

پورته لاملونو ته په کتوسره ويلای شو چې د هر توليدي پړاو فرسايش په افاقي توګه تثبيت کړو.

همدارنګه ربح هم د تصدئ د مصرفي وسايلو په چوکاټ کې شامله ده ، هغه مهمه پوښتنه چې د ربحې په اړه مطرح کيږي، داده چې آيا کولای شو ربح د لګښت په چوکاټ کې وشميرو او که نه؟

عالمان د رايو په اکثريت سره په دې باور دي، چې ربح نقدې پيسې او يا هغه متاع ده چې د نقدو پيسو او يا د متاع په بدل کې رامنځته شوې وي.

ربح کولای شو د لاندې معادلو په مرسته ارزيابي کړو.

$$Z = C \times T \times i$$

په دې ځای کې:

Z= ربح

T= د بدلې شوې سرمايې موده.

C= بدله شوې سرمايه

i= د ربحې بيه

مثال:

C= 5000 افغانی

T=240 ورځ

i=6% فيصدي

په دې صورت کې ربح عبارت ده له

$$Z = 5000.240.\frac{6}{100.360} = 200 Afg$$ افغانی

که ربح درې ګونو کسانو ته د ترون په اساس ورکړل شي، نو په دې صورت کې يې داقتصاد ټول عالمان د مصرف په اړه هيڅ شک نه لري.

که چيرې سرمايه څو وارې بدله شي، نو په دې صورت کې مرکبه ربح کولای شو د لا ندې فورمول په واسطه ارزيابي کړو.

$$Z = C[(1 + I)n - 1]$$

په دې ځای کې:

n = د کلونو شمیر

همدارنګه کرایه هم د تصدۍ دوسایلو په مصرف کې شمیرل کیږي، چې دتصدۍ دوسایلو ځخه د ګټې اخیستنې په بدل کې ورکول کیږي ، مثال د کوټې کرایه ، د ما شینونو کرایې، د دستګاګانو کرایې او نور.

د پرسونل لګښت:

دغه لګښت د انسانانو د کار د تولید په بدل کې رامنځته کیږي او د مزد او معاش په چوکاټ کې ارزول کیږي ، د بشر د کا ر د اندازې معلومول په دې پورې اړه لري، چې د بشري وړتیا لپاره کوم معیار وټاکل شي.

په اقتصادي آثارو کې لاندې معیارونه د کار د اندازه کولو لپاره وړاندې کیږي.

الف- د کار وخت

ب- دکار فعالیت

ج- د کار ارزښت

په هغه صورت کې چې د کار وخت د کار د عامل د مصرف د اندازه کولو په توګه انتخاب شي، نوپه دې صورت کې معیارونه عبارت دي له: د کار وخت، د کار شفت (دوري). د اونۍ او میاشتې مزد کولای شو چې د معین نرخ د مزد او د واحد زمان ځخه لاسته راوړو.

په هغه صورت کې چې:

په واحد زمان کې د مزد نرخ = I

د کار وخت = T

د مزد لګښت = kL

وي، کولای شو چې مزد د وخت په اساس په لاندې ډول ولیکو:

$$K1 = T \cdot I$$

کله چې کار سرته ورسیږي، کولای شو چې د مختلفو کمیتونو له لارې لکه مزد ، ساعت اونور ثابت کړو. د واحد زمان د مزد نرخ د ځو مزدونو ځخه جوړ شوی وي، چې په لاندې ډول دی:

معیاری مزد (دتړون له مخې حد اقل مزد چې موافقه ورباندې شوې وي)

قانوني ټولنیز مزد (رخصتي اوتفریح)

اضافي مزد، فوق معیاري مزد (لکه په چټل چاپیریال کې کار کول)

د فعالیت جایزه (زماني جایزه)

اضافي مزد (د شپونې او روزنې په وخت کې)

+ د فعالیت جایزه (مثلاً جایزه زمانی).

د ﭬي واحد زمان د مزد نرخ

که د وخت واحد مياشت اويا کال وي، نوپه دې صورت کې د معاش په اړه خبرې کيږی.

هغه مزد چې دوخت په اساس ورکړل شي، نو د توليد په پروسه کې دکارګرانو د فعاليت توپير په پام کې نه نيول کيږي. په اقتصادي تصدۍ کې ډير فعاليتونه دکار د توليد دلاملونو د اندازه کولو په توګه کارول کيږی.

کولای شوچې فعاليت په غير مستقيم ډول، د توليداتو د اندازې په واسطه او يا په تعين شوي وخت کې تثبيت کړو. مزد د فعاليت او يا د توليد دﭬي واحد په اساس ورکول کيږی اويا داچې د ټاکل شوي وخت په اساس په موضوع پورې اړوندکار ترسره کيږي.

ټاکل شوی وخت له هغه معياري وخت څخه عبارت دی، چې د تصدۍ او د کارګر ترمنځ پرې هوکړه شوې وي.

د ﭬي واحد اکورد عبارت دی له:

$$Kl^{A-S}=\sum_{j=1}^{n} Xj.gj$$

په دې ځای کې:

$=kl^{A-S}$ د ﭬي و احد د اکورد مزد.

Xj = د توليد په يو پړاو کې د j ډوله توليد شويو محصولاتو شميره.

$=gj$ د توليد د ﭬي واحد موافقه شوی مزد.

د وقت اکورد عبارت دی له:

$$Kl^{A-z}=\sum_{i=1}^{n}\times j.tj.ij$$

په دې ځای کې:

$= Ki^{A-z}$ د وخت د اکورد مزد

$=tj$ د توليد لپاره ټاکل شوی موافق وخت j

$=Ij$ په معين وخت کې د ﭬي واحد د مزد ډولونه

ددې لپاره چې دکار د فعاليت قوت د ذکرشوي کميت په مرسته په دقيق ډول تثبيت کړو، اړينه ده چې د توليد د ﭬي واحد د اکورد مزد لپاره معياري او نورمال وخت وټاکو.

د کار داقتصاد په چوکاټ کې ددې معيارونو د ټاکلو په موخه مختلفې طريقې پرمخ وړل شوې. دې ټکي ته بايد پام وکړوچې ټول کارونه د اکورد قابليت او وړتيا نه لري ، نو په دې اساس

دکار فعالیت په دوامداره توگه، دکار د تولید لاملونه د یوه معیاري کمیت په توگه نه کارول کیږي. وړاندیز کوو چې د کار ارزښت دانساني کار داندازه کولود معیار په توگه وکارول شي.

د کار ارزښت د کار له ارزیابي سره نږدې اړیکې لري. د کار د اقتصاد په چوکاټ کې دکار د ارزیابۍ د پرمختگ لپاره ډیرې طریقې راوړل شوې دي.

دکار ارزښت دلاندې کمیتونو څخه په گټې اخیستنې سره واضح کیږي:

الف- دکار توضیح او موضوع یې.

ب- د توقعاتو(هیلو) تحلیل.

ج- دکار د توقعاتو ارزیابي.

د کار ارزښت د توقعاتو د مجموعي ارزښت څخه عبارت دی ،چې یوکار د یوې ځانگې په توگه وړاندې کیږي

د انسانی کار د معیاری واحد داندازه کولو په توگه دکار دارزښت اهمیت په دې کې دی، چې د کار د روش (لارې) د کمیت ارزښت په پام کې نیول کیږي.

د مزد ژر ژر ورکول، په ځانگړو حالاتو کې د کار په موضوع پورې اړه لري، د مثال په توگه: په نا ارامه چاپیریال کې کارکول ، په جټل چاپیریال کې د کار ترسره کول ، په هغه ځای کی کار کول چې ارتفاع یې لوړه وي او یا په نا مناسب حالت کې کار کول او نور

اضافي مزد هغه وخت ورکول کیږي، چې د کار د تولید عامل په خپل بشپړ قدرت، موجودو شرایطو ته په کتوسره پرمختگ ونه کړي. مثال: خرابو موادو ته په کتوسره په سمه توگه د ماشین کار نه کول اونور.

اضافه کار ، له ورځنۍ رخصتۍ نه وروسته کار ، د رخصتی په ورځو کې د کار ترسره کول او په نورو کې ورکول کیږي. همداراز د اضافه مزد ورکول قانون او مقرراتو ته په کتوسره رامنځته کیږي، چې په دې لړ کې قانوني ټولنیزې مرستې لکه د کار بیمه ، د ناروغۍ بیمه ، د تقاعد بیمه ، کوپون ، ماکولات اونور شامل دي.

د اضافي عواملو لگښت: د اضافي عواملو د لگښت په چوکاټ کې د لاندې لگښتونو ډولونه شامل دي.

الف – د مالیاتو مختلف ډولونه.

ب- د محصولاتو مختلف ډولونه.

ج – د سهمیې (برخې اخیستنې) مختلف ډولونه.

د – د حقوقي او مالیاتي سلامشورو لگښتونه.

هـ- د کمیشنونو لگښتونه.

متفرقه لګښتونه: په متفرقه لګښت کې ټول هغه لګښتونه چې د موادو ، د تصدۍ د وسایلو ، د پرسونل او نورو لارو له امله منځته راځي نه وي شامل، په پام کې نیول کیږي. مهم ډولونه یې په لاندې توګه بیانیږي.

الف – دخدماتو لګښت، چې په هغه کې د تصدۍ څخه د باندې دترانسپورت په واسطه د متاع لیږدول او پرسونل لیږدول او نور شامل دي.

ب – حقوقي لګښتونه.

ج – دربح لګښت اونور.

ثابت لګښتونه: که په یوی تصدۍ کې دمشغولیت درجه بدلون ومومي او په لګښتونو اغیزه وکړي، دغه لګښتونه د ثابتو لګښتونو په نوم یادیږي. د مثال په توګه: د ربحې لګښتونه ، د کرایې لګښت ، او تریوې اندازې د استهلاک لګښت اونور. ځکه که چیرې تولیدات او یا پلورل ډیر او یا لږ وي، نوپه دې صورت کې د ربحې لګښت ، د تعمیر او مغازې په کرایه کې بدلون نه راځي اوپه ثابت حالت کې پاتې کیږي. ثابت لګښتونه هغو لګښتونو ته ویل کیږي، چې د تولید د حجم په بدلون سره، د تولید تر مشخصې کچې پورې په کې بدلون رانه شي.

باید پوه شو، چې په ټولیز ډول ثابت لګښتونه د هغو ځانګړتیاوو لرونکي دي، چې هرکه دغه ځانګړتیاوې د لګښتونو لپاره وارزول شي، نو د لګښتونو د یو ګروپ په توګه یې طبقه بندي کولای شو.

لومړی داچې: دغه لګښتونه د تولید په مختلفو سطحو کې په ټولیز ډول ثابت وي.

دویم داچې: د ثابت لګښت سهم (برخه) د تولید په زیاتوالي سره کمیږي او برعکس.

دریيم داچې: د دغو لګښتونو د رامنځته کیدو کنټرول د بهرنیو اجرایوي مدیرانو لخوا منځته راځي.

د دغو لګښتونو غوره او مشخصه ېمونه

د مدیرانو د تولید حقوق، د ماشینونو او ساختمانونو استهلاک ، دماشین آلاتو او ساختمانونو بیمه ، اونور مشابه دي.

د ثابتو لګښتونو په ځانګړتیاوو د لاښه پوهیدو په موخه لاندې لاملونه تر څیړنې لاندې نیسو. فکر وکړی! دیوې کارخانې د اجارې لګښت ۱۵۰,۰۰۰ افغانۍ دی، په لومړي په ټولیز ډول د اجارې لګښت ثابت دی، یعنې که یوه امتعه اویا ۱۰۰ امتعې تولید شي ، په ټولیز ډول په دې لګښت کې هیڅ ډول بدلونه نه راځي. دویم داچې د تولید په زیاتوالي سره د متاع د هر واحد لګښت، په سهم کې کموالی راځي. فرض کړی چی د کارخانې تولید ۱۰۰ عدده دی، که وغواړو ووایو چې له ۱۵۰۰۰۰ افغانۍ اجارې څخه د هر واحد برخه څومره ده، نو په دې توګه عمل

کولای شو. (۱۵۰۰ =۱۰۰÷ ۱۵۰۰۰۰) نو په دې توګه به د هرې امتعې بیه ۱۵۰ افغانۍ وي. او که ۲۵۰ عدده امتعه تولید شي، د هر واحد د اجارې برخه به څو افغانۍ وي؟ (۲۵۰÷ ۱۵۰۰۰۰=۶۰۰) نو د هر واحد برخه ٦۰۰ افغانۍ تعین کیږي. روښانه شوه چې د واحدونو په ډیرېدو سره ثابت مصارف کمیږي او برعکس د تولید په کمېدو سره د امتعې د هر واحد برخه له ثابتو مصارفو سره پورته خیژي.

بدلیدونکي (متحول) لګښتونه

هغه لګښتونو ته ویل کیږي چې مجموعي پیسې یې د تولید د سطحې او د تولید د اندازې له بدلیدو سره بدلون ومومي. یعنې داچې د تولید مقدار اود حجم د زیاتوالي له امله په دې لګښتونو کې زیاتوالی راشي. د دغو لګښتونو ځانګړې نمونې، مستقیم مواد او مستقیم مزد دی.
مستقیم لګښتونه، ځانګړتیاوې او مشخصات لري چې د دغو لګښتونو د تشخیص لپاره لاندې ټکي راوړل شوي دي.

اول داچې: دغه لګښتونه په مجموعي ډول له تولید سره مستقیمه اړیکه لري، یعنې داچې د تولید په زیاتوالي سره زیاتوالی او په کموالي سره یې کموالی منځته راځي.
دویم داچې: بدلون موندونکي لګښتونه د ثابتې امتعې یوواحد دی که تولید ډیر یا لږ وي.
دریيم داچې: په ساده او آسان ډول د تخصیص وړ دی.

دې ته اشاره وشوه چې ددې مصارفو روښانه نمونه د تولید د نصرفي موادو مستقیم مصارف او مستقیم مزد دی چې په راتلونکې کې به د بدلون موندونکو مصرفي ځانګړتیاوو په اړه لا ډیر معلومات وړاندې کړو.

فرض کړی چې د ۶ عددو میزونو لپاره $4m^2$ متره مربع لرګي ته اړتیا ده، که وغواړو چې ۱۲ عدده میزونه تولید کړو نو حتماً $8m^2$ متره مربع لرګیو ته چې لومړني مواد او مستقیم تولید شمیرل کیږي اړتیا ده. تاسوګورئ چې دتولید په زیاتوالي سره د مستقیمو موادو لګښت هم په ټولیز ډول زیاتوالی پیداکوي، خو باید پام وکړئ چې د یوه میز د جوړولو لپاره $1,5m^2$ متره مربع لرګیوته ضورت لرو، (۶÷۱,۵= ۴) هیڅکله د تولید په زیاتوالي سره د یوواحد په مستقیمو موادو کې بدلون نه راځي، یعنې د یوه میز جوړول حتماً $1,5m^2$ مترمربع لرګیوته اړتیا لري او په لږو لرګیو نه شو کولای ډیر میزونه جوړکړو، له همدې امله مستقیم لګښت او مستقیم مواد په یوه ثابت واحد کې وي.

له بلې خوا دغه لګښت په اسانۍ سره د محصول په جوړولو کې تعقیبیږي لکه مصرفي لرګي چې د میز په جوړولو کې ورڅخه کار واخیستل شو.

نیمه بدلیدونکي لګښتونه

ددغه لګښتونو ځینې برخې په متغیر او ثابت شکل جوړې شوې وي. دغه لګښتونه په داسې شکل وي چې د تولید په زیاتوالي یا کموالي سره یې په ثابته برخه کې بدلون نه راځي.

د مثال په توګه: د کارخانې برښنا ، هغه برښنا چې د صالون د روښانه کولو له پاره ورځخه کار اخیستل کیږی، تقریبا ثابته وي، که تولید زیاد وي او که کم، خو د ماشینونو برښنا دتولید په کموالي او یا زیاتوالي سره یوشان وي، له همدې امله دکارخانې د برښنا دغه لګښت ته نیمه بدلون موندونکی لګښت ویلای شو.

ثابت لګښتونه په خپل ذات کې په درې برخو ویشل شوي دي.

۱- الف ۳) د کار خانې د وړتیا ثابت لګښتونه.

۲- الف ۳) د ګټې اخیستنې ثابت لګښتونه

۱- الف ۳) د پلان جوړولو ثابت لګښتونه

۱- الف ۳) د کارخانې د ظرفیت ثابت لګښتونه: دکارخانې د ظرفیت ثابت لګښتونه هغه لګښتونه دي، چې د کارخانې له وسایلو او امکاناتو سره مستقیمه اړیکه ولري. دماشینونو، وسایلو او تاسیساتو استهلاک د کارخانې د ثابتو لګښتونو له ډلې څخه شمیرل کیږي.

۲- الف ۳) د ګټې اخیستنې ثابت لګښتونه: داهغه لګښتونه دی چې د تولیداتو د وسایلو له ساتنې سره مستقیمه اړیکه لری، لکه د ساختمان ، ماشینونو او وسایلو د بیمې لګښتونه.

۳ الف ۳) د پلان جوړونې ثابت لګښتونه: هغه ثابت لګښتونه دي، چې د کارخانې د مدیرانو د تصمیمونو په نیولو پورې اړه لري اود راتلونکي پلان جوړونې لپاره رامنځته کیږي. لکه د تحقیق او څیړنې پلانونه ، تبلیغات او بازار موندنه او نور. که وغواړو چې ثابت بدلون موندونکي او نیمه بدلون موندونکي ثابت لګښتونه په روښانه ډول وښیو، لاندې شکل ته ځیر شی!

د بدلون موندونکو لګښتونو شکل

۱- د بدلون موندونکو لګښتونو شکل

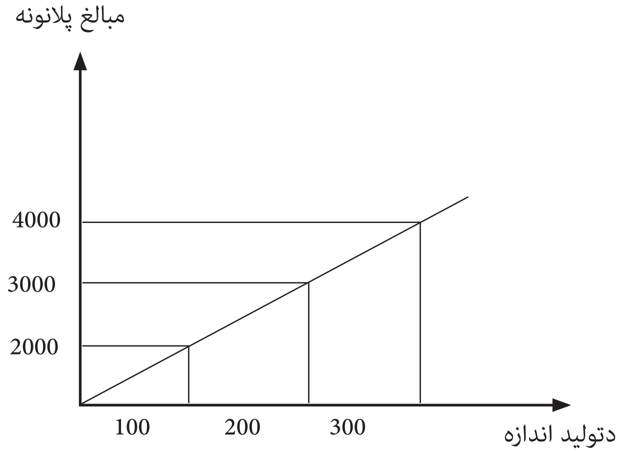

بدلون موندونکي لګښتونه

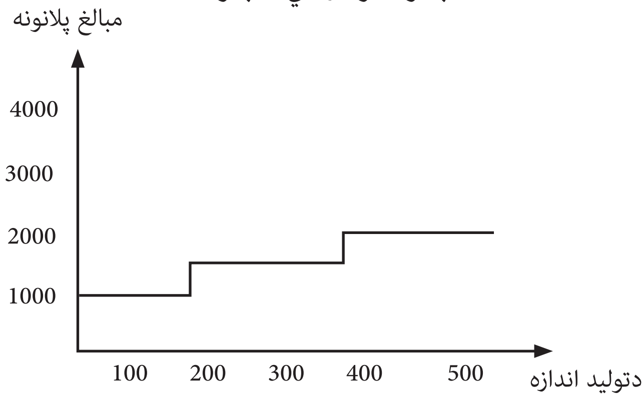

د نیمه بدلون موندونکو لګښتونو شکل

مشترک لګښتونه

له ټولو هغو لګښتونو څخه عبارت دي، چې په مستقیم ډول د تولید له فی واحد یا له متاع سره نه ارزول کیږي، بلکې په ټمام شوي قیمت کې د فیصدۍ د یو تناسب په اساس زیاتیږي.

په تجارت کې ټول لګښتونه (د تهیې له قیمت پرته) د مشترکو مصارفو په نوم یادیږي، چې دغه لګښتونه د اداري د عمومي لګښتونو یا د سوداګرۍ لګښتونو په نوم هم یادولای شو. معاشونه ، مالیه ، د سوزولو استهلاک ، ټولنیز لګښتونه ، د ترمیم لګښتونه او نور.

په صنایعو کې له تکمیلی مزد ، تکمیلي موادو ، او یا د ځانګړو انفرادي لګښتونو پرته نور ټول لګښتونه د مشترکو لګښتونو په نوم یادیږي.

انفرادي لګښتونه

له ټولو هغو لګښتونو څخه عبارت دي چې د تولید په فې واحد په مستقیم ډول د ویش وړ وي او په دقیق ډول معین شي چې په تجارت کې دغه لګښتونه د امتعې د قیمت په نوم یادیږي او په صنایعو کې له تکمیلي مزد او تکمیلي موادو څخه عبارت دي.

د دوهم څپرکي د مطالبو لنډیز

د لګښت ډولونه

۱- دموادو لګښت: د لګښت په دغه ګروپ کې ، د خاموموادو لګښت ، د کمکي او د تصدي د کمکي موادو لګښت شامل دی او د ارزونې په چوکاټ کې مواد تثبیت کیږي.

د موادو لګښت په لاندې برخو ویشل کیږي.

الف – په کار اچول شوي مواد (د تولید په ساحه کې)

ب – کوچینۍ او معیاري څانګې (د تولید په ساحه کې)

ج – انقرادي برخې چې دتصدي د باندې چمتو کیږی.

د – تجارتي متاع (په تجارتي تصدیو کې)

ه – کمکي مواد

و – د تصدۍ مواد چې د سون او انرژۍ مواد پکې شامل دي.

د تصدۍ د وسایلو لګښت

دغه ډول لګښت دتصدۍ د وسایلو د ارزولو په چوکاټ کې تثبیت کیږي.

په دې صورت کې په عمومي ډول د استعمال وړ لاملونه په پام کې نیول کیږی، چې د تولید په څو دورو کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږي، نو له دې امله باید د تولید د عواملو استهلاک د تولید په وخت کې وارزول شي.

داموضوع له یوې خوا د دستګاګانو تولیز قدرت او له بلې خوا د یو پړاو د ستګاګانو استهلاک د روښانتیا له پاره په لاره اچول کیږي.

د پرسونل لګښت

دغه لګښت د انساني کار د تولید د کار لپاره رامنځته کیږي او د مزد او معاش په چوکاټ کې تثبیت کیږي. په اقتصادي آثارو کې د کار د عامل لپاره لاندې معیارونه په پام کې نیول کیږي.

الف – د کار وخت

ب – د کار فعالیت

ج- د کار ارزښت

د اضافي عواملو لګښت

د اضافي عواملو د لګښت په چوکاټ کې لاندې لګښتونه هم شامل دي.

الف – د مالیاتو بیلابیل ډولونه

ب – د محصولاتو بیلابیل ډولونه

ج – د برخې اخیستنې بیلابیل ډولونه

د – د حقوقي او مالیاتي سلامشورو لګښتونه

ه – د کمیشنونو لګښتونه

متفرقه لګښتونه

په متفرقه لګښتونو کې ټول هغه لګښتونه چې د موادو په لګښت ، د تصدي د وسایلو په لګښت ، د پرسونل لګښت ، او د اضافي عواملو لګښت شامل نه وي، په پام کې نیول کیږي. مهم ډولونه یې لاندې بیانیږي.

الف – د خدماتو لګښت چې په هغه کې د تصدي د باندې د ترانسپورت په واسطه د متاع او پرسونل لیږدول او نور شامل دي.

ب – حقوقي لګښتونه

ج – د ربحې لګښت اونور

ثابت لګښتونه

د لګښتونو هغه برخه چې دتولید د عواملو د استخدام د سطحې د بدلون له امله په کې بدلون نه راځي د ثابتو لګښتونو په نوم یادیږي. لکه د ځمکې چمتوکول ، ساختمان ، ماشینونه اونور چې په یوه معین وخت کې یې د تولید اندازه او بدلون پرې اغیزه نه کوي.

متغیر لګښتونه

د لګښتونو هغه برخه چې د تولید د عواملو د استخدام په سطحه کې د بدلون له امله په کې تغیر راځي، د بدلون موندونکو لګښتونو په نوم یادیږي. لکه د خامومموادو لګښت (په هره اندازه چې لرګي زیات وي، د میزونو او څوکیو شمیر هم زیاتیږي).

مشترک لګښتونه: له ټولو هغو لګښتونو څخه عبارت دي، چې په مستقیم ډول د تولید په فی واحد اویا متاع سره نه ارزیابي کیږی، بلکې د ټمام شوي قیمت د فیصدۍ دتناسب په اساس زیاتیږي ، په تجارت کې د تهیه کولوله قیمت پرته نور ټول لګښتونه د مشترکو لګښتونو په نوم یادیږي.

انفرادي لګښتونه: له ټولو هغو لګښتونو څخه عبارت دي چې د تولید په فی واحد باندې په مستقیم ډول وویشل شي.

د دویم څپرکي پوښتنې

۱- د موادو لګښت په کومو برخو ویشل شوې؟

۲- د تصدۍ د وسایلو لګښت بیان کړئ؟

۳- د ګټې اخیستنې د فرسایش فورمول ولیکی؟

۴- د پرسونل لګښت بیان کړئ؟

۵- دتصدۍ په آثارو کې د کار د عواملو د اندازه کولو د معیارونو نومونه واخلی؟

۶- د اکورد مزد په اړه معلومات ورکړئ؟

۷- د اضافي عواملو د لګښت په چوکاټ کې د لګښت کوم ډولونه شامل دي، نومونه یې واخلی؟

۸- متفرقه لګښتونه تعریف کړئ؟

۹- ثابت لګښت تعریف کړئ؟

۱۰ – بدلون موندونکی لګښت څه ته وایي؟

۱۱- د نیمه بدلون موندونکي لکښت په اړه معلومات ورکړئ؟

۱۲- د مشترک او انفرادي لګښتونو ترمنځ څه فرق دی؟

۱۳- د لګښت فورمول ولیکی.

۱۴- د فی واحد د لګښت فورمول ولیکی؟

۱۵- په لاندې جدول کې د فی واحد ثابت لګښتونه پیداکړی.

۱۶– د فی واحد لګښتونه موچی پیداکړل, هغه په ګراف کی وښیی؟

د فی واحد تولیدثابت مصارف		د تولید اندازه	
	=	100	12000
	=	200	12000
	=	300	12000
	=	400	12000
	=	500	12000
	=	600	12000

د لګښتونو د سنجونې مهم او عمده موضوعات

ټولیزه موخه:
په خدماتي موسسو او صنعتي تجارت کې د لازمې توانایي او معلوماتو درلودل.

د زده کړې موخې: محصلین به د دې فصل په پای کې په لاندې مطالبو وپوهېږي:

- د بشپړ شوي قیمت د ځای په اړه معلومات.
- د سنجیدونکي استهلاک په اړه معلومات.
- د بیلانسي استهلاک په اړه معلومات.
- د سنجیدونکو ګواښونو په اړه معلومات.
- د سنجیدونکې کرایې په اړه معلومات.
- د تصدۍ د سنجیدونکي مزد په اړه معلومات.

د تمام شوي قیمت د پلي کیدو ځای:

د تمام شوي قیمت د پلي کیدو ځای په عمومي توګه په دریو برخو ویشل کیږي.

۱- خدماتي موسسې.
۲- سوداګریزې موسسې.
۳- صنعتي موسسې.

خدماتي موسسې

هغو موسسو ته ویل کیږي چې مشتریانو ته د کار ، مزد ، حق الزحمې، معاش او ګټې په

مقابل کې خدمات وړاندې کوي او یا هغوموسسو ته ویل کیږي چې خدمات یې د خدمت په شکل وړاندې کیږي. د مثال په توګه بانکي موسسې ، مواصلاتي او بیمه یي موسسې.

سوداګریزې موسسې

هغو موسسو ته ویل کیږي چې د یوډول خامو موادو پلورل او پیرودل ، او همداراز نور وسایل اخلي او بیایي پلوري ، یا هغو موسسو ته ویل کیږي چې د عمومي اقتصاد له پلوه د متاع د ویشلو لپاره خدمت کوي.

تولیدی موسسې

هغو موسسوته ویل کیږي چې دماشین آلاتو ، وسایلو او انساني قوت څخه په ګټې اخیستنې سره مصرفي وسایل تولیدوي او خپل تولیدات سوداګریزو موسسو او په مصرف کوونکو باندې پلوري. مثال د حاجی زاده د چای تولیدي موسسه.

سنجشي استهلاک (بیلانسی استهلاک ، کلکولاتوري، بیلانسي فرسایش)

دغه فرسایش یا خرابیدل کیدای شي ترڅو د ثابتې شتمنۍ د حقیقي ارزښتونو کموالی ثابت او د لګښت په توګه وسنجول شي.

فرسایش یاخرابوالی د تهیه کولو ټول لګښتونه ثابتوي او هغه وخت ټامیږي چې د څو کلونو په موده کې اساسي لګښتونه ثابت شي. په دې صورت کې د تهیه کولو ټول لګښتونه په پام کې نیول کیږي.

هرکله چې یوه متاع یا وسیله د ګټې اخیستنې له مودې وروسته هم د ګټې اخیستنې وړ وي، نو په دې صورت کې نوموړې متاع یا وسیله په یو قیمت د خاطره قیمت په توګه په بیلانس کې تثبیت کیږي.

د کلکولاترۍ مقیاس فرسایش یاخرابیدل باید داسې رامنځته شي چې د اصلي شتمنۍ ساتل امکان ولري د بیلانس فرسایش د تهیې د مصارفو استهلاک شوې مجموعه په بر کې نیسي او هغه وخت ختمیږي چې د اساسي مصارفو پلان شوي کلونه پای ته ورسیږي. په دې توګه په استهلاک شویو سیالو وسایلو کې راځي. هغه وخت چې یوه متاع د استفادې وړ له ټاکلې مودې څخه وروروسته هم د ګټې اخیستنې وړ وي، په دې توګه دا متاع د (یوه) قیمت په توګه د خاطروي قیمت په برخه کې په بیلانس کې درج کیږي. خو که په کلکولاترۍ فرسایشونو کې د فرسایش مصارف هم پای ته ورسیږي، بیا هم نه ختمیږي، بلکې تر هغه وخته ادامه مومي، تر څو چې کار ورڅخه اخیستل کیږي. یوه مصرف شوې دارایي هغه مهال بیا جوړیږي چې قیمتونه یې یوشان پاتې شي. خو که استهلاک ډیر وي او په سمه توګه کار ورنه کړي، ښه به دا وي چې نوي وسایل واخیستل شي.

د بیلانس او کلکولاتورۍ فرسایشونو ترمنځ د علتونو مختلفې اندازې په لاندې ډول دي.

۱- د هدف تعقیبول چې یو قلم شتمنۍ ته ارزښت ورکړل شي او بیا د لګښتونو په کتار کې راوستل شي، چې په دې کار کې اختلاف هم شته ځکه د ساتنې د بیلانس په پرنسیب کې د شتمنۍ نوم باور لري، یعنې مجموعي فرسایش باید د تهیه شوي لګښت څخه پورته نه شي. د مصارفو سنجش تل متقابله وي، دا موضوع په هغو قیمتونو کې چې صعودي سیر ولري، یو صعود او په هغو برخو کې چې نزولي سیر ولري، د کلکوتوري په فرسایش کې یو اعتدال مینځته راوړي.

۲- د ثابتې دارایي د عمر تخمنیي غلط تثبیت د بیلانس ټول فرسایشونه او کلکولاتوري له یو بل څخه تفریق کوي، ځکه د کلکولاتوري د فرسایش د ټمیزولو له کارونو وروسته د مصارفو چمتو کول دوام پیدا کوي.

۳- کله چې د مصارفو د بیلانس او سنجش په برخه کې د فرسایش میتودونه مختلف وي (مثلا په بیلانس کې نزولي طریقه، د مصارفو په سنجش کې خطي میتود) نو په دې صورت کې د بیلانس په هره حسابي دوره کې د فرسایش برخې هم توپیر پیدا کوي.
د بیلانس د فرسایش تخنیکي او محاسبوي تجدید اوهمدار از کلکولاتوري د سرته رسولو په وخت کې په لاندې ډول ده.

مثال:

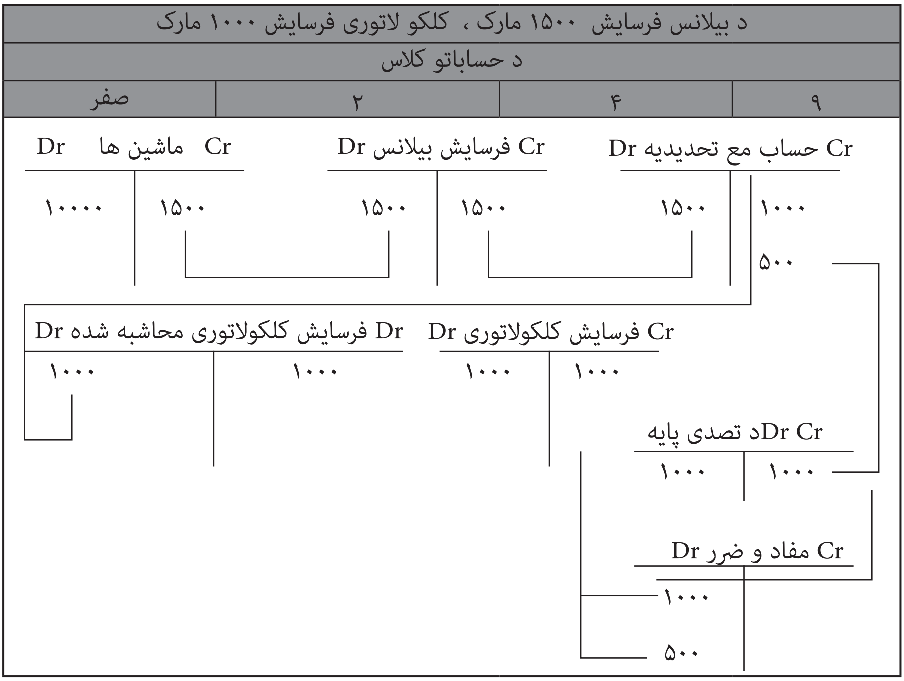

دکلکولا توري ربح (د سنجیدو ربح)

د حساب په پایله کې یواځې د ربحې پیسې چې د سرمایې لپاره نه وي ورکړل شوی د مخارجو په توګه سنجول کیږي.

د تصدۍ ثابت ارقام او د تصدۍ د شتمنۍ ثابت فکتورونه په عمومي ډول د تصدۍ عمومي شتمنۍ جوړ وي.

د تصدۍ د اړتیا وړ ثابت څو قلمه شتمني او همداراز د تصدۍ د اړتیا وړ سیاره شتمني په ګډه سره د تصدۍ عمومي شتمني جوړه وي. له همدې د هغو شتمنیو برخې چې په تصدۍ کې په نظر کې نیول کیږي، د استفادې وړ دي. شتمنیو ته د ارزښت ورکونې په وخت کې د بیلانس د اقلامو ارزښت په پام کې نه نیول کیږي، بلکې د ثابتو شتمنیو په اقلامو کې د کلکولاتوري د پاتې شوي ارزښت څخه استفاده کیږي.

د تصدۍ د غیر ضروري شتمنیو د اقلامو برخه لکه: د استفادې وړ کرنیزې ځمکې، هغه ماشینونه چې نه وي کارول شوي، قیمتي پاڼې او نور، په دې برخه کې اشتراکات که د تصدۍ تولیدي عملیې(لکه عمودي کانسرن) سره اړیکه ونلري، د انفکاک او اغماض وړ نه دي.

د ګرځنده شتمنۍ اقلام د (قاعده + اخراج) پر بنسټ د تصدۍ لازمه برخې نه دي او نشي کیدای، څو هغه له داسې مبالغو سره شي، چې په اوسط ډول د مقیدو حسابونو د وخت په اوږدو کې ځای ولري.

د تصدۍ د لازمي ثابتې شتمنۍ اقلام او د سیارې شتمنۍ اقلام په ګډه د تصدۍ عمومي شتمني نه تشکیلوي. د شتمنۍ له ارزښتونو نه همغه پانګه موضوعي کیږي(موضوعي شوې پانګه) چې له ربح پرته د تصدۍ سره شتون ولري. مثلاً د پیرودونکي له خوا تادیات ددې لپاره چې ځینې مبالغ د موضوعي شوې پانګې په توګه سنجول کیږي، باید دا ډول تعبیر نشي، چې ګواکې هیڅ ډول ګټه دې ډول پانګې نه تادیه کیږي. په رښتیا سره ګټه نه عرض اندام کیږي، خو کله چې له ضروري شتمنۍ نه د تصدۍ موضوعي شوې لازمي پانګه وضع شي، په دغسې حالت کې د تصدۍ (لازمه) پانګه لاس ته راځي. د هیواد له مروجه ربحې سره دومره ربح ګذاري، د کلکولاتوري ربح تشکیلوي.

مثال:

لومړی: ثابته شتمني
د تصدي اړینه شتمني (د کلکولاتورۍ پاتې ارزښتونه)
الف: ځمکې او تعمیرونه - 200000

ب: ماشینونه - 500000
ج: د کار وسایل – د دفتر وسایل -800000 /100000
ثابته اړینه شمني 800000/8000000
دويم: سياره شتمني :
د تصدۍ اړینه شتمني د کلکولاتورۍ منځني ارزښتونه
الف: زیرمې– 300000
ب: غوښتنې – 150000
ج: د ورکولو وسایل - 100000 /550000
د تصدۍ اړینه او سیاره شتمني 550000/550500
د تصدۍ لومړنۍ او دوهمه اړینه شتمني (اول + دوهم) - /1350000
موضوعی شتمنی () -/ 150000
د تصدۍ اړینه شتمني - 1200000/-
ا ددې شتمنۍ لپاره b % ربح ارزول کیږي - / 84000 میاشتنۍ = 7000 ربح کلکولاتوری

د متصدي کلکولاتوري مزد(د متصدي سنجول شوی مزد)

د افرادو او اشخاصو په شرکتونو کې د تصدۍ کارمندانو او یا هم د کورنیو غړو ته هیڅ ډول معاش نه ورکول کیږي، بلکې د کال په پای کی د شریکانو د برخو په اساس د عوایدو په توګه پیژندل کیږي. همدارنګه د شخصي سرمایې ربح د کلکولاتوري په ربح کې د مصارفو په توګه سنجش کیږي.

باید د تصدۍ د منجمنت د فعالیتونو پاداش هم د مصرف د لامل په توګه تر سنجش لاندې راوستل شي.

په سرمایوي شرکتونو کې د تصدۍ مزد دومره ستونزې نه جوړوي، ځکه چې مدیره هیت په خپله معاش اخیستونکي دي. په دې ډول شرکتونو کې دتصدي مزد د مفادو په توګه را څرګندیږي او د عوایدو په برخه کې راځي.

د کلکولاتوري داحتمالي زيانونو زياتوالی

په تصديو کې له فعاليتونو سره زيان او خطر تړلی دی، د ډيرو دا ډول خطرونو او زيانونو د پيښيدو (وخت او ځای) وړاندوينه ستونزمن کار دی، له همدې امله د تصدۍ په پيش بيني شويو او احتمالي خطرونو کې توپير وجود لري.

احتمالي خطرونه د تصدي هر يوه کارمند او د تصدي وسايلو ته پيښيدای شي، خو عمومي خطرونه د تصدۍ عمومي ودې او انکشاف ته متوجه دي او دې موضوع ته مخکې له مخکې مصارف په پام کې نيول شوي وي او د مفادو له برخې تامين کيږي. د تصدۍ عمومي خطرونه د نزولي حالات، په تقاضا کې ناڅاپي بدلون، د پولي ارزښتونو تنزيل، تخنيکي پرمختګونه او نور شامل دي.

د ۱۵۰۰ مارک د بيلانس فرسايش، د ۱۰۰۰ مارک کلکو لاتوری فرسايش			
د حساباتو کلاس			
۹	۴	۲	صفر

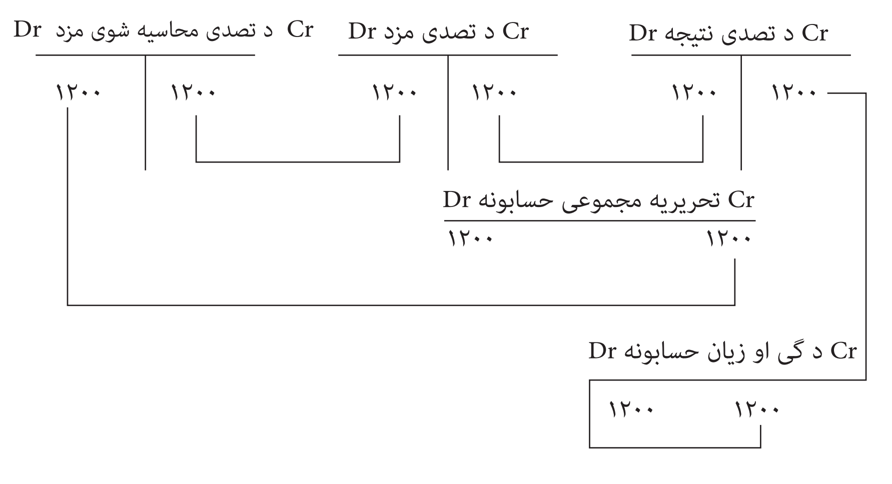

خو په خاصو او ناڅاپي خطرونو کې اور اخيستنه، زلزله، غلا، ټکرونه ، د طلباتو له منځه تلل او نور يادولای شو.

ځيني نور خطرونه هم شته، مثلاً: د جهازونو ورکيدل، د معدن د صنايعو خسارات، د استخراج زيانونه ، طبيعي ګازونه، ګرانښي ژمنې او داسي نور کارونه چې په تحقيقاتي او علمي چارو کې تر سره کيږي.

د خاصو خطرونو پايلې ژر نه معلوميږي، بلکې د وخت په تيريدو سره خپلې اغيزې پر ځای پريږدي. احتمالي خطراتو ته په حسابونو کې ځای ورکول کيږي او د مصارفو وړاندوينه يې تر سره

کیږي. دا ډول وړاندوینې ډیر وخت په هغو شرکتونو کې وي چې ډیره سرمایه ولري او د کاروبار هر اړخ یې په پام کې نیولی وي.

مثال: د ګدام موجوده خطرونه (د خامو موادو د زیرمې کموالی، د اضافه والي اساس) تولیدي مواد

په پنځو کلونو کې په ګدام کې د موجوده موادو مقداري او رښتین کموالی ۲۰۰۰۰	
په پنځو کلونو کې د تولید مواد ۸۰۰۰۰۰	
د خطرونو اضافه مصارف	٪ ۱,۵
په یوه میاشت کې د ګدام خطرونه	
د تولید مواد:	۱۵۰۰۰
د کلکولاتوري اضافه مضارف ٪ ۱,۵ فصیده	۲۲۵

د حساب کلاس			
۹	۴	۳	۲

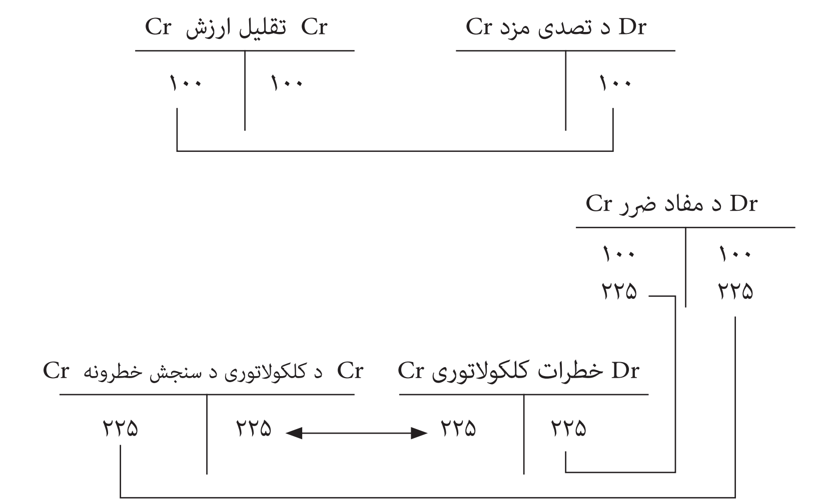

د نتیجې په حساب کې یواځې د واقعي وارده مصارفو مخارج موثره دي، خو د کلکولاتوري د مصارفو کمول، تمام شوي لګښتونه لوړوي او د نتیجې په حساب کې د مخارجو په پاڼه کې له مینځه ځي او مصرف یې د خرڅلاو په عوایدو کې شاملیږي.

د کلکولاتورۍ کرایه (سنجیدونکې کرایه)

لکه څرنګه چې د تصدۍ او د کارکوونکو مزد په خپله تصدۍ کې باید په پام کې ونیول شي

همدارنګه نور لګښتونه هم د هغو اطاقونو لپاره چې تصدي يې د خپل عمارت په توګه کاروي، د سنجش وړ دي. متصدي د عمارت کرايه د ځان له پاره نه ورکوي، د کلکولاتوري کرايې د يوه عمارت د اطاقونو د کرايو له مخارجو سره مطابقت کوي.

د درېيم څپرکې د مطالبو لنډيز:

۱- د ټمام شوي قيمت د پلي کولو ځای

د ټمام شوي قيمت د پلي کولو ځای په عمومي ډول په درې ګروپونو ويشل کيږي:

الف – خدماتي موسسې

ب – تجارتی موسسې

ج – صنعتي موسسې

۲-سنجيدونکی استهلاک او بيلانسي استهلاک (بيلانسي فرسايش): بايد چې د فرسايشي بيلانس او د ارزول کيدونکي بيلانس فرق وکړو. د بيلانس فرسايش (خرابوالی) د مالياتي او تجارتي قوانينو په پام کې نيولو سره ارزول کيږي او د مالي محاسبې په چوکاټ کې ددرېيمو اشخاصو لپاره د اهميت وړ دي.

د کلکولاتورۍ فرسايش د لګښتونو د ارزولو په چوکاټ کې د تصدۍ د هغو وسايلو لپاره ارزول کيږي چې د توليد په موخه په تصدۍ کې اړين وي.

د فرسايش په ارزيابۍ کې بايد درې ټکو ته پام وشي:

۱- د فرسايش طريقه.

۲- د فرسايش عوامل

۳- هغه پيسې چې له هغه څخه فرسايش ارزول کيږي.

د فرسايش د ارزولو طريقه عبارت ده له:

۱- د فرسايش خطي طريقه.

۲- د فرسايش نزولي طريقه

۳- د فرسايش صعودي طريقه.

د فرسايش عوامل عبارت دي له:

۱- اقتصادی عوامل:

مثال: د تقاضا یا غوښتنې بدلون او تخنیکي پرمختګ د وسایلو د فرسایش لامل ګرځي.

۲- د ګټې اخیستنې عوامل:

د یوې دستګاه څخه د ګټې اخیستنې له امله فرسایش رامنځته کیږي.

۳- د وخت عوامل:

مثال د اجارې تړون ، اونور عوامل د فرسایش د رامنځته کیدو لامل ګرځي.

پورتنې عوامل په مشخصه توګه د یوې دستګاه د فرسایش لامل ګرځي ، فرسایش له نورو لارو هم کولای شوچې تصنیف کړو، لکه کولای شو چې فرسایش د وخت په فرسایش ، اود ګټې اخیستنې په فرسایش وویشو.

۱- د وخت فرسایش د ثابتو لګښتونو په توګه سنجول کیږي. د فرسایش دغه میتود په عمل کې زیات کارول کیږی او په تصدیو کې یې د پلي کیدو امکان ډیر پرمختګ کوي، چې د وسایلو ارزښت کموي.

۲- د استفادوي فرسایش، د متحول لګښت په توګه سنجول کیږي. استفادوي فرسایش له متحول فرسایش سره (د فعالیت اړوند) د تصدۍ هغو وسایلو لپاره اړین دي، چې د استفادوي ارزښت کموالی، یوازې د تولید په پروسه کې د تولیدی عواملو په سیخې کارونې پورې اړه لري. د یوې دورې د فرسایش مبلغ داسې سنجول کیږي، چې لومړی ټول ارزښت پر محصولاتو چې د دستګاه د استفادې دوره د حصول وړ وي، ویشل کیږي او بیا د همغې دورې په تولیداتو کې ضربیږي.

۳- ویشل شوی (فرق لرونکی) فرسایش: په دې صورت کې فرسایش په ثابتو او بدلون موندونکو برخو سره جلاکیږي ، د فرسایش دغه میتود په هغو تصدیو کې کارول کیږي چې د ارزښت کموالی یې له یوې خوا د وخت د جریان تابع وي او له بلې خوا د ګټې وړ وي.

فرسایش په هغه ترتیب سنجول کیږی چې یوه برخه یې د ثابتو لګښتونو په توګه او بله برخه یې د بدلون موندونکو لګښتونو په توګه وسنجول شي. مثال یې ترانسپورټي موسسې دي چې یوه برخه یې د ثابتو لګښتونو او د طریقې په توګه سنجول کیږي اوبله برخه یې بدلون موندونکي لګښتونه دي چې دهمدغو لګښتونو په توګه معامله کیږي.

د فرسایش د لګښت په ارزولو کې معمولا له نوي قیمت څخه ګټه اخیستل کیږي.

مثال: د یوه ماشین د چمتو کولو قیمت ۱۰۰۰۰ افغاني دی، د بیلانس فرسایش یې ۲۰۰۰ افغانۍ او همداراز تخمیني فرسایش یی ۱۸۰۰ افغانۍ دی، چې په لاندي جدول کې بیانیږي.

Cr(۱) بیلانسي فرسایش	Dr				Cr(۲) براوردي فرسایش	Dr
۲۰۰۰(۱	S)۲۰۰۰				۱۸۰۰(۲	S)۱۸۰۰
۲۰۰۰	۲۰۰۰				۱۸۰۰	۱۸۰۰

Cr(ماشین)	Dr				Cr( )تخمینی فرسایش	Dr
۱۰۰۰۰(۱	S)۸۰۰۰ ۲۰۰۰(۱				S)۱۸۰۰	۱۸۰۰(۲
۱۰۰۰۰	۱۰۰۰۰				۱۸۰۰	۱۸۰۰

Cr بې طرفه نتیجه(	Dr (۲				Crدتصدی نتیجه	(Dr (۲
۲۰۰۰(۲	S)۲۰۰ S)۱۸۰۰				۱۸۰۰(۲	S)۱۸۰۰
۲۰۰۰	۲۰۰۰				۱۸۰۰	۱۸۰۰

De گټه او زیان	Cr				A د پای بیلانس	P
۲۰۰ بې طرفه نتیجه دتصدی نتیجه۲)۱۸۰۰	S)۲۰۰۰				۸۰۰۰ ماشینی	
۲۰۰۰	۲۰۰۰					

د ربحې براورد

ربح د په لاس کې لرونکي سرمایې د پاداش څخه عبارت ده. د لګښتونو په سنجونه کې تخمیني ربح په پام کې نیول کیږي چې په اساسي توګه سنجول یې د تصدۍ د پام وړ شتمنۍ څخه عبارت ده او د تجارتي او مالیاتی بیلانس له ارزښت سره نه یوځای کیږي ، ځکه په دې بیلانسونو کې له یوې خوا کم ارزښته اقتصادي متاع نه درجیږي او له بلې خوا دتصدۍ د اړتیا وړ شتمنی یوه برخه نه معلومیږي. حال داچې د غیر شتمنۍ لپاره د تادیه شوې واقعي ربح په محاسبه کې په پام کې نیول کیږي او د مخارجو په توګه معامله کیږي. د ربح د تثبیت لپاره باید د تصدۍ د اړتیا وړ شتمني چې د تصدۍ د موخو لپاره په کار اچول کیږي، په پام کې نیول کیږي. د هغو د تثبیت اساس د تصدۍ د اړتیا وړ شتمني دی او د تجارتي او مالیاتي ارزښتونو سره ورته والی نه مومي. ځکه چې په دغو بیلانسونو کې له یوه پلوه کم ارزښته اقتصادي امتعه اصلاً درج شوې نه ده او

له بل پلوه د تصدۍ د اړتیا وړ یوه برخه شتمني لکه مخفي شتمني او نور په دغه بیلانس کې نه راڅرګندیږي. د ربح د لګښتونو د سنجولو لپاره باید له یوه پلوه د تصدۍ د اړتیا وړ ثابته شتمني او له بل پلوه د تصدۍ د اړتیا وړ ګرځنده شتمني په پام کې ونیول شي. دا چې ګرځنده شتمني د کال په اوږدو کې په دوامداره توګه په بدلون کې ده، نو کلنی وسطي ارزښت یې په پام کې نیول کیږي. د تصدۍ د اړتیا وړ ثابتې او ګرځنده شتمنۍ ټول ارزښت، د شتمنۍ له هغې برخې نه چې له پاداش پرته تصدۍ ته ورکړ شوی، کمیږي. له ګټې پرته پورونه، د پیرودونکو وړاندې(پیشکي) ورکړه او د استوونکو پورونه د همدې شتمنۍ له جملې څخه دي.

د ربح د ثابت لګښت لپاره باید د تصدۍ د اړتیا وړ شتمني له نرخ سره ضرب کړو.

مثال: د تصدۍ د اړتیاوړ سیاره شتمني ۱۸۰AF ده په داسې حال کې چې د تصدۍ د اړتیاوړ ثابته شتمني ۳۴۰AF ده. له ربحې پرته قرض ۱۰AF دی مشتریانو ته مخکې ورکړل شوی پیسې ۱۵ AF او قرض لیږدونکي پیسې ۱۵AF دی. او هغه سرمایه چې د هغې لپاره ربح ورکول کیږي ۱۶۰AF ده.

په دې صورت کې واقعي ربح او تخمیني ربح په لاندې جدول کې بیانیږي.

د تصدۍ د اړتیا وړسرمایه	= ۱۸۰+۲۴۰ =۵۲۰ Afg
د تقلیل وړ اقلام	= ۱۵+۱۰ +۱۵= ۴۰ Afg
د تقلیل وړ اقلامو له وضع کیدو وروسته د تصدۍ د اړتیاوړ سرمایه	= ۵۲۰ -۴۰ = ۴۸۰ Afg

اټکلي ربح = $\frac{۴۸۰\times۹\times۱}{۱۰۰}$ = ۴۳,۲۰

واقعي ربح = $\frac{۱۶۰\times۱۰\times۱}{۱۰۰}$ = ۱۶

کیسه				واقعی ربح		
۱۶(۱	S)۱۶				S)۱۶	۱۶(۱
۱۶	۱۶				۱۶	۱۶

مصحح ربح برآوردی				ربح برآوردی		
۴۳,۲۰(۲	S)۴۳,۲۰				S)۴۳,۲۰	۴۳,۲۰(۲
۴۳,۲۰	۴۳,۲۰				۴۳,۲۰	۴۳,۲۰

بی طرف نتیجه		دتصدي نتیجه

مصحح ربح ۴۳,۲۰	واقعی ربح ۱۶ S) ۲۷,۲۰				S)۴۳,۲۰	ربح برآوردی۴۳,۲۰
۴۳,۲۰	۴۳,۲۰				۴۳,۲۰	۴۳,۲۰

گټه او زیان	
بی طرفه نتیجه ۲۷,۲۰ S)۱۶	دتصدی نیتجه ۴۳,۲۰
۴۳,۲۰	۴۳,۲۰

تخميني ګواښونه (ریسک)

په دايمې ډول د يوې تصدۍ د راتلونکي پرمختګ د فعاليت په اړه معلومات نشته او د همدې ډاډګيرنې د نه شتون له امله د تصدۍ پروړاندې مختلف ګواښونه رامنځته کيږي.
د تصدۍ د ګواښونو په اړه بايد د تصدۍ د عمومی او خصوصي ګواښونو فرق وکړو.

د تصدۍ عمومي ګواښونه د تصدۍ د نفوذ دباندې ساحه کې ځای لري او د وړاندينې پرته د تصدۍ ګواښونو څخه بحث کوي لکه ، انفلاسيون ، د تقاضا ناڅاپي بدلون ، تخينکي پرمختګ اونور ، دغه ډول ګواښونه د سنجونې وړ نه دي او د لګښتونو په سنجولو کې په پام کې نه نيول کيږي.

په داسې حال کې چې د تصدۍ خصوصي ګواښونه د تصدۍ په هرې څانګې پورې اړه لري او د تخميني ګواښونو د لګښتونو په سنجولو کې په پام کې نيول کيږي. لکه موجود ګواښونه ، د ثابتې شتمنۍ ګواښونه او نور.

تخميني کرايه

کله چې له شخصي ودانيو څخه د تصدۍ د فعاليت په موخه ترې استفاده وشي، په دې وخت کې د اټکلي يا تخميني کرايې لګښتونه بايد په پام کې ونيول شي. دغه لګښتونه د فرصتي لګښتونو د پرنسيپ مطابق سنجول کيږي.

تخميني مزد

متصديانو په انفرادي تصديو او شخصي شرکتونو کې د خپل فعاليت لپاره مزد نه دی حاصل کړی نو ځکه دغه ډول فعاليتونه د لګښتونو په سنجولو کې د تخميني مزد په توګه معامله کيږي.
تخميني مزد هم بايد د فرصتي لګښتونو په پرنسيپونو پورې اړوند وسنجول شي.

د درېیم څپرکي پوښتنې

۱. دهغو موسسو نومونه واخلئ چې د لګښتونو سنجول یا تمام شوی قیمت یې پلی شي؟

۲. د سنجیدو د استهلاک او بیلانس ترمنځ څه توپیر شتون لري؟

۳. د تخمیني فرسایش په اړه د مثال په وړاندې کولو سره معلومات ورکړئ؟

۴. د بیلانسې فرسایش په اړه د مثال په وړاندې کولو سره معلومات ورکړئ؟

۵. سنجیدونکي ګواښونه کله او څنګه رامنځته کیږي؟

۶. سنجیدونکې کرایه څه ته وایي، بیان یې کړئ؟

۷. د تصدۍ د سنجیدونکي مزد په اړه معلومات وړاندې کړئ؟

۸. د فرسایش په سنجولو کې درې مهم ټکي کوم دي؟

۹. د فرسایش عوامل بیان کړئ؟

۱۰. تخمیني ربح څه ته وایي؟

په سوداګریزو تصدیو کې د لګښت سنجونې ډولونه

تولیزه موخه:

د تجارتي او خدماتي موسسو د مصارفو د سنجش په عملیاتو کې پوهه او وړتیا.

د زده کړې موخې: محصلین به د دې څپرکي په پای کې له لاندې مطالبو سره آشنا شي:

- په تهیه او تدارکاتو کې د تخفیف د ډولونو په اړه لنډ معلومات.
- د ثابتو عمومي لګښتونو سنجول.
- د بدلون موندونکو لګښتونو سنجول.
- د عمده پیرودلو د قیمت سنجول.
- د تهیه کولو د قیمت سنجول.
- د تمام شوي قیمت سنجول.
- د نهایي پلورنې د قیمت سنجول.
- د لګښت د رامنځته کیدو د فورمول ترلاسه کول.

په سوداګریزو موسسو کې د بیلابیلو لګښتونو سنجول

لکه څرنګه چې پوهیږو سوداګریزې موسسې هغه موسسې دي چې اصلي فعالیتونه یې د پلورلو او پیرودلو فعالیتونه دي، یعنې د دغه ډول موسسو ګټې د پلورلو او پیرودلو په قیمت کې

د تفاوت د رامنځته کولو په وخت کې دي.

د سوداګریزو عملیاتو عادي دایره

هغې مودې ته ویل کیږي چې د متاع د پیرودلو له امله رامنځته شوې نقدې پیسې دوهم ځل شرکت ته ورکړل شي.

د موجودې امتعې د مصارفو د سنجولو عملیات:

د موجودې امتعې د مصارفو ارزولو عملیاتو د ترسره کولو له پاره دوې لارې وجود لري:

۱_ د موجودیو دوره یي روش

۲_ د موجودې امتعې دایمي روش

د امتعې ادواري روش (لاره)

په دې سیستم کې د موجودیو له پاره د موجودي کارت په پام کې نه نیول کیږي، او د امتعې ورود او خروج د موجودي په حساب کې نه ثبتیږي، له همد ې امله د امتعې د موجودي د تعین اندازه په هر تاریخ او د کال په پای کې لمړی په ګدام کې موجودې امتعې شمېرل کیږي او وروسته د په مرسته چې د قیمت ګذارۍ میتودونه دي، د هغوی LIFO, FIFOارزښت ټاکل کیږي.
د مصارفو د سنجش دایمي او مقایسوي دورې لاندې وړاندې کیږي، خو تر هغه مخکې لازمه ده چې په امتعې پورې اړونده د مختلفو تخفیفاتو په اړه معلومات تر لاسه کړو.

د تخفیف ډولونه

۱- سوداګریز تخفیف: د تخفیف د ورکولو په وخت کې دغه ډول تخفیف په دقیق ډول د متاع د پلورلو په وخت کې ورکول کیږي. دغه ډول تخفیف په عمده ډول اخیستلو ، چانه وهلو او نورو دلایلو ورکول کیږي ، دغه ډول تخفیف په دفترونو کې نه ثبتیږي او خالصې پیسې د تخفیف له کسر وروسته ثبتیږي.

۲- د متاع د معیوبیت په صورت کې د تخفیف ورکول: په دې صورت کې امکان لري په اخیستونکي باندې د متاع د پلورلو په وخت کې اخیستونکی ځیر شي، چې اخیستل شوي جنسونه عیب ولري او یا د خوښې وړ له نمونې سره جوړې نه وي ، په همدې منظور پلورونکی د عیب لرونکو جنسونو د پلورلو په وخت کې اخیستونکي ته تخفیف ورکوي.

۳- نغدي تخفیف: دغه ډول تخفیف د ژر ژر پیسو ورکولو په بدل کې چې اخیستونکی یې

پلورونکي ته ورکوي ، رامنځته کیږي.

مقداري تخفیف: که اخیستونکی یوه زیاته اندازه جنسونه واخلي یا د پلورونکي دایمې پیرودونکی وی ، نوپه دې صورت کې ورته د پلورونکي لخوا مقداري تخفیف ورکول کیږي، چې ذکر شوی تخفیف په فوري توګه د قیمت د لست څخه منفې کیږي او پاتې قیمتونو ته بل جوړیږي او په عمده توګه پلورل کیږي.

مثال: د لست قیمت ، د یو جنس د عرضه کولو قیمت ۲۰۰۰۰ افغانۍ دی، که مقداري تخفیف یې ۵٪ وي د بل قیمت یا د اخیستلو عمده قیمت به یې څو وي.

٪ ۱۰۰ ۲۰۰۰۰ =د عرضې بیه
٪ ۵ ۱۰۰۰ =د مقدار تخفیف
٪ ۹۵ ۱۹۰۰۰ = په پور د عمده پیرودنې بیه

دویم مثال: که د یوه جنس قیمت لس زره افغانۍ وي، او خرڅونکی ، خریدار ته پنځه فیصده مقداري تخفیف ورکړي، په قرض باندې د عمده خرید قیمت پیدا کړي.

۱۰۰ ۱۰۰۰۰ = د عرضې بیه
۵ ۵۰۰ = د تخفیف بیه
٪ ۹۵ ۹۵۰۰ = په پور د عمده پیریدو بیه

نقدي تخفیف

پلورونکی مشتریان هڅوي چې د تصدۍ غوښتنې ژر پوره شي.
مثال: د دې لپاره چې د یوې اونۍ په موده کې له شکمنو او له اصولو د لرې غوښتنو څخه مخنیوی وشي د اخیستونکي لپاره داسې شرطونه وړاندې کیږي چې که د قرض روپۍ د یوې میاشتې په دننه کې ورکړي، نو اخیستونکي ته تخفیف ورکول کیږي، چې دغه تخفیف د اخیستونکي لپاره د حاصل او د پلورونکي لپاره د مخارج حیثیت لري.

مثال: که د عرضې یا د یوه جنیس د لیست قیمت ۲۰۰۰۰ افغانۍ وي او پلورونکی ٪۵مقداري او ٪۲ نقدي تخفیف اخیستونکي ته ورکړي ، نو په دې صورت کې په نقدو پیسو د عمده خرید قیمت پیداکړی.

	۱۰۰٪	۲۰۰۰۰ Af	= د عرضې بیه
	۵٪	۱۰۰۰Af	= مقداری تخفیف
۱۰۰٪	۹۵٪	۱۹۰۰۰Af	= په پور د عمده پیریدو بیه

= نغدي بيه	۳۸۰Af	۲٪
= په نغده د عمده پیریدو بیه	**۱۸۶۲۰Af**	**۹۸٪**

دریم مثال: مقداري تخفيف او ۳٪ نقد تخفيف اخيستونکی ته په پام کې نيسو ، په نقدو باندې دعمده پيرودلو قيمت پيداکړی.

د عرضی قیمت =	۱۰۰۰ Af	۱۰۰٪	
مقداری تخفیف =	۵۰۰ Af	۵٪	
په پور د عمده پیریدو بیه =	۹۵۰۰ Af	۹۵٪	۱۰۰٪
قیمت نقدی =	۲۸۵ Af		۳٪
په نغده دعمده پیریدو بیه =	**۹۲۱۵ Af**		**۹۷٪**

پوښتنه: د يوه جنس د عرضې قيمت ۹۶۰۰۰، مقداري تخفيف يې ۱۰٪ اونقدی تخفيف يی ٪ $\frac{۶}{۳}$ ۶ فيصده دی ، په قرض باندې د عمده پيرودلو قيمت (د بل قيمت)پيداکړی؟

= د عرضی بیه	۹۶۰۰۰ Af	۱۰۰٪	
= مقداری تخفیف	۹۶۰۰ Af	۱۰٪	
= په بور د عمده پیریدو بیه	۸۶۴۰۰ Af	۹۰٪	۱۰۰٪
= نغدي بيه	۵۷۷۶۰ Af		٪ $\frac{۲۰}{۳}$
= په نغده دعمده پیریدو بیه	**۸۰۶۴۰ Af**		٪ ۹۳ ۳۳

پوښتنه: په يوه تجارتي جنس کې د عرضې قيمت ۱۸۰۰۰۰AF افغانی دی پلورونکی د اخيستونکي لپاره ٪ $\frac{۱}{۳}$ ۸ مقداري تخفيف او همداراز ٪ $\frac{۲}{۳}$ ۴ نقدي تخفيف په پام کې نيسي په قرض او نغدو باندې عمده قيمت پيداکړی.

= د عرضی بیه	۱۸۰۰۰۰ Af	۱۰۰٪	
= مقداری تخفیف	۱۵۰۰۰ Af	٪ $\frac{۲۵}{۳}$	
= په پور د عمده پیریدو بیه	۱۶۵۰۰۰ Af	٪ $\frac{۲}{۳}$ ۹۱	۱۰۰٪
= نغدي بيه	۷۷۰۰ Af		٪
په نغده دعمده پیریدو بیه =	**۱۵۷۳۰۰ Af**		٪ $\frac{۲}{۳}$.۹۵

دتهيه کولو لګښت

د دې لپاره چې خام ، معاونه او د سوداګرۍ په صنايعو کې محرکه مواد د پلورلو د ځای څخه مثلا د يو بهرني ملک څخه کابل يعني اخيستونکي ته راورسوو، نو په دې صورت کې په لاره کې

يولړ لګښتونه رامنځته کيږي لکه ، د ترانسپورټ کرايه ، د ليږدولو لګښتونه ، د بيمې لګښتونه ، د ګمرکي محصول لګښتونه ، د ګدام لګښتونه ، د اخيستلو د کميشن لګښتونه او نور.

د تهيې بيه

له هغه قيمت څخه عبارت دی چې اقتصادي متاع يا د کار توکي د تصدۍ د کار تر ځای پورې ورسيږي، يعنې د اخيستنې په قيمت د تهيې لګښتونه واچول شي او مقداري او نغدي تخفيف له هغه څخه منفي يا وايستل شي.

مثال: کله چې د يو جنس د عرضې قيمت ٩٦٠٠٠AF افغانی وي او مقداري تخفيف يې ١٠٪ او نغدي يې ٪$٦\frac{٢}{٣}$ وي د تهيې قيمت يې پيداکړي؟

د عرضی بيه =	٩٦٠٠٠ Af	١٠٠٪		
مقداری تخفيف =	٩٦٠٠ Af	١٠٪		
په پور د عمده پيريدو بيه =	٨٦٤٠٠ Af	٩٠٪	١٠٠٪	
نغدي بيه =	٥٧٦٠ Af		٪$\frac{٢٠}{٣}$	
په نغده د عمده پيريدو بيه =	٨٠٦٤٠ Af		٩٣,٣٪	١٠٠٪ ٩٪
د تهيی بيه =	**٨٧٨٩٧ Af**			**١٠٩٪**

مشترک (غيرمستقيم) لګښتونه

له ټولو هغو لګښتونو څخه عبارت دی چې په مستقيمه توګه د توليد په فې واحد او يا په امتعې باندې نه ارزيابي کيږي، بکلې په تمام شوي قسمت کې د يوه تناسب د فيصدي په اساس ارزول کيږي.

په سوداګرۍ کې د متاع له تهيې پرته ټول لګښتونه، د مشترکو لګښتونو په نوم ياديږي، چې دغه لګښتونه د عمومي اداري لګښتونو يا سوداګريزو لګښتونو په نوم ياديږي.

معاشونه ، ماليه ، د سوزيدو بيمه ، استهلاک ، ټولنيز لګښتونه، د ترميم لګښتونه او نور د مشترکو لګښتونو په نوم ياديږی.

پوښتنه: هغه وخت چې د يو جنس دعرضې قيمت ٩٦٠٠٠AF افغانۍ وي او مقدايي تخفيف يې ١٠٪ فيصده اونقدي يې $٦\frac{٢}{٣}$ فيصده وي او همداراز د تهيې لګښت يې ٩٪ فيصده وي او له بلې خوا مشترک لګښتونه ٢٠٪ وي تمام شوی قيمت يې پيداکړۍ؟

د عرضی بيه	= ٩٦٠٠٠	١٠٠٪
مقداری تخفيف	= ٩٦٠٠	١٠٪

په پور د عمده پیریدو بیه	= ۸۶۴۰۰	۹۰٪	۱۰۰ ٪		
نغدي بیه	=۵۷۶۰		$\frac{۲۰}{۳}$ ٪		
په پور د عمده پیریدو بیه	= ۸۶۴۰,۰		۹۳ $\frac{۱}{۳}$ ٪	۱۰۰٪	
د تهیی لګښت	= ۷۲۵۷,۶			۹٪	
د تهیی بیه	۸۷۸۹۷,۶			۱۰۹٪	۱۰۰٪
ګټه لګښت	=۱۰۵۹۷۷,۵۲				۲۰٪
تمامه شوی بیه	**= ۱۹۳۸۷۵,۱۲**				**۱۲۰٪**

د خرڅلاو د قیمت سنجش

په لومړی سرکې باید په تمام شوي قیمت ګټه ور زیاته کړو، ترڅو د پلورلو موقت قیمت لاسته راشي.
هغه هیوادچې د مرکزي پلان له لاري اقتصاد لري، د یوې فیصدۍ پراساس ګټه لاسته راوړي.
خو په هغو هیوادونو کې چې د آزاد بازار اقتصاد لري، په خپله تصدۍ یا دولت د ګټې په تعینولو کې دومره دخالت نه لري او د وروستي پلورلو په واسطه ګټه ترلاسه کیږي او د پلورلو قیمت د عرضې او تقاضا په اساس تعین کیږي.

مثال: د یوه تجارتی جنس د عرضې قیمت ۱۸۰۰۰۰AF افغانی دی. پلورونکی ،پیرودونکي ته ٪ $\frac{۱}{۳}$ ۸ فیصده مقداري او ٪۲ فیصده نقدي تخفیف ورکوی که تهیه کولو لګښتونه ۵۳۰۰AF افغانۍ وي نوپه دې صورت کې د اخیستونکي تجارتي تصدۍ ٪۲۰فیصده ګټه په پام کې نیسي او همداراز ٪۵ د پلورلو مشترک لګښتونه ، ٪۱۵ ضافي پیسې او ٪۱۰ فیصده د پرچون زیاتوالی په پام کې نیسي نو په دې صورت کې یې نهایي قیمت پیداکړئ؟

د بیی لیست	= ۱۸۰۰۰۰ Af	۱۰۰٪			
مقداری تخفیف	= ۱۵۰۰۰ Af	۸ $\frac{۱}{۳}$ ٪			
په پور د عمده پیریدو بیه	= ۱۶۵۰۰۰ Af	۹۱ $\frac{۲}{۳}$ ٪	۱۰۰٪		
نغدي بیه	= ۳۳۰۰ Af		۲٪		
په پور د عمده پیریدو بیه	= ۱۶۱۷۰۰ Af		۹۸٪	۱۰۰٪	
د تهیی مصارف	= ۵۳۰۰ Af			۳,۲۸٪	
د تهیی بیه	=۱۶۷۰۰۰ Af			۱۰۳,۲۸٪	۱۰۰٪
مشترک مصارف	= ۱۶۷۰۰ Af				۱۰٪
تمامه شوي بیه	= ۱۸۳۷۰۰ Af	۱۰۰٪			۱۱۰٪
مفاد	۳۶۷۴۰ Af	۲۰٪			

د مؤقت خرڅلاو بیه	= ۲۲۰۴۴۰ Af	۱۲۰٪	۱۰۰٪
د خرڅلاو مشترک مصارف	=۱۱۰۲۲ Af		۵٪
په نغده د عمده خرڅلاو بیه	=۲۳۱۴۶۲ Af	۱۰۰٪	۱۰۵٪
د پور په اساس تزئید	=۱۱۵۷۳ Af	۵٪	
په پور د خرڅلاو بیه	=۲۴۳۰۳۵ Af	۱۰۵٪	۱۰۰٪
د پرچون په اساس تزئید	=۲۴۳۰۳,۵ Af		۱۰٪
د خرڅلاو وروستی بیه	**=۲۶۷۳۳۸,۵ Af**		**۱۱۰٪**

په تجارت کې کلکولیشن

کلکولیشن د حساب قیمت یا د لګښتونو سنجونې ته وایي. کلکولیشن د بل له قیمت څخه د پلورنې د قاطع قیمت ترپایه پورې دوام کوي ، داچې آیا سوداګر خپل تجارتي مال په حساب شوي قیمت پلوري، په دې پورې اړه لري چې آیا داجنس په ازاد ډول د سنجولو وړ دی او آیا رقابتی جنس دی او که نه؟

- ډیری وختونه قیمت د آزاد رقابت یا د مولد په واسطه تعین کیږی، خو په هر صورت کې د تصدۍ کلکولیشن بابیزه نه دی، یعنې هدف یې دادی ترڅو تثبیت کړی چې سوداګر په حد اکثر ډول کوم قیمت د اخیستلو په وخت کې اخیستونکي ته ورکړی ترڅو وکولای شي هم خپل لګښتونه پوره کړی او هم مناسبه ګټه ترلاسه کړي، نو په دې صورت کې کولیکشن د پلورلو له قیمت څخه پیل او په معکوس ډول د اخیستلو قیمت پیداکړي. لاندې څو ډوله حسابونه باید وپیژنو:
- د پیرودلو د قیمت کلکولیشن.
- د تهیه کولو د قیمت کلکولیشن.
- د تمام شوي کلکولیشن قیمت.
- د پلورلو د قیمت کلکولیشن.

که څوک وغواړي چې کلکولیشن وکړي باید د کلکولیشن د شکل جدول وپیژني.

د مقداري تخفيف د
ليست قيمت

د بل قيم
- نغدي تخفيف

د اخستلو بيه
+ مصارف تهيه

د تهيې بيه
+ اداري عمومي مصارف

د تمام شوي قيمت
+ مفاد (ازممد)

د خالص خرڅلاو قيمت
+ ماليه برفروش(درصد)

د غيرخالص خرڅلاو بيه
+ تخفيف نقدى

په پور د خرڅلاو قيمت
+ تخفيف مقدارى

د عرضې بيه

د اخستو
قيمت

د تهيې قيمت

دتمام شوي
قيمت

د خرڅلاو قيمت

د تهیه کولو ساده کلکولیشن

مثال: یو سوداګر خپل تجارتي مال په ۶۳۰kg کیلو ګرامه خالص وزن سره واردوي ، او بارجامه یې ۳۰kg کیلوګرامه وزن لري د ۱۰۰kg کیلو ګرامه خالص وزن لپاره یې د بل قیمت $ ۲۱۵-دی. نو د مال لیږونکی ٪۵ فیصده مقداري تخفیف او٪۲نقدي تخفیف ورکوي. د۱۰۰kg کیلو ګرامه لپاره ۵۰/۴$ د حمل اونقل اصلي لګښتونه او $ -/۴د فرعي لیږدونې لپاره دی.

یادښت: لومړی باید د کلکولیشن جدول ترتیب شي.

غیر خالص وزن

- بارجامه
  ۶۳۰kg
  -۳۰kg
  ———
  ۶۰۰kg

د خالص ۱۰۰kg لپاره $ - /۲۱۵ خالص وزن او د لیست قیمت ۱۲۹۰/$ دی.

(۲)	٪۵	مقداری	تخفیف	۶۴/۵۰$	
				۱۲۲۵/۲۰$	د بیل **بیه**
٪۲(۳) نغدي تخفیف				۲۴/۵۰$	
(۳)				۱۲۰۱/۵۰$	
	اصلی حمل ونقل = ۲۸,۳۵$				
	فرفی حمل ونقل = $ - .۴			+۳۲/۳۵$	
	۲,۰۵= ۱۲۳۳,۳۵:۶۰۰یعنی :			۱۲۳۳,۳۵$	د تهیی بیه

د ۱kg کیلو ګرام لپاره د قیمت تهیه کول ۰۵/۲$ دی، مثال ددوهم ځل لپاره یې وسنجوئ. د نتیجې تخمینول مو هیر نه شي.

۱- بارجامه حسابیږي

الف – په واقعې توګه د بارجامې د وزن په پام کې نیول.

ب – د وسطي بارجامې په پام کې نیول.

ج – په پام کې نه نیول کیږي یعنې داچې نه کسر کیږي نو په دې صورت کې بارجامه په قیمت کې نیول کیږي.

- که مقداري یا نقدي تخفیف په مشترک ډول راوړل شي، نو په دایمې ډول مقداري تخفیف د حساب له تخفیف وړاندې حسابیږي.

د تهیه کولو مرکب کلکولیشن

د تجارت څو قلمه مشترک مال تهیه کیږي ، وزني لګښتونه او مشترک ارزښت لاسته راځي چې په دې ارتباط د تجارت هرقلم مال د تقسیم وړ دی.

یادښت:

وزني لګښتونه (اصلي او فرعي لیږل رالیږل ، فرعي لیږل رالیږل او ګمرکي محصول) د هرقلم تجارتي مال وزن ته په کتوسره ، د ارزښت مصارف (د کمیشن کارانو د محصول بیمه) د هر قلم تجارتي مال ارزښت ته په کتوسره ویشل کیږي.

بیلګه: په یو وار لیږلو کې دوه قلمه تجارتي مال تهیه کوو:

۱- سوداګریز مال - ۱۲۵۰kg کیلوګرامه ناخالص وزن په $/۶۸ فیصده قیمت.

۲- سوداګریز مال: ۵۵۰kg کیلو ګرامه خالص وزن په $/۶۴ فیصده قیمت سره د دواړو قلمو بارجامې سره ۲٪ فیصده په حساب کې راځي ؛ لګښتونه په لاندې ډول دي:

$/۲۹۱ اصلي لیږل رالیږدل ، $/۶ فرعي لیږل رالیږل ، $/۱۲ د کمیشن بیمه ، او $/۳۵. د نماینده کمیشن.

الف – د حساب مجموعي قیمت پیداکړئ؟

۱- تجارتي مال:

غیر خالص وزن ۲۵۰kg

۲٪ بار جامه ۲۵kg

خالص وزن ۲۲۵ ۶۸kg= ۸۳۳kg

تجارتي مال :

غیر خالص وزن ۵۵۰ kg

۲٪ بارجامه ۱۱kg

خالص وزن ۵۳۹kg به ۴۶=۹۴kg, ۲۴۳٪ kg

۱۰۸۰,۹۴

ب- وزني لګښتونه وویشئ:

د۱۸۰۰ kg غیر مجموعي خالص وزن لپاره $ ۲۹۷/ وزني لګښتونه رسیږي، پر

۰,۱۶۵$ =۲۹۷:۱۸۰۰ یو کیلوګرام غیر خالص دا معنی لري:

۲۰۶,۲۵$:I=۱۲۵۰×۰,۱۶۵ د یو قلم وزني لګښتونه
۵۵۰= ۹۰,۷۵$:II×۰,۱۶۵ د یوقلم وزني لګښتونه
$ -/۲۷۹

ج – د ارزښت لګښتونه وویشئ. د ۴۷/- $ مجموعي حسابي قیمت لپاره ، د ارزښت لګښتونه د حسابي قیمت پر یو $ دالر رسیږي.

۴۷:۱۰۸۰,۹۴= ۰,۰۴۳۴۸۱

دامعنی لري چې:

د لومړی قلم لپاره ارزښت مصارف: ۶۳۰۲۲ = ۸۳۳ ×۰,۰۴۳۴۸۱

د دوهم قلم د ارزښت مصارف: $\frac{۱۰,۷۸ \$}{۴۷/- \$}$ = ۲۴,۷۹۴ × ۰,۰۴۳۴۸۱

د- د هر قلم تجارتي مال کیلوګرام د تهیه کولو لپاره حساب کړئ؟

دتمام شوي قیمت کلکولیشن:

په داسې حال کې چې د لیږلو رالیږلو اصلي لګښتونه ، فرعي لیږل رالیږل ، ګمرکي محصول ، او د مال د ترانسپورت بیمه په مطلوب او مستقیم ډول حسابیدای شي ، نوباید عمومي تجارتي لګښتونه لکه معاشونه ، کرایه ، مالیه ، فعالیت خونه ، د اعلان لګښتونه ، اداري عمومي لګښتونه او نور باید په عمومي ډول په یو معین ډول وویشل شي.

د دې مقصد لپاره په یوه معین وخت کې بایدد خرڅ شوي مال مشترک ارتباط په پام کې ونیسو، لکه یو کال ته نسبت ورکوو او د اخیستلو د قیمت په فیصدۍ یې سنجوو:

مثال: سوداګر د متاع د اخیستلو په حساب کې دخپلو ثبت شویو معاملاتو څخه د متاع د ا خیستلو قیمت، د خرڅ شوي مال اخیستل پیداکوي.

د متاع د اخیستلو حساب	
رالیږونکی ته ۱۰۰۰۰ مستردي	۶۰۰۰۰ مجوداولی
وروستۍ موجودي۸۰۰۰۰	۴۰۰۰۰۰ خریداری
د تهیې په بیه خرڅلاو ۳۷۸۰۰۰	۸۰۰۰ د پیریدو مصارف
۴۶۸۰۰۰	۴۶۸۰۰۰

نو په دې لحاظ د خرڅ شوي مال د اخیستلو قیمت $/۳۷۸۰۰۰ دی.

تجارتي لګښتونه (مشترک لګښتونه) د مثال په توګه $/۳۰۲۴۰ دی د تجارتي لګښتونو نرخ څو دی؟

۳۷۸۰۰/- $ =۱۰۰٪
۳۰۲۴۰/- $ =× ٪

$$\frac{۱۰۰ \times ۳۰۲۴۰ \ \$}{۳۷۸۰۰۰ \ \$} = \frac{۳۰۲۴}{۳۷۸} = ۸٪$$

نو له دې امله د تجارتي لګښتونو نرخ ٪۸ دی

که د فیصدۍ د تزیید په مرسته تجارتي لګښتونه د چمتو شوو مالونو د تهیې پر بیه د هغې د ونډې په پرتله زیات کړو، نو د تمام شوي لګښت بیه په لاس راځي.

د پېر بیه + تجارتي لګښت = تمامه شوې بیه

د تزیید کمک باید پر ټولو راڅرګند شویو لګښتونو باندې په یو کال کې وپوښول شي، معنا دا چې باید حساب شي(د کنټرول په واسطه محاسبه).

د پلورلو کلکولیشن: په هغه صورت کې چې په تمام شوي قیمت ګټه ور زیاته کړو، د خالص پلورلو قیمت (د پلورلو فعلي قیمت) حاصلیږي.

د ګټې تزیید ترکیب شوی له:

۱- د تصدۍ مزد د ساتنې (پاداش) په توګه د کار لپاره اجرا کیږي.

۲- په بیلانس کې د ظاهرې شوې شخصی پانګې څخه دپانګې ربح.

۳- د احتمالي ګواښ لپاره ، ګواښمن مزد

د مثال په توګه که چیرې په خالص پلورلو باندې د متصدۍ مزد $/ ۸۰۰۰ ربح ، او سرمایه په۶ = $/۱۸۰۰٪ ، د خطر مزد پر ٪ $\frac{۱}{۲}$ ۱ باندې او خالص خرڅلاو = - /۳۰۰۰ حساب کړو، نو حساب شوې ګټه $-/۱۲۸۰۰ ده او په یو وار پلورلو باندې ۲۰۰,۰۰۰ نسبت رامنځته کیږي او همداراز د ګټې زیاتوالی له ٪۶,۴ څخه زیاتیږي.

تمامه شوې بیه + مفاد = د خالص خرڅلاو بیه

یادښت:

د پلور مالیه (په سلو کې) له نغدي تخفیف مخکې (په سلو کې) له مقداري تخفیف مخکې نغدي تخفیف

مثال۱-

د غیر خالص خرڅلاو بیه	۱۸۹۰ = ۸۹٪	۹۰٪	(۱)
+۲٪ (په سلوکې) نغدي تخفیف	۳۸/۵۷$ = ۲٪		(۲)
په پور د خرڅلاو بیه	۱۹۲۸/۵۷$ = ۱۰۰٪	۱۰٪	
۱۰٪ مقداری تخفیف(په سلو کې)	۲۱۴/۲۹$ ٪	۱۰۰٪	

۲۱۴۲/۸۶

د حساب ترتیب په آسانۍ سره درک کیږي، خو په هغه صورت کې چې هغه معکوس کړو.

دعرضې قیمت	۰۰۰۰ -
۱۰٪ مقداری تخفیف	۰۰۰۰
د پلورنې قیمت	۰۰۰۰
۲٪ نقدي تخفیف	۰۰۰۰ -
د غیر خالصې پلورنې قیمت	۱۸۹۰/-$

د عرضی قیمت ۲۱۴۲,۸۶$		٪۱۰۰	
۱۰٪نغدی تخفیف ۲۱۴,۲۹$		٪۱۰	(۲)
د خرڅلاو بیه پر ۱۹۲۸,۵۷$= ٪ ۱۰۰		٪۹۰	٪۹۰
۲٪ نغدی تخفیف۳۸,۵۷$	۲ ٪		
د خالص خرڅلاو بیه $-/۱۸۹۰	۹۸٪		

دوهم مثال: په پلورنې باندې مالیه ، نقدی او مقداری تخفیف:

د عرضی بیه	۱۰۰٪ = ۰۰۰۰	(۳)
د مقدار تخفیف(د عرضی له بیې)	۱۰٪ = ۰۰۰۰	
په پور د خرڅلاو بیه	۱۰۰٪ ۹۰٪ = ۰۰۰۰	(۲)
۲٪ نغدی تخفیف (په پور د خرڅلاو له بیې)	۲٪ =۰۰۰	
د غیر خالص خرڅلاو بیه ۴٪ مالیه په خرڅلاو	۹۸٪ ۱۰۰٪ = ۰۰۰۰	
د غیر خالص خرڅلاو له بیې	۴ ٪ =	
د غیر خالص خرڅلاو بیه	۹۶ ٪ = ۱۸۹۰	

دریم مثال: د (نماینده ګانو کمیشن او پورتنیو مثالونو په څیر دنورو د زیاتوالي) په اړه دریم دنماینده ګانو کمیشن باید د سوداګرۍ د ۸۷ مادې په پام کې نیولو سره د پلورنې له قیمت څخه په قرض کې وشمیرل شي ، په نغدو باندې د پلورنې قیمت باید د کمیشن په اندازه کم نه شي. کمیشن باید د اخیستونکي لخوا ورکړل شي. د حساب له پلوه د حساب کمیشن او نغدي تخفیف باید د فیصدۍ په یوه نرخ کې جمع نه کړای شي.

د یوجنس د خالصې پلورنې قیمت $-/۱۸۹۰ دی، چې د ګدام دعرضې قیمت له هغه څخه لاسته راځي، په داسې حال کې چې ٪ ۱۰مقداري تخفیف ،٪ ۲۰نقدي تخفیف ،٪ ۵ د نماینده ګانو کمیشن او ٪ ۴مالیه د پلورنې لپاره په پام کې نیول شوې ده.

غوره ده چې د ٪-/۱۰۰ عرضې له قیمت څخه یې پیل کړو او په دې ترتیب مجموعي زیاتوالی د حساب په فیصدۍ وویشو.

په لاندې ترتیب:

د عرضې بیه	=٪ ۱۰۰	
۱۰٪- مقداری تخفیف	=۱۰٪	
د قرض بیه	=٪ ۹۰	
۲٪- نغدی تخفیف (په پور د خرڅلاو له بیې)	=٪ ۱,۸	
په نغده د خرڅلاو بیه	= ٪ ۸۸,۲	له پاسه دې ښکته حساب شي.
۵٪- کمیشن (په پور د خرڅلاو بیه	=۴,۵٪	
د غیر خالص خرڅلاو بیه	=٪ ۸۳,۷	
۴٪-د پیریدو مالیه (په نغده د خرڅلاو له بیې)	= ٪ ۳,۵۲۸	
د خالص خرڅلاو بیه	=٪ ۸۰,۱۷۲	

حل

$-/۱۸۹۰ ٪ ۸۰,۱۷۲= (قیمت فروش خالص)
٪ ۱۰۰= ؟ (قیمت عرضه)
$\frac{۱۸۹۰\times۱۰۰}{۸۰,۱۷۲} = ۲۳۵۷,۴۳۲$

نو له همدې امله د عرضې قیمت ۲۳۵۷,۴۳$ دی.
په دې ترتیب باید امتحان کړو چې د ۲۳۵۷,۴۳$ څخه پیل شي !

د عرضې بیه $۲۳۵۷,۴۳
۱۰٪- مقداری تخفیف $۲۳۵,۷۴
په پور د خرڅلاو بیه $۲۱۲۱,۶۹
۲٪- نقدی تخفیف $۴۲,۴۳
په پور د خرڅلاو بیه $۰۰۰۰۰۰
۵٪- کمیشن ۰۰۰۰۰۰٪
د غیر خالص خرڅلاو بیه $۰۰۰۰۰۰
۴٪- په پیریدو مالیه $۰۰۰۰۰۰
د خالص خرڅلاو بیه $۰۰۰۰۰۰۰

د کلکولیشن زیاتوالی د کلکولیشن فکتور او تجارتي پایه

د تجارتي مصارفو لپاره د فیصدۍ نرخ ، او په تجارتي تصدیو کې ګټه او مالیه ډیری وختونه مساوي پاتې کیږي. له همدې امله کلکولیشن ترډیرې کچې آسانیږي ، او په هغه صورت کې باید داسي یو مجموعي زیاتوالی پیداکړو چې ټول انفرادي زیاتوالی په دې کې ځای شي.

یادونه: د کلکولیشن زیاتونه د تهیې د قیمت او د خرڅلاو د قیمت غیر خالص تفاوت دی چې د تهیې د قیمت د فیصدۍ له درکه چمتو کیږي.

د کلکولیشن فکتور

هغه اساسي عدد دی، چې له هغه سره د تهیې قیمت ضربیږي ترڅو په مستقیم ډول دغیر خالصې پلورنې قیمت ترلاسه کړو.
په یوې تجارتي موسسې کې٪ ۱۲ تجارتي لګښتونه ،٪ ۲۵ د ګټې زیاتوالی او ٪ ۴ د پلورنې مالیه پیداکړئ.

الف – د کلکولیشن زیاتوالی

د مسلې د آسانتیا لپاره له د تهیې له $-/۱۰۰ قیمت څخه پیل کوو.

	$-/۱۰۰	د تهیی قیمت
٪۱۲+ تجارتی مصارف	$-/۱۲	
	$-/۱۱۲	تمام شوی قیمت
٪۲۵+ د مفاد تزئید	$-/۲۸	
	$-/۱۴۰	د خالص خرڅلاو قیمت
٪۴+ (په سلو کې) د خرڅلاو مالیه	۸۳$/۵	
	۸۳$/۱۴۵	د غیرخالص خرڅلاو قیمت

د کلکولیشن فکتور

ب – د تهیې په یوقیمت

- /۱۰۰ د غیر خالصې پلورنې یو قیمت $۱۴۵,۸۳ پورې اړه لري.
- /۱ د یوې غیر خالصې پلورنې قیمت $۱,۴۵۸۳ = پورې اړه لري.
- /۲۰ د یوې غیر خالصې پلورنې یو قیمت ۲۰×۱,۴۵۸۳ = ۲۹,۱۷ پورې اړه لري.

یادښت:

د کلکولیشن فکتور × د تهیی قیمت = د غیر خالص خرڅلاو قیمت

تطبیق: د یوه تجارتي مال د تهیه کولو قیمت $-/۵۳۲ دی، غیر خالص قیمت یې تعین کړئ؟

مرسته:

الف- د کلکولیشن زیاتوالی: د تهیې قیمت =$-/۵۳۲+۴۵،۸۳٪ د کلکولیشن زیاتوالی ۵،۳۲=×۰۰۰۰۰۰$=۴۵،۸۳

د غیر خالصې پلورنې قیمت =۰۰۰۰۰$

ب- دکلکولیشنن فکتور: د غیر خالصې پلورنې قیمت = ۰۰۰۰۰$۵۳۲×۱،۴۵۸۳ د کلکولیشن فکتور په مرسته د غیر خالصې پلورنې قیمت په واسطه د تهیه کولو قیمتونه:

$-/۱۵،۵۰،۲،-/۵۰،-/۳۰،-/۲۰۰،-/۱۰،-/۱۲،۲۲ تعین کړی، خو په هغه صورت کې چې د کلکولیشن زیاتوالی ۴۵)٪۳۶(٪ وي.

ج- تجارتي پراختیا

د غیر خالص خرڅلاو بیه	=	۱۴۵،۸۳$
د تهیې بیه	=	۱۰۰/-$
تفاوت	=	۴۵،۸۳$

۱ =۱،۴۵۸٪ دغیر خالصې پلورنې قیمت.

۳۱،۴۳ =۴۵،۸۳:۱،۴۵۸٪ د غیر خالصې پلورني قیمت.

په دې ترتیب تجارتي پراختیا ۳۱،۴۳٪ ده

د کلکولیشن د زیاتوالي ارتباط او تجارتي پراختیا په لاندې مثالونو کې روښانه کیږي.

زیاتول	٪۱۰	٪ $۲\frac{۱}{۲}$	۲۰ ٪	٪۲۵	×٪	۶۰٪
تجارتي تهیه کول	×	×	×	×	٪ $۳۳\frac{۱}{۳}$	۳۰٪

د ثابتو مجموعي لګښتونو سنجول

د لا ښې پوهیدنې په موخه د ثابتو لګښتونو ځانګړتیاوې په لاندې توګه سنجوو:

فرض کوو چې د یوې کارخانې میاشتنۍ اجاره ۳۰۰۰۰۰ افغانۍ ده. اول دا چې د اجارې قیمت ثابت دی، په دې مانا که امتعه تولید شي او که نه، په دې پیسو کې هیڅ ډول بدولون نه راځي. دوهم دا چې د هرې امتعې د لومړنې سهم په زیاتولو سره د هرې امتعې مصرف هم کمیږي. فرض کړئ چې د کارخانې تولید ۱۰۰ عدده دی، که وغواړو وواېو چې د هرې امتعې سهم د اجارې له مجموعي مصرف ۳۰۰۰۰۰ افغانیو څخه څومره دی، په دې توګه عمل کوو.

$$\text{د یو واحد اجارې لګښت} = \frac{\text{د اجارې ټول لګښت}}{\text{د امتعې تعداد}}$$

$$\text{افغانۍ } ۱۵۰۰ = \frac{۳۰۰۰۰۰}{۲۰۰}$$

په دې معنی چې د تولید په زیاتولو سره د فی واحد ثابت مصارف کمیږي او د تولید له کموالي سره د فی واحد ثابت مصارف زیاتوالی پیدا کوي. د مصرف فورمول په لاندې ډول دی.

د متاع قیمت × د متاع مقدار = مصارف

د عمومي متغیره مصارفو سنجول

متغیره مصارف هم خپلې خاصې ځانګړتیاوې لري.

ددې مصارفو دتشخیص له پاره کولای شو هغه په لاندې توګه وشمیرو.

لومړی: داچې دا مصارف په مجموعي توګه له تولید سره ارتباط لري، په دې مانا، چې د تولید له زیاتوالي سره د تولید کموالی یا زیاتوالی هم کمیږي.

دوهم: د یوې واحدې امتعې متغیر مصرف ثابت دی، ان که د تولید مقدار ډیر یا لږ هم شي.

دریم دا چې تولیدي دایرې په ساده او اسانه توګه د تخصیص وړ دي، د بیلګې په توګه: د دولسو میزونو د جوړولو له پاره ۸ متره مربع لرګي ته ضرورت لرو، او که وغواړو چې ۲۴ میزونه جوړ کړو نو ۱۶ متره مربع لرګیو ته اړتیا لیدل کیږي.

$$\text{مصرف متحول فی واحد} \quad \frac{\text{د تولید تعداد}}{\text{د خامو موادو مصرف}} = \frac{۱۲}{۸} = 1{,}5m^2 \text{ متربع}$$

که تولید ٦ عدده وي

$$\text{مصرف فی واحد متحول} = \frac{۶}{۴} = ۱,۵m^۲ \text{ متربع}$$

که تولید ٦ عدده میزونه شي او ٤ متره مربع لرګیو ته ضرورت وي، نو په دې صورت کې د فې واحد متحول مصارف ثابت وي. او په څومره اندازه چې تعداد ډیریږي، په هماغه اندازه د خامو موادو مصرف هم زیاتوالی مومي.

د څلورم څپرکي د مطالبو لنډیز:

په سوداګریزو موسسو کې د لګښت ارزول

تجارتي موسسې هغه موسسې دی چې اصلی فعالیتونه یې پلورل او پیرودل وي.

د تجارت د عملیاتو عادی دایره: یو اوږد وخت دی، ترڅو نقدي پرداخت شوې پیسې چې د اخیستلو له پلوه متاع شرکت ته لاړه شي.

د موجودو لګښتونو د ارزولو لارې چارې په دوه ډوله دي

۱- موجودې دایروی لارې

۲- د موجودې متاع دایمې لارې.

د تخفیف ډولونه:

سوداګریز تخفیف:

دغه تخفیف په دقیق ډول د پلورلو په وخت کې اخیستونکي ته ورکول کیږي. دغه تخفیف په ځینو دلایلو (چانې وهلو، تخفیف غوښتلو) وروسته ورکول کیږی. دغه تخفیف په محاسبه کې ثبتیږي.

۲- تخفیف د متاع د معیوبیت یاخرابوالي له امله ورکول کیږي.

۳- نقدي تخفیف:

د زور نیونې په صورت کې د مطالبو د اخیستونکی لخوا د تخفیف غوښتل به محاسبه کې ثبتیږي.

د تخفیف سنجول

د عرضی قیمت	= ۴۰۰۰۰	٪۱۰۰	
مقداری تخفیف	= ۴۰۰۰	- ٪۱۰	$۴۰۰۰۰ . \frac{۱۰۰}{۱۰} = ۴۰۰۰$
په پور د عمده پیریدو قیمت	۳۶۰۰۰	٪ ۹۰	

د نقدي تخفیف سنجول

په پور د عمده پیرېدو بیه	= ۳۶۰۰۰	٪۱۰۰	$۳۶۰۰۰ \cdot \frac{۴}{۱۰۰}$	=۱۴۴۰
نغدی تخفیف	= ۱۴۴۰	٪۴		
	په نغده د عمده پیرېدو بیه		۳۴۵۶۰	٪۹۶

د تهیې د قیمت سنجول:

په پور د عمده پېر بیه	۴۰۰۰۰	۱۰۰	+
د تهیې لګښت	۲۰۰۰	۵	
د تهیې بیه	۴۲۰۰۰	٪۱۰۵	

د تمام شوی قیمت سنجول

د تهیې بیه	۶۰۰۰۰	۱۰۰	$۴۲۰۰۰ \cdot \frac{۱۰}{۱۰۰}$ =۴۲۰۰
د پېر ګډ لګښت	۱۲۰۰۰	٪۱۰	
تمامه شوې بیه	۴۶۲۰۰	٪۱۱۰	

د موقت قیمت د پلورنې سنجول

تمامه شوې بیه	۶۰۰۰۰	۱۰۰	$۶۰۰۰۰ \cdot \frac{۲۰}{۱۰۰}$ =۱۲۰۰۰
مفاد	۱۲۰۰۰	٪۱۰	
د موقت پلور بیه	۷۲۰۰۰	٪۱۲۰	

په نغده د عمده پلورنې بیې سنجول

د مؤقت پلور بیه	۸۰۰۰۰	۱۰۰	$۸۰۰۰۰ \cdot \frac{۵}{۱۰۰}$ =۴۰۰۰
د پلور ګډه بیه	۴۰۰۰	٪۵	
په نغده د عمده پلور بیه	۸۴۰۰۰	٪۱۰۵	

په پور د عمده پلورنې بيې سنجول

۱۰۰	۸۴۰۰۰	په نغده د عمده پلور بيه
٪۱۰	۸۴۰۰	د پور په اساس تزئيد (تخفيف)
٪۱۱۰	۹۲۴۰۰	په پور د عمده پلور بيه

$$84000.\frac{۱۰}{۱۰۰} = 8400$$

د نهايي پلور يا پرچون بيې سنجول

٪۱۰۰	۹۲۴۰۰	په پور د عمده پلور بيه
٪۱۰	۹۲۴۰	د پرچون پلور په اساس تزئيد
٪۱۱۰	۱۰۱۶۴۰	د نهايي پلور بيه

$$92400.\frac{۱۰}{۱۰۰} = 9240$$

د في واحد ثابتو لګښتونو سنجول

دثابت في واحدلګښتونوسنجول $\dfrac{\text{ټول ثابت لګښتونه}}{\text{دتوليد اندازه}}$

$$\frac{150000}{100} = 1500$$

$$\frac{150000}{250} = 600$$

که مقدار زيات وی د في واحد د لګښتونو د ثابتولو لپاره بايد وپوهيږو چې د في واحد لګښتونه نه کميږي او که توليدات کميږي د في واحد لګښتونه زياتيږي.

د فی واحد متحولو لګښتونو سنجول

دفی واحد متحول مصرف = $\dfrac{\text{د توليد مقدار}}{\text{د خامو موادو مصرف}}$ $\quad \dfrac{6}{4} = 1,5$

دفی واحد متحول مصرف = $\dfrac{12}{8} = 1,5$

د لګښت موندنې سنجول

مقدار × دمتاع قيمت = مصارف

مثال: د اوسپنې پوښولو لپاره يو بدلون يا د مقدار تغير $۲۵۰m^2$ ته ضرورت دی خو هرکله چې د اهن چادر د هرې تختې مساحت $۱,۲۵m^2$ وی او هره تخته یی ۲۱۰AF وی د آوسپني پوښ شوی د تعمير آهن پوښ محاسبه کړی؟

$$\frac{۲۵۰=\times}{۱,۲۵} = \Longrightarrow \times= \frac{۲۱۰۰۰\times۲۵۰}{۱۲۵} =۴۲۰۰۰Af$$

د ځلورم څپرکې پوښتنې:

۱- تخفيف تعريف کړئ؟

۲- د تخفيف ډولونه ووايي او وليکي چې کوم تخفيف نه محاسبه کيږي؟

۳- د لګښتونو فورمول وليکئ؟

۴- ثابت مجموعي لګښتونه بيان کړئ؟

۵- متغير يا بدلون موندونکي لګښتونه بيان کړی؟

۶- داحمد شاکر دکارخانې مجموعي لګښتونه ۶۰۰۰۰۰۰ افغانۍ دی، که په ۱۳۸۳ , ۱۳۸۲ , ۱۳۸۱ کلونو کې په ترتيب ۸۰۰,۵۰۰ او ۴۰۰ امتعه توليد شوې وي، ، نو په دې کلونو کې به له ثابتو مصارفو څخه د هر واحد توليد شوي جنس سهم څومره وي؟

۷- د احمد د رنګ جوړلو د کارخانې هررنګ دوه کيلوګرامه کيما وي موادو ته ضرورت لري، د هر کيلو قيمت يې ۵۰۰ افغانی دی که په ۱۳۷۹ کال کې يې ۳۵۰۰ قوطۍ او په ۱۳۷۰ کال کې يې۵۰۰۰ قوطۍ رنګ توليد کړی وي، د رنګ د توليد متغيره مصرف به يې په يادوو کالونو کې څو افغانۍ وي؟

۸- که د يوه متر تکې په توليد کې ۲۰۰ ګرامه نخ کارول شوی وي، په دې صورت کې چې که د يوه کيلوګرام تکې قيمت ۵۰۰ افغانی ،د يومتر تکې د نخو لګښت معلوم کړی؟

۹ - که چيرې په يوه کيلوګرامه قالينې کې ۵۰ ګرامه وړۍ او ۲۰۰ ګرامه نخ کارول شوي وي، او د فې کيلوګرامه وړيو بيه ۲۰۰۰ افغانۍ وي ، او همداراز د فې کيلوګرامه نخو بيه ۱۰۰۰ افغانی وي، د يو متر مربع قالينې مجموعي قيمت څو افغانۍ دی؟

۱۰: د يوه تعمير د چت د پوښلو له پاره ۲۵۰ متره مربع آهن چادر ته اړتيا ده، که د اهمن چادر د هرې تختې مساحت ۱،۲۵ متره وي، او د هرې تختې بيه ۲۱۰ افغانۍ وي، د چت د پوښلو مجموعي مصرف پيدا کړې؟

۱۱: که د یوه جنس د لیست بیه ۲۰۰۰۰ افغانۍ وي، او پلورونکي، اخیستونکي ته ۵۰٪ مقداري تخفیف او ۲۰٪ نقدي تخفیف په پام کې نیولی وي، په نغدو باندې د عمده خرید بیه پیداکړي؟

۱۲: که د یوه جنس د لیست قیمت ۱۲۰۰۰۰ افغانۍ وي، او خرڅونکی ، اخیستونکي ته ۶۰٪ مقداري تخفیف په پام کې ونیسي، په دې توگه په پور باندي د عمده خرید پیدا کړی؟

۱۳: مقداري تخفیف په پام کې ونیسی او خریدار ته ۳٪ نقدي تخفیف هم ورکړی، ، په نقدو باندي د عمده خرید قیمت پیداکړی؟

۱۴: د یوه جنس د عرضې بیه ۹۶۰۰۰ افغانۍ، مقداري تخفیف ۱۰٪ او نقدي تخفیف دی، په پور

باندي د خرید د بل عمده قیمت پیدا کړی. $6\frac{2}{3}\%$ ؟

په صنعتي تصديو کې د لګښت سنجول

تولیزه موخه:
د مصارفو د سنجولو د مهمو او اساسي مفاهیمو په اړه معلومات پیداکول.

د زده کړې موخې: محصلین به د دې فصل په پای کې لاندې معلومات ترلاسه کړي:

- د هغو تصديو د لګښتونو سنجول چې کتلوي تولیدات لري.
- د هغو تصديو د لګښتونو سنجول چې د سورت په واسطه تولیدات کوي.
- د هغو تصديو د لګښتونو سنجول چې مرحلوي تولیدات لري.
- د هغو تصديو د لګښتونو سنجول چې مختلف تولیدات لري.
- د ویشونکو لګښتونو سنجول
- د تفریقي میتود په اساس د لګښتونو سنجول
- د بازار د قیمت په اساس د لګښتونو سنجول.

د هغو تصدیو د لګښتونو سنجول چې کتلوي تولیدات لري.
که دغه ډول تصدۍ یو ډول تولیدات ولري، نو د تولید د فی واحد لګښتونه د لاندې فورمول په واسطه لاسته راځي.

$$\text{في واحد لګښتونه} = \frac{\text{مجموعي لګښتونه}}{\text{دتولید مقدار}}$$

پوښتنه: په یوه دوره کې د یوې تصدۍ تولیدات له ۱۵۰۰ ټنو څخه زیاته وي، چې د دغه تولید لپاره له ۲۰۰۰ ټنو خامو موادو څخه ګټه اخیستل کیږي ، د دغې دورې مختلف تولیدي لګښتونه په لاندې تابلو کې کتلای شی.
الف – مجموعی لګښتونه پیداکړی؟
ب – د تولید د في واحد لګښتونه پیداکړۍ؟

د لګښتونوډولونه	په ډالرو مجموعي لګښت	په ډالرو د في ټن د تولید لګښت
خام مواد ۲۰۰۰ ټنه	۷۵۰۰۰۰$	۵۰۰
د ترانسپورت	۱۵۰۰۰۰$	۱۰۰
د معاشاتو مزد	۶۰۰۰۰۰$	۴۰۰
اجتماعي لګښتونه	۶۰۰۰۰$	۴۰
د تصدي کم مواد	۱۵۰۰۰$	۱۰
د برښنا لګښتونه	۸۴۰۰$	۵,۶
بیمه	۱۹۸۰$	۱,۳۲
فرسایشات	۱۰۵۰۰۰$	۷۰
مجموعه	۱۶۹۰۳۸۰$	۱۱۲۶,۹۲

$$\text{د في واحد لګښتونه} = \frac{\text{مجموعي لګښتونه}}{\text{دتولیداندازه}}$$

ثبوت

$$\text{د في واحد لګښتونه} = \frac{۱۶۹۰۳۸۰}{۱۵۰۰} = ۱۱۲۶,۹۲$$

د لګښت تابلو

د لګښت ډولونه	په افغانیو مجموعي لګښت	په افغانیو د فی ټن تولید لګښتونه
خام مواد ۸۰۰۰ ټنه	۳۰۰۰۰۰۰Afs	۱۰۰۰
د ترانسپورت لګښتونه	۶۰۰۰۰۰Afg	۲۰۰
د معاشاتو مزد	۲۴۰۰۰۰۰Af	۸۰۰
اجتماعي لګښتونه	۲۴۰۰۰۰Af	۸۰
د تصدۍ کم مواد	۶۰۰۰۰Af	۲۰
د برښنا لګښتونه	۳۳۶۰۰Af	۱۱,۲
بیمه	۷۹۲۰Af	۲,۶۴
فرسایشات	۴۲۰۰۰۰Af	۱۴۰
مجموعه	۶۷۶۱۵۲۰Af	۲۲۵۳,۸۴

ثبوت

$$\text{د فی واحد لګښتونه} = \frac{۶۷۶۱۵۲۰}{۳۰۰۰} = ۲۲۵۳,۸۴$$

پوښتنه: په یوه دوره کې د یوې تصدۍ د تولیداتو اندازه له ۳۰۰۰ ټنو څخه زیاته وي، چې په تولید کې یې له ۸۰۰۰ ټنو خامو موادو څخه ګټه اخیستل کیږي، نو د دغې دورې مختلف لګښتونه په لاندې تابلو کې لیدی شو.

الف – مجموعي لګښتونه پیداکړئ؟

ب – د تولید د فی واحد د تولید لګښتونه پیداکړئ؟

د هغو تصدیو د لګښتونو سنجول چې د سورت په واسطه تولیدات کوي

یعنې هغه تصدۍ چې دیوه جنس څخه څو مشابه تولیدات وکړي، دغه تصدۍ له یوډول موادو څخه کار اخلي او په مختلفو اندازو تولیدات لري، همداراز هغوی د ویشلو لګښتونو له سنجولوڅخه ګټه اخلی.

خو څرنګه چې د تولیداتو اندازې فرق کوي، د تقسیمي لګښتونو د سنجونې په پام کې نیولو سره له مختلفو برخو څخه ګټه اخیستل کیږي.

د مثال په توګه: یوه تصدۍ چې درې سورته تولید لري د

(A)سورت ۲۰۰۰ ټنه د ۸۰۰ (B) ټنه د۱۵۰۰ (C) ټنه د (A) د استحصال لګښت ۱۵۰۰۰۰AF د

۱۶۰۰۰۰AF (B)د ۱۵۰۰۰۰AF (C) دا داريي او د خرڅلاو لګښتونه يې د۹۰۰۰AFدي.

الف – دهر سورت د استحصال د فې واحد لګښت پيداکړئ؟

ب – د اداري او پلورلود لګښتونو د فيصدۍ لګښتونه کوم دي؟

ج – دتوليد د فې واحد تمام شوي لګښتونه پيدا کړی.

د هغو توليداتو دلګښت اندازه چې د سورت په واسطه رامنځته کيږي؟

توليد	توليدA	توليدB	توليدC	د کل په ډول
دتوليد اندازه	۱۰۰۰تنه	۸۰۰تنه	۱۵۰۰تنه	
د استحصال مصارف	۱۵۰۰۰۰Af	۱۶۰۰۰۰Af	۱۵۰۰۰۰Af	۴۶۰۰۰۰
د فی ټن د استحصال لګښتونه	۱۵۰Af	۲۰۰ Af	۱۰۰ Af	
داداري او پلورلو لګښتونه				۶۹۰۰۰Af
داداري او پلورلو لګښتونوفيصدۍ				٪۱۵
د فې توليد لپاره داداري او پلورلو لګښتونه	۲۲,۵Af	۳۰Af	۱۵ Af	
د فې ټن توليد تمام شوي لګښتونه	۱۷۲,۵Af	۲۳۰	۱۱۵Af	

۱– د استحصال مجموعي لګښتونه ۴۶۰۰۰۰ = ۱۵۰۰۰۰ + ۱۶۰۰۰۰ + ۱۵۰۰۰۰۰ =

۲– $۱۰۰ = \frac{۱۵۰۰۰۰}{۱۵۰۰}$ ، $۲۰۰ = \frac{۱۶۰۰۰۰}{۸۰۰}$ د فې ټن لګښتونه $۱۵۰ = \frac{۱۵۰۰۰۰}{۱۰۰۰}$

۳– د فيصدۍ د پلورلو او د اداری لګښتونه $۱۵ = \frac{۳۴۵}{۲۳} = \frac{۶۹۰۰۰ \times ۱۰۰}{۴۶۰۰۰۰}$

(C) (B) (A)

۴- دپلورنې اواداري لپاره دفی ټن توليد لګښتونه.

۱۰۰ ۱۵

۱۰۰ X $\longrightarrow X = \frac{۲۰۰ \times ۱۵}{۱۰۰} = ۳۰$

۱۰۰ ۱۵

۱۰۰ X $\longrightarrow X = \frac{۱۵۰ \times ۱۵}{۱۰۰} = ۲,۵$

تمام ټؤل مصارف ۱۵۰ =۵-+۲۲,۵=۲۳۰

۲۳۰=۳۰+۲۰۰

(B)

۱۱۵=۱۵+۱۰۰

(C)

د هغو تصدیو د لګښتونو سنجول چې مرحلوي تولیدات لري:

یعنې هغه تصدۍ چې په مختلفو مرحلو کې څو کاره سرته رسوي.

د مثال په توګه: د ګلبهار نساجۍ فابریکه د پنبې له اخیستلو وروسته مختلفې مرحلې لکه ، ندافي ، نختابي ، رنګول ، اوبدل اوداسې نورلري، له دې سره یې دغله جاتو پاکول ، اوړه کول او بالاخره پخول هم پر غاړه دي..که تولید له یوې مرحلې څخه بلې مرحلې ته ولیږدول شي، دلومړۍ مرحلې لګښتونه، بلې مرحلې ته لیږدول کیږي او د بلې مرحلې لګښتونه سرته رسیږي ، په دې تصدیو کې د لګښت سنجونه باید داسې ترتیب شي چې د کار مرحلې په پام کې ونیسي.

په پورتنیو ذکر شویو تصدیو کې د ویشل شویو لګښتونو سنجونې د ګټې وړ دي، په داسې حال کې چې په لومړۍ مرحله کې د ویشل شویو لګښتونو سنجونه ساده، په دوهمه مرحله کې ویشل شوی لګښتونه په مختلفو برخو ویشل او په درېیمه مرحله کې د کار د مرحلو په پام کې نیولو سره د ویشل شویو لګښتونو سنجونه رامنځته کیږي.

د مثال په توګه: یوه تصدۍ په پام کې نیسو چې څلور تولیدي او یوه پلورونکې مرحله لري ، په لاندې جدول کې د تولید اندازه او لګښتونه په کار اچول شویدي، د تولید هرې یوې مرحلې ته پام کیږي

الف – د هرې مرحلې د تولید ضریب پیداکړئ؟

ب – د صورت مجموعي ضریب پیداکړئ؟

ج – د تولید د فی واحد ټمام شوي لګښتونه پیداکړئ؟

دتولید مرحلې	په افغانیو باندې د هرې مرحلې لګښتونه	دهرې مرحلې د موادو په کار اچول	په ټن باندې د تولید د هرې مرحلې اندازه	په ټن باندې د غنمو نه بدلون
د تولید لومړۍ مرحله	۲۶۰۰۰		۴۰۰۰	+۱۶۰
دتولید دوهمه مرحله	۱۵۰۴۰	۳۸۴۰	۳۲۰۰	+۱۲۰
د تولید درېیمه مرحله	۴۵۵۰۰	۳۰۸۰	۲۸۰۰	-۲۰۰
د تولید څلورمه مرحله	۲۶۴۰۰	۳۰۰۰	۲۴۰۰	
د پلورلو مرحله	۹۹۰۰	۲۲۰۰	۲۲۰۰	

لکه څرنګه چې په پورته جدول کې په واضح توګه وویل شول، د وروستی تولید لپاره چې ۲۴۰۰ ټنه کیږي، په درېیمه مرحله کې له د درې زره ټنه تولید اندازه کارول کیږي. یعنې د یو ټن نهایي تولید ، د تولید لپاره له ۱،۲۵ ټنه تولید په درېیمه مرحله کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږي. یعنې $۱،۲۵ = \frac{۳۰۰۰}{۲۴۰۰}$ او د درېیمې مرحلې د تولید لپاره له ۱،۱ ټن څخه ، په دوهمه مرحله کې له $۱،۱ \frac{۱۵۴}{۱۴۰} = \frac{۳۰۸۰}{۲۸۰۰}$ څخه ګټه اخلو اوپه دې ترتیب د دویمې مرحلې د فی ټن $۱،۲ = \frac{۳۸۴۰}{۳۲۰۰}$

تولید لپاره ۱,۲ تولید ،په لومړی مرحله کې تولید ضرورت دی. په همدې ترتیب کمیتونه ضریبي تولید وړاندې کوي ، د په کار اچول شویو موادو د اندازې ترمنځ هره رابطه د تولید مرحلې ښيي.

له دې امله چې د وروستي تولید لپاره د تولید د هرې مرحلې مجموعي اړتیاوې ثابتې کړو، باید د تولید د را تلونکو مرحلو تولیدي ضریبونه یو له بل سره ضرب کړو. د ټمام شوی لګښت لپاره ضرور ده چې د تولید د هماغې مرحلې د تولید په اندازو وویشو او د تولید ضریب په دې مرحلې په تولید کې ضرب کړو، چې په دې ترتیب باید د تولید هریو لګښت، د تولید له مرحلو څخه ثابت شي.

د تولید د ټولو مرحلو مجموعي لګښت د تولید د ټمام شوي لګښت څخه. عبارت دی.

جذب : د تولید د ضریب جدول او د اړتیا وړ مجموعي ضریب

د مجموعي ضرورت ضریب	دتولید ضریب	د تولید اندازه	په ټن باندې په کار اچول شوي مواد	د تولید مرحلې
۱,۲,۱,۱,۱,۲۵,۱,۰ =۱,۶۵		۴۰۰۰		۱
۱,۱,۱,۲۵,۱,۰ = ۱,۳۷۵	۱,۲	۳۲۰۰	۳۸۹۰	۲
۱,۲۵,۱,۰ =۱,۲۵	۱,۱	۲۸۰۰	۳۰۸۰	۳
۱,۰	۱,۲۵	۲۴۰۰	۳۰۰۰	۴
	۱,۰	۲۲۰۰	۲۲۰۰	۵

جذب: دتولید د هرې مرحلې لګښتونه او د تولید د فی واحد ټمام شوي لګښتونه په لاندې جدول کې لیدل کیږي.

د ورورستي فی واحد اخیري مصرف	د مجموعي ضرورت ضریب	د تولید په مرحله کې د فی واحد تولید مصارف	په ټن باندې دتولید اندازه	د مختلفو مرحلو لګښتونه په افغانۍ	د تولید مرحلې
۱۰,۷۲۵۰	۱,۶۵	۶,۵۰	۴۰۰۰	۴۶۰۰۰	۱
۶,۴۶۲۵	۱,۳۷۵	۴,۷۰	۳۲۰۰	۱۵۰۴۰	۲
۲۰,۳۱۲۵	۱,۲۵	۱۶,۲۵	۲۸۰۰	۴۵۵۰۰	۳
۱۱,۰۰۰۰	۱,۰	۱۱,۰۰	۲۴۰۰	۲۶۴۰۰	۴
۴,۵۰۰۰	۱,۰	۴,۵۰	۲۲۰۰	۹۹۰۰	۵

د تولید د فی واحد تمام شوي لګښتونه۵۳,۰۰۰ –

$$۶,۵ = \frac{۲۶۰۰۰}{۴۰۰۰}$$ -۱ دفي واحد تولید لګښت

$$۲- \frac{۱۵۰۴۰}{۳۲۰۰} = \frac{۴۷}{۱۰} = ۴,۷$$

$$۳- \frac{۴۵۵۰۰}{۴۰۰۰} = \frac{۶۵}{۴} ۱۶۲۵ \qquad ۴- \frac{۲۶۴۰۰}{۲۴۰۰} = ۱$$

$$۶- \frac{۹۹۰۰}{۲۲۰۰} = ۴,۵$$

۶,۵,۱,۶۵= ۱۰,۷۲۵۰ ۲- ۴,۷. ۱,۳۷۵= ۶,۴۶۲۵-۱-۱

۵- ۱,۴,۵ = ۴,۵ ۱۶۲۵. ۱,۲۵ = ۲۰,۳۱۲۵ ۴- ۱۱,۱= ۱۱-۳

د فی واحد تولید دتمام شوي قیمت۱۰,۷۲۵۰ +۶,۴۶۲۵+۲۰,۳۱۲۵+۱۱+۴,۵+۵۳

د هغو تصدیو د لګښتونو سنجونه چې مختلف تولیدات لري:

په دې تصدۍ کې ماشینونه او کار کوونکي د مختلفو تولیداتو لپاره کارول کیږي:

مثال: د نجارۍ یوه تصدۍ چې مختلف تولیدات لري، په هر ماشین یا د هر کار په واسطه مختلف تولیدات رامنځته کوي، په دې تصدیو کې نه شو کولای د ویشل شویو لګښتونو له سنجونې څخه ګټه واخلو، یعنې نه شو کولای مجموعي لګښتونه د تولید په تعداد وویشو.

په دې تصدیو کې د لګښتونو یو قیمت عبارت دی له انفرادي لګښتونو څخه چې په فی واحد پوره ویشل کیدای شيي، په داسې حال کې چې د نورو لګښتونو قیمت د مشترکو لګښتونو په نوم یادیږی، او نه شو کولای چې په في واحد یې پوره او یوشان وویشو. له همدې امله په دا ډول تصدیو کې مشترک لګښتونه لومړی په وضعه شویو لګښتونو ویشو او وروسته جمع شوي لګښتونه د وضع شوي لګښت په تولید ور زیاتوو، چې دغه سنجونه د وضع شویو لګښتونو د زیاتوالي په نوم یادیږي.

بیلګه: په یوې تصدۍ کې درې ډوله سیخ ګول چې ۲cm , ۱cm او۰,۵cm اندازې لري، تولیږي. په لومړي ډول کې ۵۰۰m په دوهم ډول کې ۶۰۰m او په دریم ډول کې۵۰۰m تولیدشوې او مجموعي لګښتونه یې ا ۱۷۰۸۰۰AF دی. د هرډول فی متر قیمت ارزیابي کړی.

شمیره	۱	۲	۳
شاخص	۱Cm	۲Cm	۰,۵cm
مقدار	۵۰۰m	۶۰۰m	۵۰۰m
متناسبه اندازه	۵۰۰ M.CM	۱۲۰۰m.cm	۲۵۰ cm / ۱۹۵۰ m.cm
دهرډول مجموعي لګښت	۸۷,۵۸۹۷۴	۸۷,۵۸۹۷۴	۸۷,۵۸۹۷۴
دهرډول مجموعي لګښت	۴۳۷۹۴,۸۵Af	۱۰۵۱۰۷,۶۴Af	۲۱۸۹۷,۴۲۵Af
د هرډول د في متر قیمت	۸۷,۵۸	۱۷۵,۴۷	۴۳,۷۹

۵۰۰ m.cm . ۸۷,۵۸۹۷۴ افغانی / m.cm = ۱۷۰۸۰۰ افغانی / ۱۹۵۰ m.cm

هر ډول مجموعی مصارف = متناسب مقدار = × د فی واحد موازنې مصارف

د هرې نوعې د في متر قیمت = د هرې نوعې د في متر لګښتونه / اندازه

مثال: په یوې تصدې کې د اوبو څلور ډوله ۱,۵mg. ۱mg۰,۵mg په اندازه تولیدیږي. له لومړي ډول څخه يې د ۱۰۰۰mله دوهم ډول څخه يې هدف يې ۱۲۰۰m له دریيم ډول څخه يې۱۸۰۰m له څلورم ډول څخه هدف يې ۲۰۰۰m تولید دی ، د هغو مجموعي لګښتونهAF۱۰۰۸۰۰۰ کیږي، د هرې نوعې د في متر قیمت وسنجوئ.

شمیره	شاخص	مقدار	مقداري تناسب	موازنوي لګښتونه	دهرې نوعې مجموعي لګښت	د هرې نوعې د في متر قیمت
۱	۰,۵mg	۱۰۰۰m	۵۰۰m	۱۲۰	۶۰۰۰۰	۶۰
۲	۱mg	۱۲۰۰m	۱۲۰۰m	۱۲۰	۱۴۴۰۰۰	۱۲۰
۳	۱,۵mg	۱۸۰۰m	۲۷۰۰m	۱۲۰	۳۲۴۰۰۰	۱۸۰
۴	۲mg	۲۰۰۰m	۴۰۰۰m	۱۲۰	۴۸۰۰۰۰	۲۴۰
			۸۴۰۰ m			

۱۰۰۸۰۰۰ / ۸۴۰۰ = ۱۲۰

د موسسې په دننه کې د لګښتونو سنجش

د لګښتونو په هغه ګروپ کې شامل دي، چې د متخلفو سطحو مديران د تصدۍ په دننه کې او يا د هغوی په غوښتنه او د هغوی په واسطه د ټمام شوي قيمت ارزښت تهيه شي.
د موسسې په دننه کې د لګښتونو سنجول په معمولي ډول د هرې مياشتې په پای کې تهيه کيږي، خو امکان لري، چې د هرې مياشتې له پای ته رسېدو وړاندې د مديرانو د غوښتنې او اړتياوو ته په کتوسره د ټمام شوي قيمت سنجونه تنظيم شي.

د موسسې په دننه کې د ځينو لګښتونو سنجش عبارت دي له: د موادو د لګښتونو سنجول ، دټمام شوي قيمت سنجول ، جوړه شوې متاع ، د کار ساعتونه ، د تيرشويو وختونو سنجول ، د ګدام سنجول ، د له منځه تللو موادو او محصولاتو سنجول او نور.
په دې برخه کې په ځينو سنجونو رڼا اچوو:

د موادو د لګښت سنجش

په معمولي ډول د هرمحصول دټمام شوي قيمت عمده برخه د هغه مصرفي مواد جوړوی. په بل عبارت، مصرفي مواد د ټمام شوي قيمت له درې ګونو عواملو (مواد، مزد، مشترک مصارف) څخه محسوب کيږي. له همدې امله د مقدار سنجش، د مصرفي موادو مبلغ او په موجودي پورې اړونده سنجشونو د مديرانو د پام وړ وي او ځانګړې توجه ورته کوي.
د موادو د لګښت سنجول ، د لومړنيو موادو د پيسو اندازه ښيي چې دمالي دورې يا په يوه معين وخت کې د محصول د جوړولو لپاره مصرف شوې وي.
د موادو د لګښتونو سنجونه بايد د مالي دورې يا د هرې مياشتې په پای کې تهيه شي.
د موادو د لګښت سنجونه کولای شو چې په دوو مقداري او پولی برخو چمتو کړو. د مصرف شويو موادو د سنجش د اندازې چمتو کول، د مصرف کونکو ادارو د اسنادو او صدورو په مرسته شونې ده، خو د ټمام شوي قيمت د محاسبې د دايرې په قيمت کې.
د موادو د مصرف مياشتنۍ سنجش بايد د ګدام له حوالو څخه چې په توليد د موادو د صادراتو ښودنه کوي، چمتو شي. د مالي دايرې محاسبه معمولا د کلني مصارفو سنجش تهيه کوي. د موادو د سنجش په دې دايره کې ډير وخت د اخيستلو د صدور د مستردي ، په خرځلاو پورې تړلي مصارف او د موادو د موجودي په پام کې نيولو له مخې چمتو کيږي. ددې کار له پاره بايد لومړی په ګدام کې موجوده مال وشميرل شي، دې عمل ته په اصل کې دايروي ګدام (موجودي عمل) وايي. ورورسته بيا بيا د ګدام د حساب شويو کارتونو په مرسته د ګدام د دورې د پای ټمام شوي قيمت محاسبه کولی شو.

د مصرفي موادو پولي مبلغ د لاندې اړیکو په واسطه محاسبه کولای شو:

{د وروستی دورې د موادو موجودي} = {د اخیسل شویو موادو تمام شوي بیه} = {د دورې لومړ موجودي} = {مصرف شوي مواد}

د اخیستلو د انتقال مصرف {د اخیستلو نغدي تخفیف   د اخیستلو اوانتقال مشتري} - د موادو د اخیستلو دوره = {د اخیستل شویو موادو تمام شوي بیه}

د موادو د مصرف اندازه هم په دې رابطه محاسبه کیږي:

{د اخیرې دورې موجوده مقدار} - {د موادو د اخیستلو ماندازه} + {د دورې په اول کې موجودلاي مقدار} = {د مصرفي موادو اندازه}

د دورې په مهال کې د مصرف شویو موادو اندازه سنجونې ته اړتیا نه لري. په بله وینا، د سنجونې موجوده لارې یواځې ګدام ته د راتلونکو موادو د نرخ د نه ثابتیدو له امله د استفادې وړ دی.

د موادو د مصرف میاشتنۍ سنجونې چمتو کول، د موادو د مصرف تر مینځ مقایسه او د جاري میاشتې او تیرې میاشتې او همدارنګه د مصرف زیاتیدل او کمیدل اماده کوي او په دې توګه په تصمیم نیونه او دا چې څنګه په خپل وخت مواد چمتو کړو، اسانتیاوي راولي.

د موادو د لګښتي سنجش نمونه په لاندي توګه ښودلی شو:

د الکوزی تولیدي شرکت د کال لپاره د موادو د لګښت سنجونه				
د لومړی دورې موجودی				xxxx
په یوه دوره کې د موادو اخیستل			xxxx	
کسر کیږی				
د تخفیف له امله مشتري	xx			
د اخیستنې نقدي تخفیفونه	x			
		(xx)		

خالص خرید		xxx		
زیاتیږي : د پیرودلو د لیږد لګښت		x		
د پیرودل شویو موادو تمام شوی قیمت			xxx	
د مصرف لپاره چمتو مواد			xxxx	
د موجودې دورې د پای کسر			xx	
د دورې د مصرفي موادو تمام شوی قیمت			xxx	

مثال: د الکوزي تولیدي شرکت د خپلو محصولاتو د جوړولو لپاره له څو ډوله لومړنیومادو څخه ګټه اخلي چې د الف ماده یې په دغه شرکت کې د لومړنیو او اساسي موادو په توګه مصرفیږي.
د الف په مادې پورې اړوند اطلاعات په مالي جاري دوره کې په لاندې ډول دي:

دلومړۍ دورې د موادو موجودیت	۸۱۰۰۰۰ افغانی
د دورې په جریان کې د موادو خرید	۳۹۷۰۰۰۰ افغانی
د خرید تخفیفي مستردي	۱۵۰۰۰۰ افغانی
داخیستل شویوموادو د لیږدولو لګښت	۱۲۰۰۰۰ افغانی
د خرید نقدي تخفیف	۱۵۰۰۰۰ افغانی

د دورې په پای کې موجود مواد ۱۴۳۰۰۰۰ افغانۍسنجول شوي دي. ،د الف د لومړنۍ مادې د موادو لګښت په لاندې توګه تنظیمیږي.

د الکوزي تولیدي شرکت دمالي ۱۳۸۸ کال لپاره د موادو د لګښت راپور			
د لومړۍ دورې موجودي			۸۱۰۰۰۰
ددورې په جریان کې د موادو اخیستل		۳۹۷۰۰۰۰	
کسرکیږي، مستردي له تخفیفاتو او خرید څخه	۱۵۰۰۰۰		
د خرید نقدي تخفیف	۵۰۰۰۰	(۲۰۰۰۰۰)	
خالص پیرودل		۳۷۷۰۰۰۰	
زیاتیږي: د لیږدولو خرید		۱۲۰۰۰۰	
د خریداري شویو موادو تمام شوی قیمت			۳۸۹۰۰۰۰
د مصرف لپاره چمتومواد			۴۷۰۰۰۰۰
کسر کیږي: د دورې د پاي موجودي			۱۴۲۰۰۰۰
د دورې په جریان کې د موادو تمام شوی قیمت			۳۲۷۰۰۰۰

د جوړې شوې متاع دتمام شوي قيمت سنجش يا د توليد دلګښت سنجش

دا د موسسې داخلي سنجش دی، دا سنجش د جوړو شويو محصولاتو د تمام شوي قيمت يد محاسبې له پاره په کار وړل کيږي او د دورې پر مهال او د موجودې متاع لپاره د د ورې د پای په جوړولو کې تهيه کيږي. په دې سنجونه کې د تمام شود مياشتنۍ قيمت، په روانه او تېره مياشت کې د جوړې شوې امتعې د تمام شوي قيمت او په راتلونکو مياشتو کې د امتعې د قيمت د زياتوالي او يا هم کموالي په سنجونه کې اسانتيا راولي.

د محصولاتو د تمام شوي قيمت د ارزيابي لپاره د لګښتونو د سنجونی مختلف سيستمونه شتون لری او د توليد دلګښت سنجونه د موسسې د لګښت د سيستم په سنجونې پورې اړه لري يا په بل عبارت د توليد د لګښت ارزښت مختلفې فورمې لري چې تهيه کول يې د موسسې د لګښتونو د سيستم سره مستقيمه اړيکه لري او همداراز د توليد دلګښتونو د سنجونې آسانه فورمه لاندې برخې لري. دا اسانتيا ددې لامل ګرځي چې له خرڅلاو او مارکيټ سره د توليد اندازه مقايسه او برابره کړو.

د تمام شوي قيمت د سنجش دايره مرسته راسره کوي چې د تمام شوي قيمت په اړه معلومات راکړي، همدارنګه د موادو، مصرف او مزد د معلوموملو په اړه هم مرسته راسره کولای شي. په دې توګه کولای شو چې د جوړيو شويو محصؤلاتو تمام شوي قيمت وپيژنو، توليد شوي مواد سنجش کړو او خپلو مديرانو ته يو روښانه او واضع راپور وړاندې کړو.

د محصولاتو د تمام شوي قيمت د سنجش له پاره مختلف سيستمونه وجود لري. د توليد د مصرف سنجش، د موسسې د مصرف د سنجش سره سم جوړيږي. په بل عبارت، د توليد د مصارفو سنجش مختلفې فورمې لري چې د هغوی چمتو کول د مربوطې موسسې د مصرف د سنجش له سيستم سره تړاو لري. د مصرف د سنجش تر ټولو ساده فورمه په لاندې ډول ده.

الف: لومړنی قيمت (د توليد د مستقيم مصرف په ګډون) دوه عامله لري:

۱- مصرفي مستقيم مواد
۲- توليدي مستقيم مزد

په مصرفي موادو پورې اړونده اطلاعات د تکميل شويو کارتونو له حساب څخه د ګرام د دايرې سنجش او په مستقيم مزد پورې د تړلو اصطلاحاتو په مرسته او د مصارفو د سنجش له خلاصې څخه چمتو کولای شو. دا د حقوقو او مزد د دايرې په واسطه په لاس راتلاي شي. د دې دواړو د جمعې حاصل د توليد لومړنی قيمت جوړوي.

الف: لومړنی قيمت(د توليد د مصارفو مستقيمه جمع): د موادو مستقيم مصرف او توليدي مستقيم مزد عوامل په بر کې نيسي.

په مصرفي موادو پورې اړونده اطلاعات د حساب له کارتونو څخه تکمیل شوي چې د ګرام د سنجش د دایرې او د تولیدي مستقیم مزد پورې اړونده د مصارفو د سنجش د خلاصې په مرسته جوړ شوي. دا د حقوقو د سنجش د دایرې او مزد په واسطه په لاس راځي. د یادو شویو د وو لاملونو د جمعې حاصل، د تولید لومړنی قیمت جوړوي.

ب: د مزد په دوره کې د تولید د مصارفو مجموع: د لومړني قیمت په دوو مرحلو یعنې د لومړني قیمت او د تولید د مشترک قیمت مصرف (د کارخانې غیر مستقیم لګښتونه) کې شامل دي. مشترک تولیدي مصارف د واقعي مصارفو د اسنادو او مدارکو په مرسته ترسره کیږي او د مخکې تعین شویو نرخونو په واسطه مشترک مصارف تعین کیږي. د دورې پر مهال د تولید د مصارفو جمع د لاندنۍ رابطې په واسطه په لاس راځي.

د اولیه تولید مشترک مصارف = د دورې په لړ کې ټول لګښتونه

ج: د تولید په دوره کې د امتعې ټمام شوی قیمت: په لومړنی دورې کې د امتعې د موجود ټمام شوی قیمت او د سنجش په دوره کې د تولید د مصارفو جمع په بر کې نیسي.

{ د تولید په دوره: کې د مصارف جمع } + { د امتعي موجودي ټمام شوی قیمت، د لومړنی تولید په بهیر کې } = { د تولید په دورې کې د امتعې ټمام شوی قیم }

د: د یوې دورې په جریان کې د جوړې شوې متاع ټمام شوی قیمت: د تولید د مصرف د سنجش وروستۍ او مهمه برخه جوړوي. د محاسبې لپاره یې باید په پیل کې د موجودې امتعې څیړل او حساب د دورې د پای په جوړولو کې په پام کې ونیول شي. وروسته بیا د امتعې له ټمام شوي قیمت څخه سنجونه کسر کیږي او په دې ترتیب د جوړې شوې امتعې ټمام شد قیمت د دورې پر مهال چې تولید د مصرف وروستی او نهایي سنجش دی، محاسبه کیږي.

{ د تولید په دوره کې د مصارف جمع } + { د امتعي موجودي ټمام شوی قیمت، د لومړنی تولید په بهیر کې } = { د تولید په دورې کې د امتعې ټمام شوی قیم }

مثال: د الکوزي شرکت د مصارفو د اصطلاحاتو برخه په لاندې ډول ده:

د تولید مستقیم مزد ۱۸۳۰۰۰۰افغانۍ، غیر مستقیم مواد ۱۸۰۰۰۰ افغانۍ، مزد غیر مستقیم

۷۰۰۰۰افغانۍ، د کار کوونکو د ټولنيزو بيمو لګښت ۳۸۰۰۰۰ افغانۍ، د برښنا او مرکز ګرمۍ لګښت ۲۱۵۰۰۰ افغانۍ،دماشينونو استهلاک ۲۴۵۰۰۰ افغانۍ، د حوادثو د لګښت بيمه۱۵۴۰۰۰ افغانۍ، د ماشين آلاتو د بيمې لګښت ۱۱۱۰۰۰ افغانۍ، په لومړۍ دوره کې د متاع د جوړولو د موجودی جريان ۶۴۸۰۰۰ افغانۍ.

له دې سره د دورې په پای کې موجوده متاع ۷۵۳۰۰۰ افغانۍ سنجول شوې دي او وړاندې شويو اطلاعاتو ته په کتوسره د توليد لګښت په لاندې توګه تهيه کيږي.

د موسسې څخه د باندې دلګښتونو سنجونه

له موسسې څخه د باندې د لګښتونو سنجونه ، د لګښتونو هغه سنجونه ده، چې د وړاندې کولو لپاره حقيقي او حقوقي اشخاصو ته اړتيا لري.

له موسسې د باندې د لګښتونو سنجونه بايد د اصولو په اساس ومنل شي او د محاسبې استندردونه تنظيم شي ، د موسسې څخه د باندې د لګښتونو سنجونه د مالي دورې په پای کې، د دايرې په واسطه محاسبه او تهيه کيږي.

غوره ده چې د موسسې څخه د باندې د لګښتونو سنجونه په تطبيقي او مقايسوي توګه تهيه شي، ترڅو د ګټه اخيستونکو له پاره د بررسۍ امکان ، تجربه او زيات تحليل چمتو شي.
د موسسې څخه د باندې د ځينو لګښتونو سنجونه عبارت ده له: د پلورل شوې متاع د تمام شوي قيمت ارزيابي ، د ګټې او زيان سنجونه ، د ګرځيدلو سنجونه اونور.

د الکوزي توليدي شرکت په ۱۳۸۸ کال کې د توليد شوې امتعې د تمام شوي قيمت سنجش			
د لومړۍ دورې په توليد کې د متاع موجوديت			۶۴۸۰۰۰
په دوره کې لګول شوي مواد		۳۲۷۰۰۰۰	
مستقيم مزد		۱۸۳۰۰۰۰	
لومړني قيمتونه		۵۱۰۰۰۰۰	
د توليد مشترکت لګښتونه			
غير مستقيم مواد	۱۸۰۰۰۰		
غير مستقيم مزد	۷۰۰۰۰		
د کارګرانو د اجتماعي بيمې سنجول	۳۸۰۰۰۰		
د مرکز ګرمي او برښنا لګښت	۲۱۵۰۰۰		
د ماشينونو استهلاک او لګښت	۲۴۵۰۰۰		
د بيمې د حوادثو لګښت	۱۵۴۰۰۰		
د ماشينونو د لګښت بيمه	۱۱۱۰۰۰	۱۳۵۵۰۰۰	۶۴۵۵۰۰۰
د دورې د توليد په جريان تمام شوي قيمت			۷۱۰۳۰۰۰
کسر کيږي: د دورې په پای کې د توليد موجودي امتعه			۷۵۳۰۰۰
د جوړې شوي امتعې د توليد قيمت			۶۳۵۰۰۰۰

دلته یې ځینې برخې بیانوو:

د پلورل شوې متاع د ټمام شوي قیمت سنجونه

دغه سنجونه د هرې مالي دورې په پای کې د لګښتونو د سنجونې د لګښت د دایروي وسیلې په واسطه تهیه کیږي.

له دې سنجش ځخه ګټې اخیستونکي کولای شي چې د دورې پر مهال د تولید په مصارفو پورې اړونده او همدارنګه د دورې په پای کې د موجوده جنسونو ټمام شوي قیمتونه پیداکړي.

د خرڅې شوې امتعې د ټمام شوي قیمت لاندي برخې لري.

مصرفي مواد

د پورتنۍ سنجونې لومړی برخه چې شاید مهمه برخه یې وي ، د اطلاعاتو لنډ درج کول چې په مصرفي موادو پورې اړوند دي، د یوې دورې په ترڅ کې دتولید لپاره حاصلیږي.

مستقیم مزد

د درج شویو لنډو اطلاعاتو د سنجونې دوهمه برخه ده چې په مستقیم مزد پورې اړه لري چې د اطلاعاتو د لګښتونو د سنجونې له دفتر، مدرک او مزد ځخه خارجیږي.

د تولید مشترک مصارف

د اطلاعاتو د درج سنجش د تولید په مشترکو مصارفو (د تولید غیر مستقیم مصارف) پورې اړه لري. د تولید په مشترکو مصارفو پورې داړونده اطلاعاتو ارایه(د تولید غیر مستقیم مصارف) د امتعې د خرڅلاو په ټمام شوي قیمت کې صورت نیسي.

په واقعي مشترکو مصارفو او د تولید په اقلامو پورې ځیني تړلې تولیدي واحدونه بلافاصله د تولید په جریان کې د امتعې د حساب له تحقق وروسته صورت نیسي. په بله ژبه، دا ډول واحدونه د ټمام شوي قیمت په درې واړو عاملینو (مواد، مزد، مشترک مصارف) واقعي ارقامو ته په پام سره او د تولید په جریان کې د امتعې د حساب له درکه منظور کیږي. په دې توګه په مشترکو مصارفو پورې اړونده اطلاعات چې په یوه دوره کې ترسره شوي وي، د مصارفو اسنادو او مدارکو ته په کتو سره استخراج کیږي. خو له دې امله چې ډیر وخت واقعي قیمت مشخص نه وي له همدې امله د اکثرو واحدونوډیری مشترک مصارف د مشترکو مصارفو د هرې مالي دورې په پیل کې پوره کیږي. په دې پوره کولو کې له متداولو لارو چارو ځخه کار اخلي او د مشترکو مصارفو د نرخ د جذب وړاندوینه کیږي. په دې توګه نرخ ته په پام سره د پلورل شوو محصولاتو ټمام شوي قیمت د مشترکو مصارفو له هغه نرخ ځخه تعین کیږي چې وړاندوینه یې په پام کې نیول شویده. د پلورل شویو محصولاتو د ټمام شوي د قیمت سنجش د لاندنیو قیمتونو د سنجش له مخې د امکان وړ دي.

ـخرڅلاو ته د تيارو محصولاتو د قيمت تعين په اوله دوره کې د موجودې امتعې د تمام شوي د قيمت او په دوهمه دوره کې جوړو شويو محصولاتو ته په پام سره په لاس راځي.

{خرڅلاو ته د تيارو محصولاتو تمام شوي قيمت} = {د لومړی دورې د جوړيو شويو محصولاتو تمام شوي قيمت} + {په لومړی دوره کې د جوړو شويو محصولاتو تمام شوي قيمت ته په کتو سره}

ـ د موجودې امتعې تمام شوی قيمت د دورې پای، چې دا سنجش د ګدام داري او تمام شوي د قيمت پر اساس وضع کيږي د سنجونې د متداولو لارو چارو په مرسته سرته رسيږي.

ـ په دوره کې د پلورل شوو محصؤلاتو د تمام شوي قيمت تعين بايد د موجودې جوړې شوې امتعې د سنجونې په نتيجه کې د دورې په پای کې خرڅلاو ته د تيارو محصولاتو د تمام شوي قيمت له مخې کسر شي.

{د مصولاتو تمام شوي قيمت} = {د هغې امتعې تمام شوي قيمت چې په دوره کې خرڅلاو ته چمتو وي} + {دپای د دورې د امتعې تمام شوی قيمت}

مثال: که فرضا د الکوزي د شرکت د پلورل شوې امتعې د تمام شوي د قيمت خلاصه، د لومړۍ جوړې شوې امتعې ۱۶۵۰۰۰۰ افغانۍ، او د دورې په پای کې د جوړې شوې موجودې امتعې تمام شوی قيمت ۱۵۰۰۰۰۰ افغانۍ سنجول شوې وي، په لاندې توګه چمتو کيږي.

د الکوزي توليدي شرکت د ۱۳۸۸ کال لپاره د خرڅې شوې امتعې لپاره دتمام شوي قيمت سنجش	
په لومړۍ دوره کې د جوړې شوې امتعې موجودي	۱۶۵۰۰۰۰
اصافه کيږي: په دوره کې د امتعې تمام شوي قيمت	۶۳۵۰۰۰۰
خرڅلاو ته تيارې امتعې قيمت	۸۰۰۰,۰۰۰
دوروستي جوړې شوي دورې موجودي کسر کيږي.	۱۵۰۰,۰۰۰
د امتعې تمام شوي قيمت	۶۵۰۰,۰۰۰

د تقسیمي مصارفو سنجش:

مثال: د سمنټ جوړولو په فابریکه کې لاندي مصارف موجود دي.

۱- د تخنکي کارکونکو مصارف	۱۶۰,۰۰۰
۲- د اداري کارکونکو مصارف	۱۷۷۰۰۰
۳- د انرژۍ مصارف	۸۵۰۰۰
۴- معاونه مصارف	۱۵۰,۰۰۰
۵- د استهلاک مصارف	۲۲۰,۰۰۰
۶- د خاص خرڅلاو انفرادي مصارف	۱۸۰۰۰
ځواب	۱۸۰۰۰۰

که له ټاکلي ډول څخه ۹۰۰۰ خلطې سمنټ تولید شوي وي، د فی واحد تولید بیه روښانه کړي؟ که د ۹۰۰۰ تولید شویو خلطو څخه یې د ۵۰۰ پلورل شویو خلطو مصرف ۷۵۰۰ افغانۍ وي، او یا هم د ۱۰۰۰ نورو پلورل شویو خلطو مصرف ۱۰۵۰۰ افغانۍ وي، او پاتې ۷۵۰۰ تولیدات په خپله په کارخانه کې پلورل شوي وي، نو له همدې امله د هر خرڅلاو تولیدي قیمت توپیر سره لري.

د دتولید د مصرف واحد $۹۰ = \frac{۸۱۰۰۰۰}{۸۱۰۰۰۰}$ -۱

$\frac{۷۵۰۰}{۵۰۰} = ۱۵$ -۲

۸۱۰۰۰۰

انفرادی $\frac{۸۱۰۰۰۰}{۷۹۲۰۰۰}$

د فی واحد د تولید مصرف $۱۰۳ = ۱۵ + ۸۸ = \frac{۷۹۲۰۰۰}{۹۰۰۰}$

$\frac{۷۹۲۰۰۰}{۹۰۰۰} = ۱۰,۵ + ۸۸ = ۹۸,۵$ -۳

د فی واحد امتعې تمام شوی قیمت: د فی واحد تمام شوی قیمت مو ورساوه او د خرڅلاو ځای هم معلوم شو، کله چې تولیدي مصارف (۸۸) روښانه شول، د ترانسپورت او د خرڅلاو ځانګړي مصارف معلوموو، او په معینو تولیداتو یې ور اضافه کوو. که د موضوع د لا روښانتیا له پاره مصارف په اداري مصارفو او د خرڅلاو په مصارفو وویشو، نو په دې صورت کې تولیدي مصارف په تولید تقسیموو، خو اداري مصارف او خرڅلاو هغه مهال په تولید ویشو چې یاد شوی تولید خرڅ شي. د لا ډیرو معلوماتو له پاره لاندي مثال ته پام کوو.

ټول مصارف   ۱۵۰۰۰

د پلورلو انفرادي ځانګړي مصارف۱۰۰۰ افغانۍ، د ٤۰۰ پلورل شويو واحدونو له پاره

د توليد تعداد   ۱۰۰۰ واحده

پلورل شوی تعداد ۸۰۰ واحده

په ټوله کې ۳۰۰۰ افغانۍ اداري مصارف

په ټوله کې ۱۰۰۰ افغانۍ د خرڅلاو مصارف

که ۳۰٪ ګټه په پام کې ولرو، په دې توګه د هر واحد د پلور قيمت معلوم کړی.

حل:

في واحد تمام شوی قيمت = مجموعي مصارف / د توليد اندازه   ۱۵۰۰۰ / ۱۰۰۰   ۴,۵==۱۵,۰,۳

۱۵+۴,۵= ۱۹,۵د في واحد د پلور بيه

(انفرادي مصارف – مجموعي مصارف) / مقدار   (۱۵۰۰۰-۱۰۰۰) / ۱۰۰۰   ۴,۲==۱۴,۰,۳

۱۸,۲=۴,۲+۱۴

۲,۵+

۲۰,۷

خاص اداري انفرادي مصارف، پلورل ۲,۵=فی واحد	۱۰۰۰	خاص انفرادي مصارف د خرڅه
	۴۰۰	شوې اندازه

توليدي مصرف = ((د ځرڅلاو اداري مصرف)-(د خرڅلاو انفرادي مصرف)) / د توليد اندازه

(۱۵۰۰۰ - ۱۰۰۰ - ۴۰۰۰) / ۱۰۰۰ = ۱۰۰۰۰ / ۱۰۰۰۰ = ۱۰

۴۰۰۰ / ۸۰۰ = ۵

د في واحد تمام شوي مصرف ۱۰+۵= ۱۵

د في واحد تمام شوي مصرف	۱۵
۳۰٪ مفاد	۴,۵
	۱۹,۵
د پلور خاص انفرادي مصرف	۲,۵
د خرڅلاو بيه	۲۲,۰

په صنعتي تصديو کې باید نیمه کاره او په نیمايي کې پاتي شوي تولیدات ونه پلورل شي او دا تولیدات یواځې په تولیدي قیمت، قیمت ګذاري کیږي. (د احتیاط له پرنسیپ څخه استفاده)

د متناسبو څانګو په اساس د تقسیمی لګښتونوسنجونه

په عمومي ډول تصدۍ یوډول تولید نه لري، بلکی بیلابیل تولیدات لري او داچې تولیدات یې له عین موادو یا د معین جنس څخه په مختلفو اندازو سره وي، نوله دې مخې باید د تولیداتو مختلف لګښتونه، متناسبو څانګوته په کتو سره ویشل کیږي. په دې موضوع د لاښې پوهیدنې لپاره لاندې مثالونو ته پام وکړي.

مثال :په یوه تصدۍ کې درې ډوله سیخ ګول په اندازه د ۱cm, ۲cm , ۰,۵cm تولیدیږي، دغه سیخ ګولونه د یو جنسیت څخه دي. خو یواځې اندازې یې فرق سره کوي ، د لومړي سیخ ګول ۵۰۰mدویم ۶۰۰m اودریم ۵۰۰m وي، مجموعي لګښتونه افغانۍ ۱۷۰۸۰۰ دی.

د هر متر سیخ ګول قیمت:

دغه پوښتنه څو واري د نقطو په پام کې نیولو سره، په مختلفو طریقو حل کوو:

۱- که پورتنۍ پوښتنې ، د وېشل شوي سنجونې د فورمول په اساس حل کړو، د في متر سیخ ګول ځواب په لاندې توګه لاسته راځي.

$$\text{د في متر تمام شوی قیمت} \quad \frac{\text{مجموعي لګښتونه}}{\text{د تولید اندازه}} = \frac{۱۷۰۸۰۰}{۱۶۰۰} = ۱۰۶,۷۵\text{افغانۍ}$$

دغه لاسته راغلي ځواب د قناعت وړ نه دی، ځکه د سیخ ګول قطرونه ، په محاسبه کې په پام کې نه دي نیول شوي، نوځکه د هر باریک او ډبل سیخ ګول قیمت مساوي لاسته راغلی ،چې دغه موضوع اخیستونکي او پلورونکي ته د منلو وړ نه ده. د کار د آساني او دقت لپاره لاندې جدول په پام کې نیسو. .

شېره	متناسبه شاخص	مقدار	متناسب مقدار	د في واحد متوازن لګښتونه	د هرې نوعې مجموعي لګښت	د في متر لګښت
۱	۱ cm	۵۰۰ m	۵۰۰	۸۷,۵۸۹۷	۴۳۷۹۴,۸۴	۸۷,۵۸۹۷
۲	۲ cm	۶۰۰ m	۱۲۰۰	۸۷,۵۸۹۷	۱۰۵۱۰۷,۶۴	۱۷۵,۱۷۹۴
۳	۰,۵ cm	۵۰۰ m	۲۵۰	۸۷,۵۸۹۷	۲۱۸۹۷,۴۲۵	۴۳,۷۹۴۸۵
			۱۹۵۰	۱	۲	۳

۱- $\frac{۱۷۰۸۰۰}{۱۹۵۰} = ۸۷,۵۸۹۷$

۲- ۴۳۷۹۴,۴۵=۵۰۰×a-۸۷,۵۸۹۷

۱۰۵۱۰۷,۶۴=۱۲۰۰×b-۸۷,۵۸۹۷

۲۱۸۹۷,۴۲۵=۵۰۰×c-۸۷,۵۸۹۷

۳- a- $\frac{۴۳۷۹,۸۵}{۵۰۰} = ۸۷,۵۸۹۷$

b- $\frac{۱۰۵۱۰۷,۶۴}{۶۰۰} = ۱۷۵,۱۷۹۴$

c- $\frac{۲۱۸۹۷,۴۲۵}{۵۰۰} = ۴۳,۷۹۴۸۵$

د پورتنۍ پوښتنې په اساس ، ليدل کيږي، چې د يو متر ضخيم سيخ دوه برابره د نازک سيخ او د يوباريک جنس قيمت د متوسط جنس د نيمايي اندازې پورې دی. د پورتنۍ پوښتنې ځواب په لوړي سرکې کار اچولو ته په کتوسره د اطمنان وړدی، خو دا بايد ووايو چې د کار له پلوه چندان فرق په کې نه ليدل کيږي. تر دې چې په ځينو مواردو کې د کوچيني جنس کار ډير وي. له همدې امله پورتنۍ سنجونه د لګښتونو د شعبو په سنجولو کې د نسبي او تجربوي اعدادو په واسطه اصلاح کيږي او پورتنۍ ستونزې له منځه وړي او تجربي عددونه د پخوانيوکارکوونکو اوهمداراز د هغو امرانو چې کلونه يې د خپلې مطابق په دوکان کې کار کړی او کافي تجربه لري ، لاسته راوړی شو، چې د پورتنيو نسبتي اعدادو د هرې لومړنی نوعې لپاره۱ ، د دويمې نوعې لپاره ۱,۵ او د دريېمې نوعې لپاره ۰,۶ فکر شوی دی، نو پورتنۍ پوښتنه نسبتي عددونو ته په کتوسره حل کوو.

شمېره	متناسبه شاخص	مقدار	نسبتي اعداد	موازنه شوی، نسبتي مقدار	د حساب فکتور	مجموعي قيمت	د فی متر قيمت
۱	۱cm	۵۰۰m	۱	۵۰۰	۱۰۰,۴۷۰۵	۵۰۲۳۵,۲۵	۱۰۰,۴۷۰۳
۲	۲ cm	۶۰۰m	۱,۵	۹۰۰	۱۰۰,۴۷۰۵	۹۰۴۲۳,۴۵	۱۵۰,۷۵
۳	۰,۵ cm	۵۰۰m	۰,۶	۳۰۰	۱۰۰,۴۷۰۵	۳۰۱۴۱,۱۵	۶۰,۲۸۰۳
				۱۷۰۰			

$\frac{۱۷۶۸۰۰}{۱۷۰۰} = ۱۰۰,۴۷۰۵$

د فی متر قیمت		ټولیز قیمت	مقدار	حسابی فکتور
۱۰۰,۴۷۰۵	÷۵۰۰=	۵۰۲۳۵,۲۵	×۵۰۰=	۱۰۰,۴۷۰۵
۱۵۰,۷۵	÷۶۰۰=	۹۰۴۲۳,۴۵	×۹۰۰=	۱۰۰,۴۷۰۵
۶۰,۲۸۰۳	÷۵۰۰=	۳۰۱۴۱,۱۵	×۳۰۰=	۱۰۰,۴۷۰۵

د کار مرحلو ته په کتوسره د تقسیمي لګښتونو سنجش

دا سنجش هغه وخت دګټې اخیستنې وړ دی، چې تولید د جنس په بڼه وي، د کار د حاصل نتیجې څو تولیدي مرحلې پرمخ وړی او بدولونونه په کې رامنځته شي.

مثال: بریکت په تولیدي مرحله کې څو مرحلې طی کوی، ترڅو چې تکمیلي شکل ځانته غوره کړي. په دې صورت کې په لومړۍ مرحله کې تولیدي لګښتونه په هماغه تولید ویشو، چې په لومړۍ مرحله کې لاسته راغلی او وروسته دویمې مرحلې ته لیږدول کیږي. د لومړۍ مرحلې لګښتونه له دویمې مرحلې سره جمع کیږي، د دویمې مرحلې په تولیداتو ویشل کیږی او په دې ترتیب که څو تولیدي مرحلې شتون ولري سنجونه ترسره کیږی. تولیدی قیمت په وروستۍ مرحله کې تثبیت کیږي. په دې سنجونه کې د کارڅو مرحلې ترلاسه کیږي، ځکه په هره مرحله کې ضایعات لري.

یا په مربوطو ګدامونو کې تغیرات رامنځته کیږي. مثال: که په یوه دوره کې د ډبرو د سکرو اندازه او استخراج ۲۰۰۰۰t وي، په دفترونو کې لګښتونه په لاندې ډول دي:

په لومړۍ مرحله کې د فی ټن سکرو مجموعي لګښتونه عبارت دي له:

۱- فرد	۲۶۰۰,۰۰۰
۲- معاش	۳۷۵۰,۰۰۰
۳- مواد	۱۴۵۰,۰۰۰
۴- برقی مصرف	۲۶۰۰,۰۰۰
۵- د استهلاک مصرف	۱۸۷۵۰۰۰
۶- اداری مصارف	۵۸۰۰,۰۰۰
	۱۸۰۷۵۰۰۰

په لومړي پړاو کې د ډبرو سکرو د یو ټن ټول لګښت عبارت دي له:

$$\text{د یو ټن لګښت} \quad \frac{\text{ټول لګښتونه}}{\text{د تولید اندازه}} = \frac{۱۸۰۷۵۰۰۰}{۲۰۰۰۰} =۹۰۳,۷۵$$

د ذکر شوی تولید دترانسپورت څخه تر بریکت پورې کرایه ورکول کیږی چې په دې اساس د فابریکې پورې د فی ټن ډبرو سکرو د رسولو کرایه ۷۵ افغانۍ کیږي.

تولیدی مصرف	۹۰۳,۷۵
د ترانسپورت مصرف	۷۰
د یو ټن رسیدلو د ډبرو سکرو بیه	۹۷۳,۷۵

$$\frac{۱۴۰۰۰۰۰}{۲۰۰۰۰} = ۷۰$$

هغه لګښتونه چې د بریکت جوړونې په دستګاه کې رامنځته کیږي په لاندې ډول دي:
که د تولید اندازه له ضایعاتو وروسته ۱۵۰۰۰ ټنه وي ، د بریکت شوي فی ټن ټمام شوی قیمت پیداکړئ.

د لومړۍ مرحلې لګښتونه	۱۸۰۷۵۰۰۰	۷۰۰۰	د موادو مصرف
دترانسپورت لګښتونه	۱۴۰۰۰۰۰	۱۱۰۱۲۵	د برښنا لګښت
د دوهمې مرحلې لګښتونه	۸۴۵۸۷۵	۲۴۸۷۵۰	د مزد لګښت
		۲۶۲۵۰۰	داستهلاک مصرف
مجموعي لګښتونه	۲۰۳۲۰۸۷۵	۱۷۵۰۰۰	اداري لګښت
		۳۰۰۰۰	د معاشونولګښت
		۱۲۵۰۰	متفرقه لګښت
		۸۴۸۵۷۵	د یوې مرحلې ټولیز لګښت

د فی ټن بریکټ ټمام شوی لګښت ۱۳۵۴,۷۲۵ $= \frac{۲۰۳۲۲۰۸۷۵}{۱۵۰۰۰}$

د تقسیمي لګښتونو سنجول د کار موضوعاتو ته په کتو سره په لاندې ډول رامنځته کیږي.

الف – د هغو تولیداتو د لګښتونو سنجول چې یو له بل سره ارتباط لري.

د دې تولید په اړه هغه وخت خبرې کیدای شي. چې د تولیدی کار په جریان کې پر اصلي تولیداتو سربیره ، نورضمني تولیدات هم رامنځته شي. **مثال:** دګاز د تولید په وخت کې د ذغالو د تولیداتو څخه لکه کوکس ، قیر او نور لاسته راځي، چې د دغو تولیداتو ټمام شوی قیمت همیشه دیو تناسب په اساس چې یو له بل سره ارتباط لري ، رامنځته کیږي ، څکه رامنځته شوي تولیدات

تل د یوه تناسب په اساس، چې یو له بل سره ارتباط لري رامنځته کیږي، رامنځته شوي تولیدات د تصدي لپاره ډیر اهمیت لري.
فرعي تولیدات په خپله تصدۍ کې د هغې په خپله فعالیت کې په کار اچول کیږي یا داچې ذکر شوي مواد د نه ګټه اخیستل کیدونکو ضایعاتو په کتار کې شمېرل کیږي یا د فرعي تولید په توګه پلورل کیږي اود دغو تولیداتو په تمامه شوې سنجونه کې مختلف میتودونه شتون لري، چې په دې ځای کې یواځې له هغو څخه یادونه کوو.

د تفریقي میتود په اساس سنجش

له دغه میتود څخه هغه وخت ګټه اخیستل کیږی چې په لومړی ګام کې عمده او فرعي تولیدات وویشل شي او د فرعي تولیداتو د پلورنې عاید د مجموعي عاید په پلورنه کې لږ سهم ولري.
مثال: د نجارۍ په یوې دستګاه کې د ارې بوره د فرعي تولیداتو د تخمیني پلورنې عاید له مجموعي لګښتونو څخه وضع کیږي او پاتې بیسې یې دعمده تولیداتو په توګه پیژندل کیږي.

د مثال په توګه:

په یوه معینه دوره کې د یوې اره کشۍ په دستګاه کې رامنځته شوی فعالیت ۱۰,۰۰۰ کنډې چهارتراش په مختلفو اندازو قطع شوي او مجموعي لګښت یې ۹۱۳۴۰۰ افغانۍ کیږي، همداراز پر یادو لګښتونو سربیره ۲۸۵۰ (منه) رامنځته شوې بوره اره چې د هر من قیمت یې ۳۵ افغانۍ کیږي، په دې صورت کې د عمده تولیداتو لګښتونه عبارت دي له:

مجموعی مصارف	۹۱۳۴۰۰
د فرعی تولید د پلور عاید	۲۸۵۰= ۹۹۷۵۰×۳۵
د عمده تولیداتو مصارف	۸۱۳۶۵۰

د بازار د قیمت په اساس سنجش

په دغه میتود کې دوه حالته توپیر سره لري.

۱- د تولیداتو لګښت د بازار د قیمت په اساس تثبیت کیږي.

۲- د موادو کیمیاوي او تخنیکي خصوصیاتو ته په کتوسره د هغوی لګښتونه سنجول کیږي.

مثال: د ګاز د تولید په یوه فابریکه کې د ۶۸۰۰m ګاز په څنګ کې ، نور تولیدات لکه کوکس ، قیر ، نبرول او امونیا تولیدیږي ، مجموعي لګښتونه یې ۱۴۴۰۰۰۰ افغانۍ دي، د هر ډول تولید پلورل، د پلورنې د لاندې تولیداتو څخه لاسته راځي.

د هرې برخې لګښتونه	فکتور	نسبت	په افغانیو باندې د بازار قیمت	د تولید نوعیت
۷۲۰۰۰۰	۱۸۰۰۰	۴۰	۸۰۰۰۰۰	ګاز
۴۵۰۰۰۰	۱۸۰۰۰	۲۵	۵۰۰۰۰۰	کوکس
۱۲۶۰۰۰	۱۸۰۰۰	۷	۱۴۰۰۰۰	قیر
۱۰۸۰۰۰	۱۸۰۰۰	۶	۱۲۰۰۰۰	بنزول
۳۶۰۰۰	۱۸۰۰۰	۲	۴۰۰۰۰	امونیا
۱۴۴۰۰۰۰	۱۸۰۰۰			

=۷۲۰۰۰۰	۱۸۰۰۰×۴۰	=۱۸۰۰۰	۱۴۴۰۰۰۰
=۴۷۰۰۰۰	۱۸۰۰۰×۲۵		۸۰
=۱۲۶۰۰۰	۱۸۰۰۰×۷		
=۱۰۸۰۰۰	۱۸۰۰۰×۶		
=۳۶۰۰۰	۱۸۰۰۰×۲		

مثال: په یوه معدن کې ۱۷۰۰۰T د مسو او سربو تیږې استخراجیږي، چې ۹۰۰۰T یې مس او پاتې نور یې سرب دي، د مسو په تیږه کې ۵٪ خالص مس او د سربو په تیږه کې ۱۰٪ خالص سرب شتون لري ، د تجربې په وخت کې د مسو ضایعات ۱۰٪ او په سربو کې ۲۰٪ دي.

په بازار کې د فې ټن مسو قیمت ۴۰,۰۰۰ ، او د فې ټن سربو بیه ۲۵۰۰۰ افغانۍ ده، د بازار قیمت ته په کتوسره د هر تولید ونډه وسنجوئ؟

نسبت	مجموعي قیمت	د فې ټن قیمت	د تولید خالص مقدار	خالص تولید	مقدار	د تولید ډول
۸۱	۱۶۲۰۰۰۰۰	۴۰۰۰۰	۴۰۵	۴۵۰	۹۰۰۰	مس
۸۰	۱۶۰۰۰۰۰۰	۲۵۰۰۰	۶۴۰	۸۰۰	۸۰۰۰	سرب

فکتور	د هر ډؤل مصرف
۱۰۲۴۸,۴۴۷۲	۸۳۰۱۲,۲۲
۱۰۲۴۸,۴۴۷۲	۸۱۹۸۷۵,۷۸
۱۶۵۰۰۰۰	مجموعي قيمت

۹۰۰۰-۵٪=۴۵۰	I
۸۰۰۰-۱۰٪=۸۰۰	
۴۵۰-۱۰٪=۴۵	

۸۰۰-۲۰٪=۱۶۰	II
د ضايع شوې فيصدۍ د ضايعاتو اندازه ۴۵۰-۴۵=۴۰۵×۴۰۰۰=	
۸۰۰-۱۶۰=۶۴۰×۲۵۰۰۰=	

د دوهم طرز لپاره مثال: که د بازار قيمت معلوم نه وي او د لګښت د سنجولو لپاره هرډول توليد له نورو لارو لکه فزيکي خواص يا کيمياوي توليداتو څخه ګټه واخيستل شي، موضوع په لاندې توګه وړاندې کوو.

فرضاً ۱۵۰۰kg د ډبرو سکاره په کار اچول شويدي، او له هغو څخه لاندې توليدات لاسته راځي.

ګاز۳۲۰m۳ ،کوکس۷۵۰kg،قير

مجموعي مصارف ۳۵۰۰AF

ځکه د بازار قيمت معلوم نه دی او د يادو توليداتو فزيکي خواص د سنجونې اساس جوړوي.

۱m^3	ګاز	=۵۱۰۰ kcal	د توليد قوت
۱kg	قير	=۶۰۰ kcal	
۱kg	کوکس	=۶۳۰۰ kcal	

د کالورۍ مقدار ته په کتو سره د هر تولید برخه پیداکېږئ:

لګښتونه	فکتور	نسبت خلص	د کالوري مجموعه	دکالورۍ مقدار	مقدار	تولیدات
	۱,۵۷۷۲	۵۴۴	۱۶۳۲۰۰	۵۱۰۰	۳۲۰m۳	ګاز
	۱,۵۷۷۲	۱۵۷۵	۴۷۲۵۰۰۰	۶۳۰۰	۷۵۰kg	کوکس
	۱,۵۷۷۲	۱۰۰	۳۰۰۰۰۰	۶۰۰	kg ۵۰۰	قیر
	= مجموعی لګښت افغانی ۳۵۰۰ = ۳۴۹۹,۸۰۶۸	۲۲۱۹	۳ ÷ نسبت خلص			

د فکتور لنډ نسبتونه × فکتور	$\frac{۳۵۰۰}{۲۲۱۹}$ = ۱,۵۷۷۲	مجموعي مصرف / مجموعي نسبت

د کارګاه محاسبه

په لومړي سرکې محاسبه په دوه برخو ویشو، یعنې مالی محاسبه او د کارګاه محاسبه ، له بلې خوا بیاهم محاسبه په دوو برخو ویشو.

۱- مجموعي محاسبه

۲- مصرفي محاسبه.

د پنځم څپرکي د مطالبو لنډیز:

۱- د هغو تصدیو د لګښتونو سنجول چې کتلوي تولیدات لري:

که دغه ډول تصدئ یو ډول تولید ولري، نو لاندې فورمول ته په کتو سره د تولید د في واحد لګښتونه لاسته راځي.

$$\text{د تولید د فی واحد لګښت} = \frac{\text{مجموعي لګښتونه}}{\text{دتولید اندازه}}$$

۲- د هغو تصدیو د لګښتونو سنجش چې د سورت په اساس تولیدات لري:

یعنې هغه تصدۍ چې د یوه جنس څخه شو ډوله مشابه تولید ولري ، دغه تصدۍ د یو ډول

موادو څخه په مختلفو اندازو تولیدات کوي او د لګښت له تقسیمي سنجونې څخه ګټه اخلي، خوداچې دتولیداتو اندازې فرق کوي، د لګښت تقسیمي سنجونې ته په پام سره د متناسبو ځانګړتیاوو څخه ګټه اخیستل کیږي.

۳- د هغو تصدیو د لګښتونو سنجش چې مرحلوي تولیدات لري:

د مرحله يي لګښتونو په سنجونه کې د تولید د لګښت سنجونه له لاندې درې ځانګو څخه جوړه شوېده:

الف – د تولید مقداري جدول.

ب – د دایرې په حساب کې د منل شویو لګښتونو برخه.

ج – د دایرې د لګښتونو تخصیص.

د احمد شاکر تولیدي کارخانه.

د برش دایره

د ۱۳۸۸ کال د سنبلې د میاشتې د تولید دلګښت راپور.

الف – د تولید مقداري جدول.

د لومړۍ مرحلې څخه لیږل شوي۲۵۰۰ واحدونه او وروستۍ مرحلې ته ۲۰۰۰ بشپړ شوي او لیږل شوي واحدونه

د ۵۰۰ جوړولو په جریان کې د امتعې شمیر او همدا راز د ٪ ۱۰۰بشپړ شویو موادو له پلوه.

د بشپړ شوي $\frac{۳}{۴}$ پلوه

د ٪ ۲۰بشپړ شوو لګښتونو بشپړ شوې ۲۵۰۰

ب - د تولید په حساب منل شوي لګښتونه

	ټول لګښت	د یو واحد لګښت
د مخکینۍ مرحلې انتقالي لګښتونه.		
۲۵۰۰ واحده امتعه	۱۲۵۰,۰۰۰	۵۰۰
د مصرفي موادو لګښت	۵۲۰,۰۰۰	۲۰۸
مزد	۳۰۸۷۵۰	۱۳۰
مشترک لګښتونه	۱۷۳۲۵۰	۸۲,۵
د اضافه شویو لګښتونو جمع	۱۰۰۲۰۰	۹۲۰,۵

۲- د دایرې د لګښتونو ځانګړي کول:

راتلونکې مرحلې ته لیږدول شوې او بشپړه شوې متاع ۱۸۴۱۰۰۰

۱۸۴۱۰۰۰ = ۹۲۰,۵×۲۰۰

د جوړولو په حالت کې متاع:

۳۵۴۰۰۰=۵۰۰×۱۰۰٪×(۲۰۸+۵۰۰) د مصرفي موادو له پلوه

۴۸۷۰۵=۱۳۰× $\frac{۳}{۴}$ ×۵۰۰د مزد له پلوه

۸۲۵۰=۵۰۰×۲۰٪ ۸۲,۵× د مشترکو لګښتونو له پلوه ۴۱۱۰۰۰

۲۲۵۲۰۰ ځانګړې شوې مجموعي لګښتونه

د هغو تصدیو د لګښتونو سنجش چې مختلف تولیدات لري:

په لاندې مثالونو کې سنجول کیږي.

په یوې تصدۍ کې درې ډوله سیخ ګول د ۰,۵cm , ۲cm , ۱cm په اندازه تولیدیږي. د لومړۍ ډول ۵۰۰m ، دویم ډول ۶۰۰m او دریم ډول ۵۰۰m تولیدات لري، د هغوی مجموعي لګښت ۱۷۰۸۰۰AF دی ، د هریوه د فی متر قیمت وسنجوئ؟

شمیره	شاخص	اندازه	متناسبه اندازه	د فی واحد هم وزنه لګښتونه	د هرې یوې برخې مجموعي لګښتونه	فی متر قیمت
۱	۱cm	۵۰۰m	۵۰۰m.cm	۸۷,۸۹۴۷	۴۳۷۹۴,۸۵	۸۷,۵۸
۲	۲cm	۶۰۰m	۱۲۰۰m.cm	۸۷,۵۸۹۷۴	۱۰۵۱۰۷,۶۴	۱۷۵,۱۷۵
۳	۰,۵cm	۵۰۰m	۲۵۰m.cm	۸۷,۵۸۹۷۴	۲۱۸۹۷,۴۲۵	۴۳,۷۹۵

$$\frac{\text{۱۷۰۸۰۰ افغانۍ}}{\text{۱۹۵۰m}} = \text{۸۷,۵۸۹۷۴} \times \text{۵۰۰ m.cm}$$

د هرې برخې مجموعي لګښتونه = متناسب مقدار × موازن لګښتونه

د هرې برخې د فی واحد لګښت = $\frac{\text{د هرې برخې مجموعي لګښت}}{\text{مقدار}}$

د تقسیمي لګښتونو سنجول

په لاندې مثالونو کې تقسیمي لګښتونه سنجول کیږي:

۱- ۱۶۰,۰۰۰ د تخنیکي کارکوونکو لګښتونه.

۲- ۱۷۷۰۰۰ د اداري کارکوونکو لګښتونه.

۳- ۸۵۰۰۰ د برښنا لګښت.
۴ - ۱۵۰,۰۰۰ معاونه لګښت.
۵- ۲۲۰,۰۰۰ د استهلاک لګښت.
۶- ۱۸۰۰۰ د پلورنې خاص انفرادي لګښتونه.
مجموعه ۸۱۰۰۰۰

کله چې د يوې مشخصې برخې څخه ۹۰۰۰ خلطې سمنت توليد شوي وي، د فې واحد د توليد قيمت پيداکړئ؟

که د ۹۰۰۰ خلطو سمنټو له جملې څخه ۵۰۰ يې پلورل شوې وي، د هغه لګښت ۷۵۰۰ افغانۍ کيږي او يا داچې ۱۰۰۰ خلطې نورسيمنټ پلورل شوي وي، د هغه لګښت ۱۰۵۰۰ افغانۍ کيږي او پاتې ۷۵۰۰ د خپلو توليداتو څخه په خپله فابريکه کې پلورل شوي وي ، نو د هريوه توليدي تمام شوی قيمت د هر پلورل شوي قيمت سره تفاوت لري.

I $\frac{۸۱۰۰۰}{۹۰۰۰}$ د فی واحد توليد مصارف=۹۰

II $\frac{۷۵۰۰}{۵۰۰}$ =۱۵

انقراولي ۸۱۰۰۰۰ ۱۸۰۰۰ ۷۹۲۰۰۰

$\frac{۷۹۲۰۰۰}{۹۰۰۰}$ = ۸۸ + ۱۵ = ۱۰۳

III $\frac{۱۰۵۰۰}{۱۰۰۰}$ = ۱۰,۵ + ۸۸ = ۹۸,۵ ۱۰۳

د امتعې د فې واحد تمام شوی قيمت مو د پلورنې په ځای کې ترلاسه کړ او وروسته له دې چې ۸۸ توليدي لګښتونه معلوم شول ، د ترانسپورت لګښتونه، د پلورنې د ځانګړو لګښتونو سره په جلا توګه پيداکوو او په معينو توليداتو يې ور زياتوو.

د تفريقي ميتود په اساس د لګښتونو سنجونه

له دغه ميتود څخه هغه وخت ګټه اخلو چې په لومړي قدم کې توليدات په عمده او فرعي توګه وويشو او د فرعي توليداتو د پلورنې عايد، د پلورنې په مجموعي عايد کې لږه برخه ولري. مثال: د يوې نجارۍ په دستګاه کې د ارې بوره ، چې د فرعي توليداتو د پلورنې تخميني عايد له مجموعي لګښتونو څخه وضح شوې وي، او پاتې د عمده توليداتو په توګه پيژندل کيږي.

د بازار د قیمت په اساس د لګښتونو سنجونه

په دې میتود کې دوه حالته په خپلو کې فرق لري.

۱- د بازار د قیمت په اساس د تولیداتو لګښتونه تثبیت کیږي.

۲- د موادو تخنیکي او کیمیاوي ځانګړتیاووته په کتوسره لګښتونه سنجول کیږي.

د پنځم څپرکې پوښتنې:

۱- په صنعتي تصدیو کې د لګښتونو سنجول د مثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟

۲- د هغو تصدیو د لګښت سنجول چې کتلوي تولیدات لري، د مثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟

۳- د حاجي زاده تولیدي شرکت د خپلو محصولاتو د تولید لپاره له څو ډوله لومړنیو موادو څخه ګټه اخلي. د الف ماده یې د لومړنیو موادو په نوم په دې شرکت کې مصرف شوی ، د الف د مادې په اړه معلومات د مالي دورې په لړ کې په لاندې ډول ده.

د لومړۍ دورې موجود مواد ۱۶۲۰,۰۰۰ افغانۍ

د دورې په لړ کې دموادو پیرودل ۷۹۴۰,۰۰۰ افغانۍ

د تخفیف او پیرودلو مستردیدل ۳۰۰,۰۰۰ افغانۍ

د اخیستل شویو موادو لیږدول ۲۴۰,۰۰۰ افغانۍ

د وروستۍ دورې موجودي ۲۸۶۰۰۰۰ افغانۍ دی.

د مصرفي موادو تمام شوی قیمت د دورې په لړکې پیداکړئ؟

۴- د پلورل شوې امتعې تمام شوی قیمت ولیکئ؟

۵- دهغو تصدیو د لګښت سنجول چې مرحله یې تولیدات لري، دمثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟

۶- د پلورنې لپاره د چمتو محصولاتو فورمول ولیکئ؟

د پروسې او وظيفې د مصارفو سنجول

ټوليزه موخه:
د پروسې د لګښتي عمليو په اړه پياوړتيا رامنځته کول او د دندې براورد .

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې محصلين له لاندې معلوماتو سره آشنا کيږي:

- دتوليد د بيلابيلو سيستمونو او د ارزيابي او لګښت د بيلابيلو سيستمونو د څرنګوالي په اړه معلومات.
- د وظيفوي لګښتونو د سنجونې په اړه معلومات.
- د پروسې د لګښتونو د سنجونې په اړه معلومات.
- د پروژې په اړه معلومات.
- د پروژې د توليد په اړه معلومات.
- دعمليې د سنجونې په اړه معلومات.
- د لګښت د جريان اساسي موډل.
- د بازار موندنې او ادارې لګښت.
- د وسطي لګښتونو په اړه معلومات.

د وظيفوي لګښتونو سنجونه

د مطلبونو درک: د دې فصل په پای کې باید پوه شی چې:

۱- بیان کړی چې څرنګه د لګښتونو د ارزولو مختلف سیستمونه ، د تولید په مختلفو سیستمونو کې طرحه او عملي کیږي.

۲- د لګښت د اساسي جریان موډل بیان کړئ.

وظیفه: هغه واحدونه چې په آسانۍ سره یې د نورو واحدونو سره توپیر کیږي.

کله چې تاسې هغه ځای وینی، چې خلک د کورونو په جوړولو مصروف دي او سړکونه جوړ وي، د ساختمانونو او دفترونو په مډل کې بدلون راولي او یا د تیز سیستم د انتقال پروسه جوړوي، دا د یوه تولید د واحدونو وظیفې دي، چې په آسانی سره د نورو واحدونو څخه جلا او توپیر یې کیدای شي ، کله چې تاسې او یا ستاسې کورنۍ نوی کور جوړوی او یا د کور په مدل کې بدلون راولي، نو دغه بنایي کار یې د یوې وظیفې په نوم یادیږي، ځکه په آسانۍ سره یې د ساختمان د نورو برخو سره توپیر کیدای شي.

ځای ناستی تولید او د مصارفو د سنجش سیستمونه

د و ظیفې د مصارفو سنجش د مصارفو د سنجش یو داسې سیستم چې مصارف په انفرادي واحدونو یا د قراردوادونو او تولیدي ګروپونو په مشخصو وظایفو کې څیړې او محاسبه کوي یې.

د پروسې د مصارفو سنجش:

کله چې متجانس واحدونه، د هم شکله تولید د مراحلو له سلسلې سره سم تولید شوي وي، د مصارفو د سنجش له همدې سیستم څخه ګټه پورته کیږي.

د وظیفې د مصارفو د سیستم سنجش، د هرې برخې مصارف او عواید په انفرادي توګه تثبیتوي. خو په مقابل کې د مصارفو د سنجش پروسه هر واحد په انفرادي توګه نه ثبتوي. اوس تاسو یو غیر الکولي څښاک لري، پام وکړی چې تولید کونکی د همدې څښاک (نوشابې) څه قیمت څه ډول سنجش کوي.

په ډیر احتمال سره د دا ډول ګاز لرونکو مشروباتو تولیدونکي، د پروسې د مصارفو سنجش عملي کوي. له دې پروسې څخه هغه مهال استفاده کیږي چې متجانسه تولید شوي واحدونه له هم شکله تولیدي سیستمونو څخه تولید شوي وي. تاسو شاید د دندې پر مهال تفتیش ووسی،

مشاور او یا د داسي کمپنی کارکوونکې اووسی چې انفرادي تولید لري، په داسې حالاتو کې به پوه شی چې په دې صورت کې د وظیفې د مصارفو له سنجش څخه کار اخیستل کیږي.
دا مهمه ده چې تاسو باید په پیل کې د تصدیو د تولید طریقې وپیژنی، تر څو وروسته په دې پوه شی چې مصارف څنګه او په څه ترتیب محاسبه کیږي.
١_٦ شکل: د تولید د میتودونو ځنځیر یې په داسې توګه ترتیب کړی چې د وظیفې د مصارفو سنجش او د پروسې د مصارفو سنجش راښیي. کومې کمپنۍ چې د وظیفي د مصارفو سنجش راښیي، لکه موریسون او کرسن، قرارداد کونکي، دفاعي پیمان کاران لکه تودهید او بفرید اوب، روغتونونه لکه مایو (هغه ځای چې وظایف باید په مواضع ډول ونومول شي) فلم جوړونکي لکه یونیورسل سټوډیو ګاني، رسمي حساب داري شرکتونه (حرفوي) لکه د ارتر کمپنۍ او داسې نور.
پروژه: یو پیچلی کار چې د بشپړیدو له پاره شاید میاشتې او کلونه وخت وغواړي. دا کار په مختلفو سیمو او یا هم مختفل فرعي پیمان کارانو ته اړتیا لري او د پروژې د ځینو دندو په نوم نومول کیږي. پروژې مختلفو قراردادونو ته اړتیا لري، لکه، د خرځلاود مرکزونو بلونه، د دعوا طرح (دارلوکالې) او داسې نور.

پروسه یي تولید

هغه تولیدي سیستمونه چې په کتلوي شکل ساده اومتجانس جنسونه په روانو مرحلوکې په متحدالشکله توګه تولیدوي.

کتلوی تولید

مرحله وی سیستمونه په کیمیاوي صنایعو او د غوړیو په تصفیه کولو کې ورڅخه ګټه اخیستل کیږي.
هغه تصدي چې پروسه وي تولیدات لري، د لګښتونو د سنجونې له مرحلوي میتود څخه ګټه اخلي.

د ١-٦ شکل: ځایي تولید او د ارزیابی سیستم ښیی.

د وظیفوي لګښتونو ارزیابي	د عملیاتی لګښتونو ارزیابي	د لګښتونو ارزیابي	دحسابداری سیستم
د ساختماني وظیفې موده د فلمبرداري استدیوګانې روغتون	ګروپي تولید دلباس تهیه کول ، موټر جوړونه ، کمپیوتر	مرحلوي تولیدات، د غوړیو او د کاغذ د رنګ تصفیه	د تولید شکل
سفارشي تولید	د یو ستندرد ګروپ په دننه کې د تولید مختلف ګروپونه	ستندرد شوي تولیدات	د تولید شکل

۱- عملیاتي سنجونه هغه مخلوط دی چې د وظیفوي او پروسه یي لګښتونو له سنجونې څخه جوړ شوی وي.

د کورجوړونې یوه موسسه باید د لګښتونو د سنجولو د پروسې څخه ګټه واخلي، همدا موسسه باید د وظیفوي لګښتونو د پروسې څخه ګټه واخلي، په هغه صورت کې چې د یوه کور عادي طرحه د یوه اخیستونکي لپاره انفرادي شکل ولري ، د ویل کمپنۍ چې یوه با تکتیکه کمپنۍ ده د پروسه یي لګښتونو د سنجولو د پروسې له سیستم څخه ګټه اخلي.
په هغه حالت کې چې د مخصوصو تولیداتو لپاره چې د دفاع مخصوص سیستم لري او همداراز د ترون کارونه هم د وظیفوي ارزیابي له سیستم څخه استفاده کوي.
عملیه: استاندارد شوی یا تخنیکی میتود چې په دوامداره توګه ورڅخه ګټه اخیستل کیږي.

د عملیې سنجش

د ترکیبي لګښت د سنجونې سیستم په معمولي ډول په صنعتي تولیداتو کې چې ځینې عام او ځینې خاص شکلونه لري، ورڅخه ګټه اخیستل کیږي.
ډیرې کمپنۍ د یوه مرکب او وظیفوی سیستم څخه ګټه اخلي، چې د عملیې د سنجونې سیستم په نوم یادیږي.
عملیه د استاندرد شوي میتود څخه عبارت ده، چې په مکرر ډول په تولید کې کارول کیږي.
هغه کمپنۍ چې د عملیې د سیستم د سنجونې څخه کار اخلي ، خپل محصولات د ستندرد تولید د میتود مطابق تولیدوي، خو مواد کولای شي د هر تولید یا د مختلفو تولیداتو ګروپ وي، لکه څرنګه چې په ۶ – ۱ شکل کې وښودل شول.

د مثال په توګه ، د نیسان کمپنۍ د سورلۍ او باروړونکي مختلف موټر تولید کړل، چې د سورلۍ او باروړونکي ټول موټر هماغه یوه ورکشاپ ته وړل کیږي او په هماغه یوه ورکشاپ کې ورته رنګ ورکول کیږي ، په هرحال د موادو دغه اختلاف هغه وخت ښکاریږي چې باروړونکي او د سورلۍ موټر مقایسه کړو.

د لګښت د جریان اساسي ماډل

د لګښتونو د ثبت لپاره اساسي چوکاټ ، د لګښت د جریان اساسي ماډل دی ، تاسو دغه ماډل. مخکې د محاسبې په صنف کې وکارولو ، په دې ځای کې د ډیر اهمیت او همداراز د لګښتونو د ښودلو لپاره ، دا وظیفه د دوهم ځل لپاره تکراریږي.
وروستۍ موجودي + داخلی لیږدول = داخل ته لیږدول + لومړۍ موجودي
BB+TI=TO+E⊠B

کارول: دغه مډل له تاسو سره د پیژندل شویو قضیو په حل کې مرسته کوي، چې د حساب لرونکو او دمدیرانو لپاره ګټور دی. د دې کیلۍ په واسطه مجهول حسابونه څوځلی پیداکولای شو.

د مثال په توګه: وروستي طوفان د شرکت دګدام یوه برخه چې قیمتي البسه پکې وه له منځه وړې ، د ګدام د لګښتونو بیمه به دغه کموالی بیرته پوره کړي.

خو تاسو باید موجود ټمام شوی ثابت کړی ، لیکن هیڅوک نه شي کولای دایمي موجودي حساب پیداکړي ، له بده مرغه هیڅوک له وروستی طوفان وړاندې د حساب پروسې ته چمتو نه وو ، نوله همدې امله د حساب ورکونکی اساسی مډل تاسي ژغوري.

د مډل پر اساس

BB + TI = TD + EB

موږ د ګدام د موجود کموالي د دوهم ځل تنظیمولو لپاره اصطلاحات کاروو، چې په ګدام کې وروستی توپیر، له طوفان څخه وړاندې څومره و؟

EB= BB+TI-TD

اوس تاسو د تیرکال د مالی حساب څخه پیداکولای شی چې د تیرکال وروستۍ شتمني ۵۰۰,۰۰۰ ډالره وه، چې د سږکال د لومړۍ برخې موجودي ده ، د تامین کونکي (عرضه کوونکي) له لارې تاسو پیداکولای شی چې سږ کال د ۱۲۰۰,۰۰۰ ډالرو په ارزښت، البسه اخیستل شوې وه، او تاسو د پلورلو د ثبت څخه پیداکولای شی، چې شرکت د ۱۴۰۰,۰۰۰ ډالرو په ارزښت، البسه پلورلې ده ، همداراز تاسو پوهیږی چې لومړۍ موجودي ۵۰۰,۰۰۰ ډالره وه ، نو موجودې ته لیږدوونکي پیسې ۱۲۰۰,۰۰۰ ډالره ده. له همدې امله له موجودی څخه د لیږدولو پیسې ۱۴۰۰,۰۰۰ ډالره کیږی، له اساسی مډل څخه په ګټې اخیستنې سره:

EB=BB+TI-TD

۱۲۰۰۰۰۰- ۱۴۰۰۰۰۰ = ۳۰۰۰۰۰+EB=۵۰۰۰۰۰

اوس د شرکت ګدام لرونکي کولای شي، چې په طوفان کې ۳۰۰۰۰۰ ډالره، د له لاسه ورکړیو پیسو راپور ورکړي.

یو بل مثال: د سوپر سویت کارخانې په سپورتی مغازه کې د تنیس راکټونو پلورلو ته پام وکړی، چې دمارچ په میاشت کې یې لومړۍ موجودي ۱۵ راکته وه، د ګدام موجودي چې د مارچ په ۳۱ سرته ورسیدله وروستۍ پلټنې وښودله چې ۱۵ راکته پیداشول ، د پیرودلو د ثبت په اساس مدیر پوهیږي چې د ۴۰ تینس راکټونو پیرودل شوي دي ، د مارچ د میاشتې په جریان کې ټول راکتونه چې هریویې په ۱۰ امریکایی ډالره اخیستل شوی، ټولې ټمام شوې پیسې عبارت دی له:

د ۱۰ دانو راکتونو لومړۍ موجودي (۱۰×۱۰ دالر) ۱۰۰ ډالر ه
د ۱۵ دانو راکتونو وروستۍ موجودي (۱۵×۱۰ دالر) ۱۵۰ ډالره
د ۴۰ دانو راکتونو اخیستل (۴۰×۱۰ ډالر) ۴۰۰ ډالره

د اصلي مډل پراساس د لګښت جریان:

BB + TI = TO – EB

مدیریت ، د پلورل شویو توکو قیمت چې مجهول وي او یا TO په دې ترتیب پیداکوي.

TO=BB+TI-EB

۱۵۰-۴۰۰+TO=۱۰۰

TO=۳۵۰

یوه دایمې موجودي ، دوره یې موجودۍ ته په کتوسره ډېر ارقام وړاندې کوي.

دمثال په توګه: د دایمې موجودې په یو سیستم کې د موجودی تفاوت پیداکول او همداراز ټول پلورل شوي توکي، تل چمتو او د ګټې اخیستنې وړ وي ، خو په یوه دوامدار موجودي سیستم کې دغه معلومات یوائې د موجودي د فزیکي شمیرنې وروسته د ګټې اخیستنې وړ وي.

دایمې موجودی د کنټرولي مقصدونولپاره هم ګټوره وي، ځکه د ثبت دفتر کولای شي، په فزیکي شمیرنې سره یې مقایسه کړي چې د غلا او خرابوالي ، او یا نورو ستونزو څخه ډاډ ترلاسه کړای شي. دوامدار میتود او ښه اطلاعات د ساتنې د سیستم لپاره یوه ښه بیلګه ده او په کمپیوټرونو اونورو برقی وسایلو کې د کوډ څخه په ګټې اخیستنې سره ټولې موسسې کولای شی چې خپل هرڅه په ښه او غوره طریقې سره وساتي.

له هرو شپږو میاشتو وروسته باید د کموالي د معلومولو ، دغلا د مخنیوي ، د اداري دقت ، د کورنیو او بهرنیو رضاکارانو د خوښې لپاره یوه فزیکی موجودي رامنځته شي.

د دندې دسنجولو ګټې

د دندې د لګښتونو سنجول د لګښتونو د قیمت او کنټرول لپاره ډېر اهمیت لري ، لوی اخیستونکي تل د پخوانیو لاسته راوړنو غوښتنه کوي اوپه معمولي ډول ټول کارونه یو رقابتي اساس شمیري ، په هغه صورت کې چې عرضه کوونکي د رقابت له لارې د کار غوښتونکي وي او وغواړي ترڅو ګټه ترلاسه کړي ، نوباید په دې وتوانیږي چې خپل لګښتونه په دقیقه توګه تخمین کړي. د مثال په توګه یو شرکت چې خپل د حساب ورکونې سیستم په سفارشي توګه دولتي موسسو ته چمتو کوي، نو په پای کې یې د حساب ورکونې سیستم د ددو شهرکونو له پاره تیار کړی دی.

د ګورام شهر سیستم د   ۷۰۰۰ کاري ساعتونو له پاره دی، چې څو پیچلیو کمپیوټرونو ته اړتیا لري ، د مصارفو د ثبت له پاره د هر ښار له پاره د یو ډول سیستم د جوړولو سنجش چې یو ډول قیمتونه په پام کې نیول شوي وي او یو ډول تخمین او مصارف په پام کې نیول شوي وي، سم کار نه دی. د وظیفوي د مصارفو سنجش دا اجازه راکوي چې شرکت باید د هرې پروژې مصارف بیل او په دقیقه توګه ثبت کړي.

که څه هم هغوی توانیدلي چې یو رقابتي وړاندیز وړاندې کړی.

د ادارې او بازار موندنې لګښت

په موجودو حسابونو کې د بازار موندنې او اداري سیستم مصرف نه ثبتیږي. دغه لګښتونه ، دوره یې لګښتونه دي، چې د حساب ورکونکې دورې په وروستیو تړل شویو حسابونو کې ثبتیږي. لګښتونه د ۲-۶ په شکل کې د ګټې او زیان په حسابونوکې ښودل شوي دي.
په دې شکل کې ۲-۶ زیان او ګټه

د ګټې او زیان صورت حساب: ۳۱ جنوري

د پلورنې حاصلات	۱۲۰۰۰$
د پلورل شوې متاع لګښتونه (د ښکته حساب په صورت کې)	
	۸۳۰۰۰$
تولیدي مشترک لګښتونه چې ګټه ورڅخه نه وي اخیستل شوې (۱)	
	۸۰۰۰$
نا خالصه ګټه	۲۹۰۰۰$
منفي: د بازار موندنې او ادارې لګښتونه	
	۱۰۰۰۰$
عملیاتي ګټې	۱۹۰۰۰$
د تولید شوي او پلورل شوي ټولې متاع د لګښتونو حساب.	
د جنوري لومړۍ نیټه، نیمه کارول شوي لومړني مواد	
	۶۱۰۰۰$

د میاشتې په اوږدو کې تولیدي لګښتونه:

مستقیم مواد:

لومړۍ موجودیت---------- د جنورۍ لومړۍ	۱۰۰۰$	
+ پیرودنې		۶۰۰۰۰$

لاسته راغلي مواد	۷۰۰۰۰$
د متاع وروستۍ موجوديت ۳۱ دسمبر	۲۸۰۰۰$
ټول کارول شوي مواد	۴۲۰۰۰$
غیرمستقیم او نه کارول شوي مواد	۲۰۰۰$
دتولید په جریان کې مستقیم مواد	۴۰۰۰۰$
مستقیم کار	۸۰۰۰۰$
مشترک لګښتونه	۹۶۰۰۰$
د میاشتې په اوږدو کې مجموعي تحمیل شوي لګښتونه	۲۱۶۰۰۰$
دمیاشتې په اوږدو کې دمتاع نیمه مجموعي لګښتونه	۲۷۷۰۰۰$
د جنوري ۳۱ نیټه، د نیمه کارول شوې متاع موجودیت	۸۲۰۰۰$
د دورې په جریان کې د تولید شوې متاع لګښتونه	۱۹۵۰۰۰$
د بشپړ شوي کار لومړنۍ موجودیت ،د جنوري لومړۍ	۰
د ټمام شوي کار وروستی موجودیت د جنورۍ ۳۱	۱۱۲۰۰۰$
د پلورل شوې متاع ټول لګښتونه	۸۳۰۰۰$

الف: دغه پیسې د میاشتې په اوږدو کې د نه کارول شویو مشترکو تولیدي لګښتونو څخه عبارت دي.

ب: دغه پیسې د میاشتې په اوږدو کې له مجموعي نیمه کارول شوې متاع څخه عبارت دي.

ج: دغه پیسې د جنوري دمیا شتې په اوږدو کې د بشپړ شوی کار د متاع څخه عبارت دي.

د: دا مبلغ د جنوري په میاشت کې د امتعې د کار ټمامو کریډیټونو څخه عبارت دی.

د پروسې د لګښتونو سنجش

دا د ارزونې داسې یو میتود دی، چې د متجانسو واحدونولګښتونه په یوه مشخصه دوره کې ښیي. دغه میتود په وضعه شویو کتلوي او سلسلوي تولیداتو کې د ګټې اخیستنې وړ وي.

د دې ځنځيرې شکله فصل په لومړۍ برخه کې د توليد د ميتود او د سنجونې سيستم وښودل شو، چې تمرکز يې په هغو موسساتو وو چې وظيفوی توليدات يې لرل.
خو اوس د پروسه يي توليد د ارزونې (سنجش) په ميتود خبرې کوو.
د پروسې سنجونې په هغو تصديو کې کارول کيږي، چې سلسلوي يا کتلوي توليدات لري ، لکه د Sherwin-Williams کمپنۍ (نقاشي)Shell (د نفتو صنعت).
Dowchermical. هم د کوکولا يوه بله کمپنۍ ده.

د کوکو کمپنۍ د کوکولا شيره توليد وي، چې د کولا يوه ګيلنه شيره د توليد يو واحد حسابيږي. په يوه وظيفوي توليد کې ځانګړي مصارف ثبت کيږي او په کتلوي او سلسلوي توليد کې په هره موضوع کې لومړني مصارف ثبت کيږي او وروسته په توليد شويو واحدونو کې د توليد د مواضعو له لارې (د بيلګې په توګه د کوکاکولا په بوتل کې شيره) توزيع کيږي. دا توپير د وظيفې د مصارفو د سنجش (د کار هر واحد) او په ٣_٦ شکل کې د پروسې په سنجش کې ښودل شويدي.
توليد چې د له هري توليدي برخې څخه تيريږي، د هغه برخې مصارف پر توليد اضافه کيږي. په عمل کې شايد ځيني توليدات په تصدی کې له يو شمير توليدي برخو څخه استفاده وکړي، او په بل مورد کې شايد ځيني توليدات دوه ځله يوې برخې ته داخل شي. د پروسې د مصارفو د سنجش هدف دادی چې د توليد په برخو کې د هر واحد پر اساس د توليداتو مصارف وښيي.
دا مصارف د مديريتي تصميم نيونې لکه د استفادې وړ قيمت ټاکنه او د مصارفو کنټرول څيړي.که يوه برخه يا دګدام لومړی موجودي او يا هم وروستۍ موجودي په يوه مرحله کې نه وي، د دورې ټول ثبت شوي مصارف په (انتقال په) واحدونو کې چې له دې ديپارټمنټ څخه انتقال شوي دي، حواله کيږي. ددې مثال هغه مهال ور کولای شو چې يوې کمپنۍ د الساحه توليدي ميتود څخه استفاده کړې وي اود نيمه کاره موادو موجوده ګدام ونه لري.

د ثقلت لرونکو (وزن لرونکو) منځنيو مصارفو سنجونه

دا ميتود د هغه موجودي د پيدا کولو لپاره دی چې په يوه دوره کې مصارف ، د لومړی موجودي له يو رنګه واحدونو سره د توليد له تمام شوي قيمت سره ترکيب کړي. تصدۍ معمولا د موجودي مصرف د تعينولو له پاره له دغو دوو نه يوه طريقه د ځاي ناستې له پاره په کار اچوي. د (FIFO) له لومړنۍ واردې څخه لومړنۍ صادره او د ثقلت لرونکې اوسط سنجش_ د ثقلت لرونکي لومړني مصرفي وسطي سنجش _ له هغو مصارفو سره چې د دورې پر مهال تحميل شويدي د محاسبې له پاره ترکيب کيږي، تر څو دا معلومه کړي چې له تصدۍ څخه د خارج شوې امتعې مصرف (ته انتقال) او د وروستۍ موجودي اندازه څومره ده.
دې ميتود ته ځکه ډير پام شوی چې هم يې زده کول اسانه دي او هم عملي جنبه لري.
له همدې امله لومړی د همدې ميتود په اړه خبرې کوو.
١_٦ شکل: د پروسې د سنجش او وظيفې څخه مقايسه.

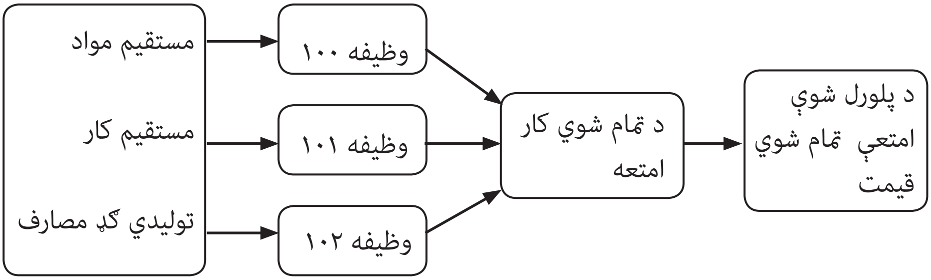

د وظیفوي مصرف سنجش

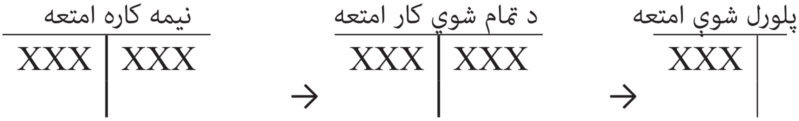

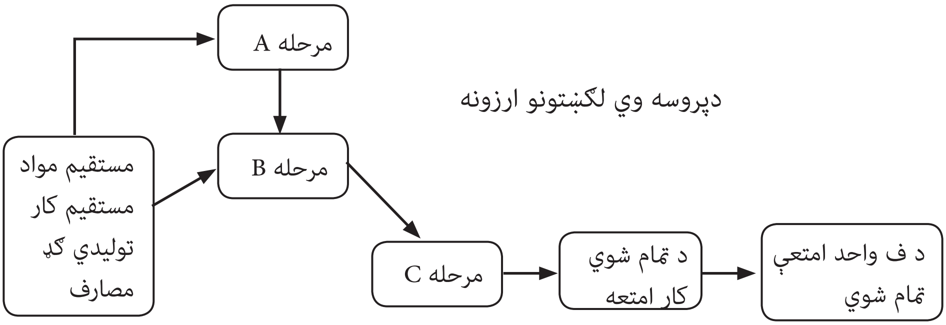

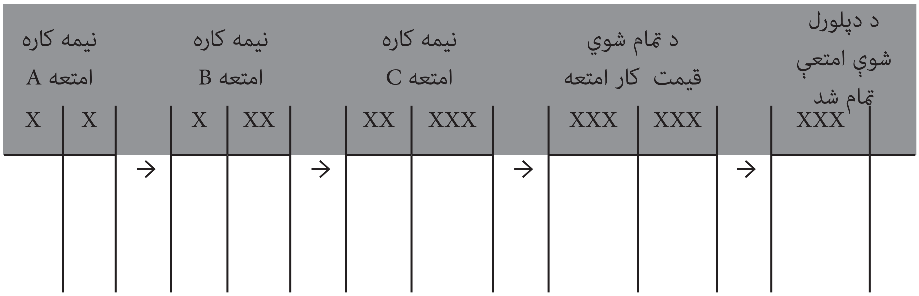

د مراحلو په جریان کې مستقیم مواد، کار او تولیدي ګډ مصارف اضافه کیږي. د پروسې د محاسبې د سنجش له پاره د وسطي ثقلت لرونکي سنجش له طریقې څخه په استفادې سره تصؤر وکړی چې د Spirite Berenoge شرکت یوه داسې کمپنۍ ده چې غیر الکولي مشروبات تولیدوي. دوی کولای شي چې خپل تولیدات هم په انفرادي توګه او هم په مارکیټونو (رستورانټونواو د خوراکي موادو په پلورنځیو) وپلوري. د ٤_٦ شکل الف عنوان د دسامبر د میاشتې د تولیدي واحدونو د حرکت جریان یو دیاګرام ښیي. دا موضوع د ۲۰۰۰ ام کال کې د ګدام د موجوده واحدونو له پاره د میاشتې په جریان کې استفاده ترې شوېده. د دسامبر په میاشت کې چې کوم ۱۲۰۰۰ واحدونو تولید شوي دي، په هغوی کې ۸۰۰ ۰ واحده د تمام شوي کال محصؤل ګڼل کیږي، دا په داسې حال کې ده چې ۴۰۰۰ نور واحدونه د نیمه کاره امتعې په بڼه د موجودۍ په پای کې پاتې شویدي.
٤_٦ شکل د اسپرایت د نوشابې د مخلوط کوونکي په اړه معلومات:

الف- مخلوط کوونکې برخه: د تولید د جریان دیاګرام
د دسمبر ۳۱ مه

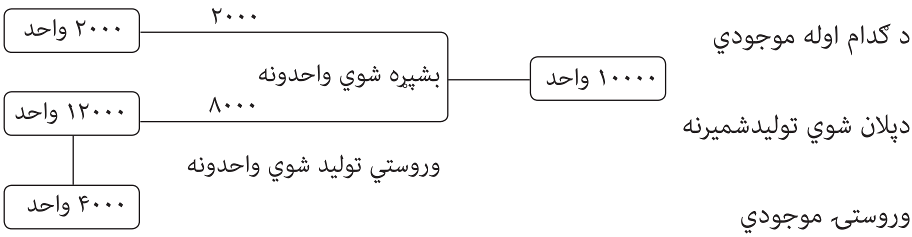

ب

دتعداد او مصرف معلوماتي منابع	واحدات	د تکمیل فیصدي	مصارف
د نیمه کاره امتعې موجودي			
په اول د دسمبر کې موجودي	۲۰۰۰	٪۸۰	۲۵۸۰
په دسمبر کې تحمیل شوي مصارف			۲۱۶۰
له مخلوطي موضع څخه انتقال	۱۰۰۰۰	٪۱۰۰	X
د نیمه کاره امتعې وروستۍ موجودي			
د ګدام موجودي د دسمبر ۳۱ مه	۴۰۰۰	٪۶۰	X

د ثقلت لرونکي د منځني اوسط د سنجش له پاره اړ نه یو، تر څو پوه شو چې کوم تولیدات بشپړه شویدي. کوم یې د (اولي موجودی) څخه وو او کوم یې په جاري دوره کې تکمیل شویدي.

دا موضوع لږ وخت ته اړتیا لري ، همدارنګه په درسي کتابونو کې د ستونزو د کمېدو لامل ګرځي او هم يې په واقعي نړۍ کې کارونه اسانه دي چې وروسته به بحث وربانديې وکړو.

ثقلت لرونکی منځنی سنجش د جارې دورې په اړه ډېر معلومات یا ارقام نه وړاندي کوي، ځکه د لومړی موجوده مصارفو سنجش ، د جاري دورې له مصارفو سره مخلوط کيږي.

د ګدام لومړي موجود مصارف په روانه دوره کې نه تحمیل کيږي، بلکې په مخکینۍ دورې پورې اړه لري.

٤_٦ شکل ، د ب عنوان ، اول موجود مصارف را ښيي چې ۲۵۸۰ ډالره کيږي. همدارنګه د دسامبر په میاشت کې تحمیل شوي مصارف ۲۱٦۰۰ ډالره دي. په دې صورت کې د مخلوط کونکي موضوع ۲٤۱۸۰ ډالره دي چې د دسامبر د میاشتي په حساب کې يې لري. (۲۵۸۰=$۲۴۱۸۰ لومړۍ موجودي او د دسمبر په میاشت کې ۲۱٦۰۰ ډالره تحمیل شوي مصارف) په موجوده بڼه په ٤_٦ شکل کې د ب تر عنوان لاندې په نښه شويدي. له د غو ۲٤۱۸ ډالرو ۱۰۰۰۰ واحده انتقال شويدي، په ګدام کې له نیمه کاره واحدونو ٤۰۰۰ يې د دسمبر په ۳۱ مه د مخلوط د موضوع موجودي ده.

د لګښت د جریان اساسي مډل ته پام کول

پام وکړی چې موږ د اساسي مډل په واسطه د لګښت په جریان کې کوښښ کوو او د مډل په اساس دې ستونزو ته پام کوو : نو د مډل پر اساس:

BB+TI=TO+EB

TI=۲۱۶۰۰ BB=۲۵۸۰

موږ پوهيږو او کوښښ کوو ترڅو معلوم کړو چې د دې لګښتونو څخه څومره باید د TO واحد ته ولیږدوو او څومره باید د ګدام د وروستي واحد موجودیت ته EB ځانګړې کړو ، وروسته پنځه ګونې مرحلې د لیږدلوپه واحد TO او د ګدام وروستۍ موجودیEB راښیی ، بحث کوو.

د لګښتونو په تعینولو کې پنځه ګونې مرحلې

۱- د فزیکي واحداتو د جریان خلاصه کول.

۲- د همجنسو تولیداتو محاسبه او اجرایت.

۳- په لنډ ډول لاسته راغلي مجموعي لګښتونه.

۴- د همجنسو تولیدي واحدونو د لګښتونو محاسبه.

۵- TO ته د تولید د لیږلو د لګښتونو ښودل.

لومړۍ مرحله: دفزیکي واحداتو د جریان خلاصه کول.

دغه مرحله دواحداتو فزیکی جریان دتکمیلی مرحلې ته د پام نه کولو پرته مشخص کیږي او په دوه برخو ویشل شوې.

۱- د تولید په وخت کې واحدات

۲- تولید شوی واحدات.

موږدغه واحدات د سپرایت په شرکت کې په لاندې ډول مشخص کوو .

۱- د تولید په وخت کې واحدات:

دنیمه کارول شوې متاع د لومړنیو واحداتو موجودیت	۲۰۰۰ واحده
په دې مرحله کې دتولید پیل	۱۲۰۰۰ واحده
دتولید په وخت کې ټول واحدات	۱۴۰۰۰ واحده

۲- تولید شوي واحدات:

هغه واحدونه چې بهر ته لیږدول شوي	۱۰۰۰۰ واحده
د نیمه کار اچول شوې متاع وروستی موجودیت	۴۰۰۰ واحده
ټول تولید شوي واحدات	۱۴۰۰۰ واحده

په دې مرحله کې ښودل کیږي، چې موږ باید د ۱۴۰۰۰ واحدو لګښتونه چې له ۲۰۰۰ لومړنیو موجودو واحدونو نیمه کاره اچول شوې متاع او ۱۲۰۰۰ واحدونه چې د دغې مرحلې تولید شوی محصول جوړ وي او د ډسمبر په آخر کې تثبیت کوو.

له دغه ۱۴۰۰۰ واحدونو څخه ۱۰۰۰۰ واحده، بهرته لیږدول کیږي، او ۴۰۰۰ پاتې واحدونه باید د ډسمبر په ۳۱مه په وروستي موجودي کې ثبت کړو.

دویمه مرحله: د همجنس (یو ډول) محصول د واحدونو محاسبه

داهغه مرحله ده، چې ځینې کسان هغه د پروسې د لګښتونو د سنجونې یوه مهمه برخه ګڼي، خو زده کول یې ورته ستونزمن ښکاري ، موږ غواړو چې دا مرحله د امکان ترکچې ساده اواسانه کړو ، ثقلت لرونکي، د محاسبې اوسط فورمول او همداراز د تولید شوي جنس واحدونه د یوې دورې په جریان کې عبارت دي له:

د موجودیت په پای کی همجنس واحدونه + ټول انتقال شوي واحدونه = تولید شوي همجنس اوسط ثقلت لرونکی واحدات.

دغه فورمول د همجنسو(یو ډول) تولید شویو واحدونو د محاسبې د فورمول لپاره په راتلونکې ډسمبر میاشت کې بیانوو.

له ۶-۴ شکل څخه پوهیږو، چې ۱۰۰۰۰ واحدونه د ډسامبر په میاشت کې له دې برخې څخه بهر ته لیږدول شوي او ۴۰۰۰ واحدونه اوس هم په وروستی موجود گدام کې شته، همدارنگه په ۶-۴ شکل کې ښودل کیږي، چې د دغه ۴۰۰۰ وروستیو واحدونو ۶۰ فیصده یې د میاشتې په جریان کې بشپړیږي ، دې عواملوته په کتوسره همجنس (یو ډول) موجود واحدونه چې ۲۴۰۰ واحدونه دي محاسبه کوو

(تکمیل ۶۰ فیصده ×۴۰۰۰ واحده) هغه ۴۰۰۰ واحده چې ۶۰ فیصده یې بشپړ شوي، له ۲۴۰۰ واحده سره مساوي دي ، او ۱۰۰ مشابه (یو رنگه) تولیدات تکمیل شوي. د مشابه واحداتو د محاسبې لپاره له دې فورمول څخه گټه اخلو او له ثقلت لرونکي فورمول څخه پوهیږو چې:

په وروستي موجودیت کې همجنس واحدونه + خارج ته ټول لیږدول شوي واحدات = د همجنسو تولید شویو ثقلت لرونکو واحدونو څخه.

= ۱۰۰۰۰ +(۶۰ فیصده×۴۰۰۰)

=۱۲۴۰۰ همجنس واحدونه

دریمه مرحله: د رامنځته شویو مجموعي لگښتونو خلاصه (لنډیز):

لاسته راغلي مجموعي لگښتونه له لومړنیو موجودو لگښتونو څخه عبارت دي ، یا دغه لگښتونه واحداتي لگښتونه دي چې په لومړۍ مرحله کې لاسته راشي. په دې ترتیب فرضا د سپرایت په شرکت کې ۲۰۰۰ موجوده لومړني واحدونه او ۱۲۰۰۰ خارج ته انتقال شوي واحدونه داسي ښودلی شو:

هغه لگښتونه چې رامنځته شوي:

د نیمه کارول شوې متاع لومړنی ټام شوی موجودیت ۲۵۸۰ ډالره.

د جاري دورې لگښت ۲۱۶۰۰ ډالره

مجموعي لگښتونه چې رامنځته شوي ۲۴۱۸۰ ډالره.

څلورمه مرحله: د فې همجنس واحد د لگښت محاسبه:

مثلا لومړی موجودي ۲۴۱۸۰ ډالره پیسې معلومې کړې، همداراز په دوهمه مرحله کې مو د واحدو ډولونو تعداد ۱۴۴۰۰ واحده محاسبه کړل، نو اوس را منځته شوي مصارف په تعداد او همجنسو (یو ډول) واحدونو ویشو.

$$\text{د تولید د فی واحد لګښتونه} = \frac{\text{هغه لګښتونه چې رامنځته شوي}}{\text{هم جنس (اوسط ثقلت دار)}}$$

د سپرایت لپاره في واحد عبارت دی له:

دهمجنس تولید د في واحد لګښت ۱,۹۵=۱۲۴۰۰÷۲۴۱۸۰

پنځمه مرحله: د هغې متاع د لګښت معلومول چې بهرته انتقال شوې وي اود ګدام وروستی موجودي:

د دندې د سرته رسولو لپاره ارقامو او محاسبوته اړتیا لرو، تر څو په ګدام کې د پاتې امتعې او هغې امتعې چې بهر ته انتقال شوې، تر مینځ مصارف تقسیم کړو. .

د پنځمې مرحلې د سرته رسولو لپاره د محاسبې د في واحد د لګښت محاسبه او څلورمه مرحله، د واحدونوپرشمېر د لګښتونو د معلوملو لپاره د ګدام له وروستی موجودۍ سره ضرب کوو.

په ګدام کې د وروستۍ موجودي د همډوله واحداونو تعداد × د في واحد همجنسه تولید مصارف = د ګدام اخیري موجود مصارف

همجنس واحدونه ۴۶۸۰=۱,۹۵× ۲۴۰۰، او د همجنس تولید د في واحد ټمام شوی قیمت دهمجنسو واحدونو شمیر ته لیږدوو او په بهر کې یې د لګښتونو د لاسته راوړلو لپاره ، له لیږدول شوې همجنسه متاع سره ضرب کوو. خو پام وي چې یو ډول (هم جنسه) تولیدات وي. بهر ته انتقال په هر واحد کې بهر ته د انتقال شویو واحداتو څخه شمېرل کیږي چې د یوې تجربې په پام کې نیولو او د ځانګړې موضوع د تحلیل په مرسته بشپړتیا مومي.

بهر ته همجنسه تولید د واحدونو شمیر د في هم جنس واحد مصارف = خارج ته د انتقال شوې امتعې ټمام شوي مصارف

۱۹۵۰۰=۱۰۰۰۰×۱,۹۵

د دې نهایي مرحلې د خلاصه کولولپاره:

رامنځته شوي لګښتونه:

بهرته د واحداتو دلیږدولو لپاره ثبت شوي لګښتونه = ۱۹۵۰۰

د موجودې نیمه کارول شوې متاع لګښت = ۴۶۸۰

رامنځته شوي لګښتونه = ۲۴۱۸۰

پام وکړئ چې رامنځته شوي مجموعي لګښتونه د مجموعي محاسبه شویو لګښتونو سره مساوي

دي، چې په دربیمه مرحله کې وڅېړل شوه. دغه مساوات باید په دواړو مواردو او هر میتود کې چې تاسي ورڅخه ګټه اخلی په پام کې ونیسی ، ځکه رامنځته شوي لګښتونه باید له هغو لګښتونو سره برابر وي، چې رامنځته کېږي.

د لګښت د جریان د اساسي میتود اصل په یاد وساتی:

BB+TI=TD+EB

هغه مصارف چې رامنځته کېږي، د معادلې کیڼ خواته وړاندي شوي BB+TI په داسې حال کې هغه لګښتونه چې رامنځته شوي، د معادلې د ښی خوا نماینده ګي کوي (TD+EB). اوس خپله دنده د پنځمې مرحلې د مصارفو د تعینولو په صورت کې پای ته رسوو، دا هغه مصارف دي چې پنځمه مرحله یې رامینځته کړې وه او دا برخه باید ډېره مهمه وګڼو.

د شپږم څپرکي لنډیز:

د وظیفې او پروسې د لګښتونو سنجول

۱- د وظیفې د لګښتونو سنجول: د لګښت د سنجول یو سیستم دی چې لګښتونه په انفرادي واحدونو یا د ترونونو په مشخصو دندو او یا د تولیداتو په ګروپ محاسبه او تعقیب کوي.

۲- د پروسې د لګښتونو سنجول: د سنجولو له دې سیستم څخه هغه وخت ګټه اخیستل کیږي چې چې متجانس واحدونه د تولید د مرحلو له لارې په هم شکله بڼه تولید شوي وي ، یا د لګښت د سنجولو یو میتود چې د متجانسو واحدونو لګښتونه په یوه مشخصه دوره کې ښیي.
پروژه: یو لانجمن کار دی چې کله ناکله د بشپړېدو له پاره میاشتې او کلونه په پام کې نیسی.

د پروژې تولید: تولیدي سیستمونه دي چې په کتلوي ساده او متجانس شکل د مرحلې د جریان په متحدالشکلې بڼې سره تولیدوي.

عملیه: استندرد او تخنیکی میتود دی، چې په دوامداره توګه سرته رسیږي.

د عملیې سنجول: د ترکیبی (مخلوط) لګښت د سنجونې سیستم دی ، چې ډېر وخت په صنعتي تولیداتو کې چې ځینې یې عام او ځینې یې خاص شکلونه لري، ورڅخه ګټه اخیستل کیږي.

د لګښت د جریان اساسي مډل:

BB + TI = TO + EB

لومړی موجودیت + داخل ته لیږدول =بهرته لیږدول

د ثقلت لرونکو منځني مصرف سنجش: دا د موجودي د پیدا کولو له پاره هغه میتود دی چې د لوموړنیو همډوله واحدونو لګښتونو، د تولید د تمام شوي قیمت د تعین له پاره یو له بل سره ترکیبوي.

د لګښتونو (مصارفو) د تعینولو لپاره پنځه ګونې مرحلې:

۱- د واحداتو د فزیکي جریان خلاصه کول

۲- د همجنسو تولیداتو محاسبه او اجرایت

۳- په لنډ ډول رامنځته شوي لګښتونه.

۴- د هر یوه همجنسه تولیدي واحد د مصارفو محاسبه.

۵- د لیږدونې د تولید د لګښتونو ښودل، TO د ګدام وروستی موجودیت EB

د تولید د فی واحد د لګښتونو فورمول

$$\frac{\text{لګښتونه چې رامنځته شوي}}{\text{همجنس واحدات (اوسط ثقلت دار)}}$$

د اخیري موجودیت د لګښتونو فورمول

په ګدام کې د وروستیو همجنسو واحداتو تعداد× د همجنسه تولیداتو فی واحد مصرف = د اخیري موجودي مصارف

بهرته د لیږدول شوې متاع د تمام شویو لګښتونو فورمول

بهر ته د انتقال شوي همجنسه تولید د واحداتو تعداد × د فی همجنسه واحد مصرف = بهر ته د انتقال شوې امتعې تمام شوي لګښتونه

د شپږم څپرکي پوښتنې:

۱- د وظیفوي لګښتونو سنجونه تعریف کړئ؟

۲- په کوم وخت کې د وظیفوي لګښتونو له سنجونې څخه ګټه اخیستل کیږي، بیان یې کړئ؟

۳- د پروسې د لګښت سنجونه د مثال په بیانولو سره بیان کړئ؟

۴- په کومو برخو کې د پروسه یي لګښتونو د سنجونې څخه ګټه اخیستل کیږي؟

۵- د تولیدي پروژو په اړه معلومات ورکړئ؟

۶- پروژوي تولید بیان کړئ؟

۷- عملیه تعریف کړئ؟

۸- د عملیې سنجونه د مثال په بیانولو سره بیان کړئ؟

۹- د لګښت د جریان اساسي مډل ولیکی او هره سنجونه یې بیان کړئ؟

۱۰- د لګښت په تعینولو کې پنځه ګونې مرحلې بیان کړئ؟

۱۱- د تولید د فی واحد د لګښتونو فورمول ولیکی؟

۱۲- د وروستي موجودیت د لګښت فورمول ولیکی؟

۱۳- بهرته د لیږدول شوې متاع د ټمام شویو لګښتونو فورمول ولیکی؟

په مواضعو باندې د لګښت توزيع

ټوليزه موخه:
د تصدي پر مواضعو باندې د لګښتونو د عملياتو د اجرا په اړه معلومات.

د زده کړې موخې: د دې فصل په پای کې به محصلين له لاندې معلوماتو سره آشنا شي.

- د لګښت ويشل څه ته وايي؟
- د مصرف طبيعت النفسي وېش.
- په توليدي او خدمتي موضوعاتو باندې د لګښت د وېشلو ميتودونه.
- د لګښت د وېشلو ميتودونه.
- د انجينري د مواضعو د لګښت وېشل.
- د لګښتونو وېشل، د کارخانې د سرپرستۍ موضع.
- د مکاني خدماتو د لګښت وېشل.
- په مواضعو باندې د لګښتونو وېشل.

پر مواضعو د لګښتونو ويش

د لګښت ويش: د لګښت په موضع کې د مستقيمو لګښتونو د عمليې ښودل.

د لګښت موضوع: هغه څه چې د لګښت لامل ګرځي.

عمومي لګښت: په استهلاک کې د لګښت سهم (برخه) ، محصولات او یا خدمات.
د لګښت د ویشلو ارزونه د یوغیر مستقیم لګښت څخه عبارت ده.
د مثال په توګه:
که د یوه ساختمان د تسهیلاتو (اسانتیاوو) برخه ۱۵۰۰۰ ډالره قیمت ولري
او د وېشلو وړ لګښت د غیر مستقیم یا عمومي لګښت په توګه وپیژندل شي ، او موږ تصمیم ونیسو چې لګښتونه باید د یو معیار په اساس ووېشل شي مثال ، د هرې موضوع د کارکوونکو شمیر یا د ویشلو په اساس وړ کارکوونکي او شمیر جوړ وی.
په لومړۍ مرحله باندې بحث کوو.

که ۴۰٪ کارکوونکی په لومړۍ موضع کې وي، وروسته ۴۰ فیصده ۱۵۰۰۰ ډالره په موضع پورې اړه لري او یا ۶۰۰۰ ډالره چې د لګښت په لومړۍ موضع ویشل شوي وي او ۶۰ فیصده باقی پاتې وي او یا ۹۰۰۰ ډالره په دویمې موضوع وېشل شوي وي ، ټول وېشل شوي لګښتونه د هغوی د فیصدۍ د برخې په اساس ویشل شوي وي.

په دې ترتیب ټول ۱۵۰۰۰ ډالره چې په مواضعو وېشل شوي وي، شمیر دی.

ولې لګښتونه وېشل کیږي؟
په موسسو کې د لګښت د ویشلو لپاره ډېر مثالونه موجود دي، د تولید مشترک لګښت یو عمومي لګښت دی، چې ډېر وخت د تولید کوونکو لخوا په هر واحد وېشل کیږي.

دغه ویش یا تقسیم د مالي راپور د ورکولو لپاره اړین دی ، لویې موسسې د مرکزي دفترونو لګښتونه په انفرادي څانګو وېشي، د مثال په توګه: د Kmant شرکت یو مدیر چې د خورده فروشي څه له پاسه ۲۵۰۰ لویې مغازې لري راته وویل: د شرکت د دفترونو د لګښتونو په وېشلو کې هرمدیر باید په دې پوه شي چې په دې پیسو کې مشترک لګښتونه وجود لري او باید د انفرادي مغازو له لارې جبران شي، ترڅو د شرکت ګټه په عمومي توګه خوندی وساتو. د ویشلو دغه طریقه په اداره کې د یوې مهمې طریقې په توګه په کار اچول کیږي.

د لویې شتمنۍ فرسایش (خرابوالی) په مالیه کې د راپور ورکولو د لګښت د ویشلو یو بل شکل دی ، د فرسایش هدف دادی ترڅو د شتمني اصلي لګښت په زماني دورو ووېشي، چې دغه شتنمي د عوایدو په لاسته راتلو کې مرسته کونکې ده.

په لنډ ډول وېشل په مختلفو دلایلو اړین دي، د نقدي جریان (Cosh Flow) د وېشلو اغیزې او د وېشلو معیار باید په دقیقه توګه وټاکل شي، په دې معنا چې د وېشلو د معیار په وخت کې باید جدي پام وشي.

۲_۷: د مصرف د توزیع طبیعت النفسي

د هغو عمومي مصارفو د تصدیق پراساس چې دارایي (شتنمي) په دوو او یا هم تر دوو ډیرو موضعو مصارف دي، دا امکان لري چې په یو ډول فردي قضاوتونو توزیع شي. په اختیاري او النفسي توګه د انتخاب د معیارونو تاکل ددې لامل شوي، تر څو منتقدین ادعا وکړي چې شاید د مصارفو په توزیع کې په لوی لاس او اختیاري توګه تېروتنه شویده او ددې لامل شي چې په راپوروركونه کې اشتباه وکړي او یا هم په تصمیم نیونه کې ضعف رامینځته کړي.

له دغو ستونزو سره سره د شرکت د توزیع د مصرف په اړه یوې مطالعې یا څیړنې دا ښودلې دي چې د احصایه اخیستنې ۸٤٪ شرکتونو د مرکزي دفترونو مصارف د تصدیو په مواضع توزیع کې تصدي شویدي. مطالعې ښودلې دي چې د مدیرانو په وینا د مصارفو د توزیع له پاره هدف ګډ مشترک مصارف دي او ددغو مصارفو جبران د مفادو (ګټې) څخه لاسته راوړی شي.

د لګښت وېشلو میتودونه.

لومړۍ مرحله: د لګښت د وېشلو مرحلې په دوه برخو تقسیم شوې دي. په لومړۍ مرحله کې لګښتونه د تولیدي فعالیتونو په مرکزونو وېشل کیږي.
په دوهمه مرحله کې لګښتونه په ټول فعالیت وېشي.
په دې فصل کې لومړۍ مرحلې ته پام کوو.

د خدمت د موضع طبیعت:

د خدمت موضوع: هغه موضوع چې د خدمت په فعالیت خونو کې په نورو فرعي موضوعاتو کې وړاندې کیږي.
د ګټې اخیستونکي موضوع: هغه موضوع چې د خدمت د ترلاسه شوي موضوع څخه ګټه اخلي.
د خدمت موضوع: هغه موضوع ته ویل کیږي چې لاسته راوړنې نورو موضوع ګانوته وړاندې کوي.
د ګټې اخیستنې موضوع: د ګټې اخیستنې موضوع هم کولای شي د خدمت یوه بله موضوع وي، تجارتي، خدماتي او تولیدي موسسې ټولې د تولید او پلورلو مواضع لري

د خدمت د موضوع د بازار موندنې او تولید لپاره ډیر مثالونه شته، چې عبارت دي له:

موسسه	دتولید موضوع	دخدمت موضوع
منفکچرینګ پلانت	مونتاژ	ساتنه
مارشال فیلدز	سپورتي جامې	د عددونو اومعلوماتو طبقه بندي
عمومي روغتون	مایوچست عاجل اتاق	کالي مینځل
شهر مبای	د ښار پارکونه	د نقلیه وسایطو پاکول

توليدي موضع: هغه اصطلاح چې د توليد د مواضعو لپاره په صنعتي او توليدي موسسو کې ورڅخه ګټه اخيستل کيږي، لکه د مونتاژ موضع.
د لګښت مرکز: د لګښت يو وسطي مرکز چې لګښتونه يې په موسسه کې په نورو موضع ګانو ويشل کيږي.

د لګښت وروستی مرکز: د لګښت يو مرکز لکه د توليد او بازار موندنې موضع چې د لګښتونو څخه يې د لګښت په نورو مواضعو ويشل کيږي.

د جوړونې او توليد اصطلاح مترادفه نه ده، توليد د جوړونې څخه لوی دی، په دې کتاب کې چې د جوړونې په اړه خبرې کوو ، په ځانګړې توګه به زموږ هدف د هغو موسساتو په اړه وي، چې امتعه توليد وي. لکه د يوه مونتاژ موضع، دا د توليدي موضع يو مثال دی چې په خدماتي موسسې کې عبارت دی له د حرفې په حسا ب کې د شرکت د مالياتو موضع. ديلويتDeloitte او تاوچToueh، د خدمت موضع کله ناکله د مصرف د ارتباطي مواضعو په نوم هم ياديږي، او دا هغه وخت وي چې د توليد موضع او بازار موندنه د مصرف وروستي مرکزونه وي.

بايد پوه شو چې موږ د مصرف د وېش په اړه يوه ډېره پيچلې او ستونزمنه شرح وړاندې کوو. د استفاده کونکو مواضعو د توزيع ورکولو له پاره معياري ټاکنه:

د توزيع د معيارټاکل:

دتوزيع اساس: هغه معيار چې په مرسته يې نا مستقيم او يا ګډ لګښتونه د دوو يا څوو لګښتي موضوعګانو تر منځ ويشل کيږي

محرک لګښت : د يو ډول توليدي فعاليت د لګښت محرک يا لامل دی.

مشترک مصارف به د څلورګونو ګروپونو په داخل کې (وروسته توضع کيږي) تقسيم بندي کيږي. د توزيع مشخص اساسات په عمومي توګه يو بل ته نږدې دي، د توزيع يو معيار په عمومي توګه د مصرف له موضوعاتو سره اړيکې لري چې معمولا غير مستقيم مصارف او مشترک مصارف د هغه په واسطه د مصرف په موضوعاتو توزيع کيږي. د توزيع معيارونه بايد د مشترکو مصارفو علتونه منعکس کړي.

د هر ګډ (مشترک) مصرف له پاره کيداى شي چې د مصرف يو او يا هم تر يوه ډير د مصرف محرک د استفادې وړ وګرځي.

۱- کار ـ اړونده مشترک لګښتونه: په کار پورې اړونده مشترک لګښتونه ډير وختونه د استخدام کوونکو د شمير او يا کارمندانوته په کتوسره ويشل کيږي. د کار ساعتونه ، د مزد ورکول اويا مشابه کار، ارتباطي معيارونه دي. (۱ او ۲ شکل ۷-۲ شکل ته پام وکړی.)

۲- ماشين – اړونده مشترک لګښتونه: په ماشين پورې اړونده مشترک لګښتونه ډير وخت د ماشين د کار د وخت ، د ماشين د ځاى د ارزښت ، د ماشينونو د شمير او يا له دوى سره د اړونده معيارونه له مخکې چې په مشابه ماشينونو کې ورڅخه ګټه اخيستل کيږي، ويشل کيږي.

۳- مکان – اړونده مشترک ارزښتونه: په مکان پورې اړونده عمومي لګښتونه ډير وخت په استخدام پورې اړه لري (په (۱۲ تا۱۶ ماده) شکل۲-۷ ته وګورئ)

۴- خدمت – اړونده عمومي لګښتونه: په خدمت پورې اړوند، مشترک لګښتونه کولاى شي د مقدار او وخت په ارزښت او په خدمت پورې اړونده معيارونو وويشل شي، ده ۱۲تا۱۶ ماده، په دې شکل کې ۲-۷ وګورئ).

مديران غواړي چې د لاندې درې ګونو معيارونو څخه په ګټې اخيستنې سره د مناسبې ويشنې يو اساس پيداکړي.

۱- له پيښې سره ارتباط: د امکان په صورت کې غواړي د لګښت او موضوع ترمنځ يوه اغيزمنه اړيکه پيداکړي. د مثال په توګه: هرکله چې د يوې الوتکي ساتنه د الوتنو وخت ته په کتوسره ترسره شي ،او وروسته د پرواز ساعتونه، د ساتنې د لګښتونو مناسبو معيارونو ته په کتوسره مشخص کيږي.

۲- د ګټې ترلاسه کول: په هغه صورت کې چې يوه اړيکه د لګښت له موضوع سره د لګښتونو د موندلو لپاره ونه موندل شي ، د توزيع د يوه معيار ټاکل، د ګټې د ترلاسه کولو لپاره کولاى شي يوه طريقه ووسي.

دمثال په توګه دکارکوونکو د روزنې لګښت د کيفيت د لوړلو په خاطر نه، بايد يومشخص محصول وي ، خو د محصول ګټه بايد د ښوونيز پروګرام د اثر له امله پورته شي.

۳- د منلو قابليت: په هغه صورت کې چې مديران د يوه توزيعي معيار سره چې د توليد يا د ګټې د ترلاسه کولو لپاره موافقې ته ونه رسيږي، نودوى بايد يو توزيعي معيار چې د منلو وړ وي وټاکي ، د مثال په توګه: د اړونده مکان د توزيع لپاره لکه د يوه کور په ساتنه کې چې د طولې معيار پراساس د لګښت وېشل وي، په ۷-۲ شکل کې د لګښتونو ويشل ښيي.

د ۷-۲ شکل کې د مشترکو لګښتونو د اساساتو ویشل.

مشترک (ګډ) لګښتونه	د توزیع لپاره ځانګړی معیار
د کار په ارتباط کې:	
۱-سرپرستی	د مستخدمینو شمیر
۲- د پرسونل خدمات	د معاش ورکول یا د مستخدمینود کاري ساعتونوشمیر
دماشین په اړه:	
۳ - د تجهیزاتو بیمه	د تجهیزاتو ارزښت
۴ - د تجهیزاتو مالیه	د تجهیزاتو ارزښت
۵- د تجهیزاتو فرسایش (خرابېدل)	د ماشین د کار ساعتونه او د ارزښت تجهیزات
۶- د تجهیزاتو ساتنه	د ماشینونوشمیر، دماشینونو ساعتونه
د مکان په اړه ارتباط:	
۷-د ساختمان اجاره	د ګټې اخیستنې وړمکان
۸ - د ګټې اخیستنې وړمکان بیمه	د ګټې اخیستنې وړمکان
۹- بخارۍ اوکولر	د ګټې اخیستنې وړمکان ، دګټې اخیستنې مقدار
۱۰- د اجارې حق الامتیاز	د ګټې اخیستنې وړمکان ، مطلوب مکان
۱۱- د داخلي تعمیر ساتنه	د ګټې اخیستنې وړمکان
د خدمت په اړه:	
۱۲- کمکی مواد	مقدار یا د موادو ارزښت
۱۳- د جامو مینځل	د مینځل شوې امتعې وزن
۱۴- دفتر داري او محاسبه	د اسنادو شمیر
۱۵- غیر مستقیم مواد	د مستقیمو موادو ارزښت
۱۶- خوراک	د غذا تعداد (شمېر)

د خدمتي مواضعو د لګښتونو د ویشلو میتودونه.

په دې برخه کې د خدمت د مواضع د ویشلو درې مشترک لګښتونه بیانوو:

مستقیم میتود ، مرحله یی او د طریقې میتود ، چې موږ د آسانې پوهیدنې لپاره یو مثال وړاندې کوو ، مثال د یوې تولیدې کمپنۍ په اړه دی، په پام کې ونیسي چې همدا میتودونه کولای شي چې په غیر تولیدي کمپنیو کې هم ورځخه ګټه واخیستل شي.

فکر وکړئ چې د آل تکنیک تولیدي کمپنۍ د خدمت د موضع یوه لاره ده ، د انجینرۍ خدمات S1 د ځای خدمات S2 د کارخانې سرپرستي S3، لګښتونه ثبت شوي، د خدمت په دې موضوع کې په دوه تولیدي موضوع ګانو P1 اوp2 او د پلورنې یوه موضوع p3 وېشل کیږي. ټولې شپږ ګونې موضوع ګانې په ساختمان وېشو.

د آل تکنیک تولیدي شرکت د تولید په مواضعو باندې لګښتونه په دوه موخوتقسیموي.
۱- د خپلو محصولاتو لپاره بازار موندنه او د تولید د لګښت پیداکول.
۲- د دې لپاره چې دمواضعو مدیران وهڅول شي، ترڅو د یوه بل لګښتونه تنظیم او کنټرول کړي، چې دا کار د مواضعو د مستقیم کنټرول د امر خلاف کار دی.
هره موضؤع د مصرف د منځني مرکز خدمت یا داسې ځای دی چې په هغه کې مصارف د مخارجو تر عنوان لاندې ثبت کیږي. ورروسته بیا د مصارفو په نورو مرکزونو باندې وېشل کیږي. د ال تخنیک د شرکت لپاره د انجنیري خدماتو موضع s1 د هغو کارمندانو د د مواضعو له مخې چې نورو مواضعو ته خدمت وړاندې کوي، توزیع شویدي. د s2 د مکاني خدماتو موضع د استفادې وړ ساحې په اساس، د استفاده کونکو د موضع له مخې، او د s3 د سرپرستي خدماتو د مواضع پر اساس د مواضع د کارګرانو په پام کې نیولو سره توزیع شویدي.

د وېشلو (توزیع) معیارونه

۷-۳ شکل د مصرف د توزیع اساسات د خدمت د هرې مواضع او د ویشل شویو مصارفو فیصدۍ د استفاده کونکو د مواضع له پاره راښیي. د بیلګې په توګه:
د انجنیري د مصارفو د توزیع موضع د تیرو شویو کاري ساعتونو د خدمت د موضع په اساس د هراستفاده کونکي موضع ته په کتو سره وېشل شویدي. د انجنیري موضع د کاري دورې له پاره ۱٤۰۰۰ ساعتونه ، تولیدي موضع p1، او ٥٦۰۰۰ ساعتونه د p2 تولیدي موضع له پاره په پام کې نیول شویدي، د انجنیري د تولید ۲۰٪ په p1 موضع توزیع شویدي.
(۲۰ فیصد=۵۶۰۰۰ کاري ساعتونه+۱۴۰۰۰ کاري ساعتونه/۱۴۰۰۰ کاري ساعتونه)
له دې سره ۸۰٪ نور په p2 معمولا یو رنګه میتودونه د فیصدیو د پیدا کولو له پاره د کارخانی دمکاني خدماتو د معلوملو په منظور او د کارخانی د سرپرتي له پاره د استفادې په هدف په پام کې نیول شویدي. دا فیصدي په ۳_۷ شکل کې ښودل شویدي. له دې فیصدي څخه مو په لاندې مثالونو کې ګټه اخیستې ده.

مستقیم میتود:
دا یو مصرفي توزیعي میتود دی چې د خدمت مواضع نورو استفاده کونکو مواضعو ته روښانه کوي، او د استفاده شوی خدمت نوري مواضع په پام کې نه نیسي.

٤_۷ شکل پیژندل شوي مصارف او تقسیمات ، د مستقیم میتود په واسطه راښیي. د لومړي خدمت د مواضع، مستقیم مصارف په هغه مواضع کې ثبت کیږي. دا مصارف د حساباتو د دبت د مواضع په برخه کې ښودل کیږي. ورورسته بیا د خدمت د موضع مصارف ، استفاده کونکي مواضع ته په کتو سره توزیع کیږي.

د مستقیم میتود څخه په استفادې سره د خدمت د مواضع د مصارفو تر مینځ د مصارفو هیڅ ډول توزیع نشته.
د ال تخنیک په تولیدي شرکت کې د مصرف د توزیع مستقیم میتود په هغه مثال کې شرح کولای شو چې په ۵_۷ شکل کې ښودل شویدي.
۳_۷ شکل د خدمت مواضع مصارفو د توزیع معیارونه راپه ګوته کوي.
د ال تخنیکي تولیدي شرکت، د s1 د انجنیري خدمت موضع.

د توزیع معیار:
انجنیري خدمت، د استفاده کونکي په هر بشپړ شوي کاري ساعت کې.

د استفاده کونکي موضع	انجنیري خدمات ساعتونه	مجموعي فیصدي
استفاده شوی کار.		
P۱	۱۴۰۰	۰,۲
P۲	۵۶۰۰۰	۰,۸
P۳	-	-
مجموعه	۷۰۰۰	۱۰۰

د مکاني خدماتو موضع S۲
د توزیع معیار: ساحه د (متر مربعې) په اساس د استفاده کونکي په هره موضع کې

د استفاده کونکي موضع	د مړیني له مخې اندازه	مجموعي فیصدي
P۱	۸۰۰۰۰	۰,۳۲
P۲	۶۰۰۰۰	۰,۲۴
P۳	۶۰۰۰۰	۰,۲۴
SI	۲۰۰۰۰	۰,۰۸
S۳	۳۰۰۰۰	۰,۱۲

د کارخانې سرپرستي S۳

د توزیع معیار: دګټې اخیستودمواضع دکلني معاش لست.

د استفاده کونکي موضع	د معاشونو مقدار	مجموعي فیصدي
P۱	۳۶۰۰۰۰	۰,۴۵
P۲	۲۴۰۰۰۰	۰,۳
P۳	-	-
SI	۱۲۰۰۰۰	۰,۱۵
S۳	۸۰۰۰۰	۰,۱۰
مجموع	۸۰۰۰۰	۱۰۰

د انجینرۍ د موضع د لګښتونو ویشل (توزیع)

۳۶۰۰۰ ډالره په تولیدي مواضعو باندې د انجینرۍ خدمتونو د لګښتونو ویشل p۲,p۱ اوp۳ د کار د ساعتونو په اساس ویشل کیږي.

د ترلاسه شویو اطلاعاتو پربنسټ، چې په دې p۱ ۷-۳ شکل کې ۲۰ فیصده او p۲ ۸۰ فیصده د خدمت د موضوع د کار د ساعتونو s۱ ګټه اخیستل کیږي. د مارګیټنګ موضوع p۳ کوم خدمت پیدا نه کړای شو.

د انجینرۍ د خدمت د موضوع د لګښتونو ویشل s۱ په دې ترتیب آسان شوی.

P۱---------- ۳۶۰۰۰×٪۲۰=۷۲۰۰

P۲---------- ۳۶۰۰۰×٪۸۰=۲۸۸۰۰

------۳۶۰۰۰ ٪۱۰۰ ۳۶۰۰۰مجموعه

د دې فیصدۍ په اساس د خدمت د موضوع لګښت s۱ ویشل کیږي. د ۵-۷ شکل مطابق (د خدمت s۱ مطالعه کړئ)

د مکاني وضع شوي خدمت د لګښت ویشل

د وضع شوې مکانی خدمت د لګښت ویشل مستقیم تناسب د نیول شویو ساحو د فیصدۍ په اساس په جلا توګه د مربع او فټ په واسطه ویشل کیږي.

په مواضعو کې په فت او مربع باندې اندازه شوې فیصدي p۲,p۱ وp۳. په ۳-۷ شکل کې ورکول شوی ارقام عبارت دی له:

P۱	۰,۳۲
P۲	۰,۲۴
P۳	۰,۲۴
مجموعه	۰,۸

په هغه صورت کې چې دا ۱۰۰٪ حساب کړو نو ویلای شوچې:

P۱ ٪۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۴۰=۰,۳۲÷۰,۸

P۲ ٪۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۳۰=۲۴÷۰,۸

P۳٪۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ۳۴=۲۴÷۰,۸

٪۱۰۰۰۰۰۰ مجموعه =

لکه څرنګه چې په ۵-۷ شکل کې وښودل شول، په معمولي ډول د لګښتونو د ویشلو لپاره ، د مکاني خدماتو څخه ګټه نه ده اخیستل شوې.

د s۲ شکل ته پام وکړئ.

د کارخانې د سرپرستۍ موضوع د لکښتونو ویشل (سوپروایزري)

همدا محاسبې د لګښتونو د ویشلو لپاره رامنځته کیږي چې د کار د مزد په اساس ویشل کیږي.

۳-۷ شکل ته پام وکړئ.

P۱	۰,۴۵
P۲	۰,۳۰
P۳	۰,۰۰
مجموعه	۰,۷۵

هغه وخت چې دا ۱۰۰ فیصده حساب کړو، نو ویلای شو چې :

P۱	٪۶۰=۰,۴۵÷۰,۷۵
P۲	٪۴۰=۰,۳÷۰,۷۵
P۳	٪۰=۰÷۰,۷۵
مجموعه	٪۱۰۰

دغه فیصدۍ په معمولي ډول د خدمتونو د موضوعاتو د ویشلو لپاره (لکه څرنګه چې په ۵-۷ شکل کې هم ولیدل شول) ګټه ورڅخه اخیستل کیږي ، د کارخانې s۳ شکل ته پام وکړئ.

د ۵-۷ په شکل کې د مستقیم میتود د لګښت د ویشلو محاسبه:

د A فیصدۍ	د انتقال وړ ویشل (توزیع)		
مواضع خدمت	د مواضعو مستقیم لګښتونه P۱	P۲	P۳

دانجینیرۍ د خدمت موضع (S۱)	۶۰۰۰		۰,۲	۰,۸	۰,۰
دمکاني خدمت موضع (S۲)	۸۴۰۰۰	۰,۴	۰,۳	۰,۳	
د سرپرستۍ موضع (S۳)	۲۵۰۰		۰,۶	۰,۴	۰,۰

د B عنوان د لګښت د ویشلو مستقیم میتود:

	له		ترـ	
دخدمت مواضع	مبلغ P۱	P۲		P۳
دانجینیری موضع (S۱)	۳۶۰۰۰	۷۲۰۰	۲۸۸۰۰	۰
د مکانی خدماتو موضوع (S۲)	۸۴۰۰۰	۳۶۰۰۰	۲۵۲۰۰	۲۵۲۰۰
د سرپرستۍ موضع (S۳)	۲۵۰۰۰	۱۵۰۰۰	۱۰۰۰۰	۰
ویشل شوې موضوع	۱۴۵۰۰۰	۵۵۸۰۰	۶۴۰۰۰	۲۵۲۰۰

د C عنوان: ټاکل کیدونکې اضافی محاسبه

	ویشلې پیسې		د A ځانګې فیصدۍ		هغه پیسې چې ویشل شوې دي
انجینیري	۷۲۰۰	=	۰,۲	×	۳۶۰۰۰
مکاني	۳۳۶۰۰	=	۰,۴	×	۸۴۰۰۰
سرپرستي کارخانه	۱۵۰۰۰	=	۰,۶	×	۲۵۰۰۰

هغه وخت چې فیصدي محاسبه شي، د لګښتونو ځانګړي کول د لګښتونو د ویشلو په واسطه چې په ۵-۷ شکل کې هم وښودل شول ، زیاتیږي ،$۳۶۰۰۰ډالره د انجیزي s۱ د موضوع د خدمت لګښتونه، اوهمداراز له ۷۲۰۰ یا د(۲۰ سلنې) له جملې څخه په مشترکو تولیدي لګښتونو ۲۸۸۰۰ یا په مشترکو تولیدی لګښتونو p۱ او یا ٪ ۸۰ فیصده مشترک تولید p۲ ویشل کیږي، مجموعي ویشل شوی لګښت ۳۶۰۰۰ یا ۲۸۸۰۰+۷۲۰۰) د انجنیري مصرف د موضع له مجموعي مصارفو سره برابر دي. د منځنۍ موضع (سنجش ٪۱۰۰ دا نتیجه تایدوي.) C,B برخې د مصارفو توزیع دوو نورو خدماتي مرکزونو ته شرح کوي. د خدمتي موضع ټول لګښتونه چې پر نورو مواضعو باندې ویشل شوي وي، له ۵۵۸۰۰ څخه عبارت دي. د تولیدي موضع لپاره p۱ او د ۶۴۰۰۰ تولیدي موضع لپاره p۲ او د ۲۵۲۰۰ بازار موندنې موضع لپاره p۳.

د مستقیم میتود محدودیتونه:

ځینې وختونه مستقیم میتود د یوې موضوع په بلې موضوع باندې، وړاندې شوي خدمت ته

په پام سره تر انتقاد لاندې راځي ، که د لګښت د ویشلو هدف ، د مواضعو غیر مستقیم کنټرول وي، نو په دې صورت کې د دې سیستم ستونزه په دې کې ده، چې: هغه لګښتونه چې په خپله خدمت مواضعو کې رامنځته شوي وي او د بلې موضوع په واسطه ورڅخه ګټه اخیستل کیږی ، ورته په کمه سترګه کتل کیږي. د دې ستونزې د حل لپاره د خدمت د مواضعو د لګښتونو د مرحلی د ویشلو د میتود د رامنځته کیدو لامل ګرځي.

مرحله یی میتود: مرحله یی میتود د لګښت د ویشلو یو میتود دی، چې د خدمت د مواضعو ترمنځ د خدماتو ویشل توزیع کوی.

ویشل په معمولي ډول له خدمتي موضوع څخه پیلیږي، هغه داچې د مجموعي خدماتو لویه موضوع، نورو موضوع ګانوته وړاندې کوي ،او یا د مجموعي خدماتو لویه برخه نورو موضوع ګانوته وړاندي کوي، کله چې توزیع د خدماتو د یوې موضوع څخه رامنځته کیږي او وروسته هغه ویشنه یا توزیع په موضوع باندې تر سره کیږي ، ځکه د خدمت یوه موضوع چې نورو موضوع ګانوته خدمات وړاندې کوي او همداراز د هغې موضوع خدمات پیداکوي.

د وړاندیز شوې توزیع د طریقې په وړاندې کولو سره مونږ کولای شو هغه رابطې چې د توزیع په مراحلو کې ورته پام نه دی شوې کمي کړو.
د مثال په توګه: هغه وخت چې مستقیم میتود د آل تکنیک په میتود کې د ګټې اخیستنې وړ وګرځي ، لګښتونه د کارخانې د سرپرستۍ له موضوع څخه په ساختماني موضوع ویشل کیږي او نه ددې برعکس چې په لاندې ډول بیان شوي دي.

د ال تکنیک شرکت د مواضعو د خدماتو څېړل ښیی چې د کار خانې سرپرستي ۲۵ فیصده خپله خدمات نورو مواضعو ته وړاندې کوي. په داسې حال کې چې دمکاني خدمت موضوع ۲۰ فیصده خپله خدمات نورو مواضعو ته وړاندې کوي ،د ۷-۳ شکل ته وګورى چې د انجینري موضوع خپله هیڅ ډول خدمات نورو مواضعو ته نه وړاندې کوي.

په مرحله یي توزیع کې دسته بندي د وړاندې شویو خدماتو په رڼا کې د خدمت په نورو مواضعو عبارت دی له:

درجه	دخدمت موضع
-۱	د کارخانې سرپرستي (s۳)
-۲	مکاني خدمت (s۲)
-۳	انجنیری (s۱)

د کارخانې د سرپرستۍ موضعي لګښتونه کیدای شي چې د خدمت پر ټولو مواضعو چې د دغې موضع له خدمتونو څخه ګټه اخلي توزیع شي. حال دا چې د مکاني خدمتونو موضعي لګښتونه یوازې خدمتي موضع ته چې لاندې یې د توزیع درجه شته، توزیع کیږي. دا په یاد ولرئ چې د زماني پړاویز ویش تر عنوان لاندې چې د یوې خدمتي موضع لګښتونه پر نورو مواضعو توزیع شوي وي، بیا وربانديې نور لګښتونه نشي ویشل کیدای.

د آل تکنیک تولیدي شرکت.

د الف عنوان: فیصدۍ

مخ پر زیاتیدونکې فیصدي.

د خدمت واضع	مستیم مصارف	S۳	S۲	S۱	P۱	P۲	P۳مواضع
S۳	۲۵۰۰۰	۰	۰,۱	۰,۱۵	۰,۴۵	۰,۳	۰
S۲	۸۴۰۰۰	۰	۰	۰,۰۹	۰,۳۷	۰,۲۷	۰,۲۷
S۱	۳۶۰۰۰	۰	۰	۰	۰,۲	۰,۸	۰
	۱۴۵۰۰۰ ډالره						

د ب عنوان: د مرحله یی میتود توزیع

د لګښت توزیع:

له	S۳	S۲	S۱	P۱	P۲	P۳
مستقیم لګښتونه						
د خدمت موضع	۲۵۰۰۰	۸۴۰۰۰	۳۶۰۰۰			
مصارف موضعS۳	(۲۵۰۰۰)	۰۰۲۵	۳۷۵۰	۱۱۲۵۰	۷۵۰۰	۰
مصارف موضع S۲		۸۶۵۰۰	۷۷۸۵	۳۲۰۰۵	۲۳۳۵۵	۲۳۳۵۵
مصارف موضع S۱			۴۷۵۳۵	۹۵۰۷	۳۸۰۲۸	۰
				۵۲۷۶۲	۶۸۸۸۳	۲۳۳۵۵s

د مکاني خدماتو د موضع د لګښتونو توزیع

د مکانی خدماتو دلګښتونو دویشلو په محاسبه کې د لګښتونو د مرحله یی میتود په پام کې نه نیول کیږی ځکه د دې موضع وړاندې لګښتونه ویشل شوي دي. نتیجه دا ده چې د مکاني خدماتو د مصارفو موضع فیصدۍ مخکې توزیع شویده. د انجنیري موضع په ۲۰۰۰۰ فټه مربع استفاده شوې او د دې موضوع په مرسته ښودل شویدي (۳_۷ شکل). او د ۲۲۰۰۰۰ فټه مربع

په واسطه په اساس د (۲۵۰۰۰۰ فټه مربع، مجموعي منفي ۳۰۰۰۰ د کارخانې د سرپرستي موضع په واسطه تصرف شوې ساحه) ارایه کیږي. نتیجه تقریبا ۹ فیصده ده.

له وضعه شوي مکانی خدمت څخه مجموعي ویشل شوي خدمات

۸۶۵۰۰ افغانۍ دی چې له (۴۰۰۰) ډالرو سره برابر دي، د مستقیمو لګښتونو د حاصل د جمعې سره همداراز ۲۵۰۰ ډالره د کارخانې د سرپرستۍ موضوع او همداراز د انجنیرۍ د انتقال موضع له ۸۶۵۰۰ ډالره څخه ۹ فیصده ده چې له ۷۷۸۵ ډالر ٥ سره برابره ده ، په دې ترتیب د خدماتو د موضع لګښتونه ا په ۷-۶ شکل کې ښودل کیږي.

د S۱ انجنیری موضعی لګښتونو ویش

د ۷-۳ شکل د توضیحاتو له مخې د انجنیرۍ موضعي ٪۲۰ تولیدات د تولیدي p۱ موضع او ٪۸۰ د تولیدي p۲ موضع په مرسته کارول شوي دي. دغه خدمتونه د نورو مواضعو په مرسته نه دي کارول شوي. نو دا ټول مستقیماً د کاروونکي پر مواضعو ویشل شوي وو.(٪۲۰ پر p۱ او۸۰ سلنه پر p۲).

په پړاویز میتود کې د لګښتون جریان د دیاګرام په مرسته په ۷-VE بڼه کې ښودل شوی دی. په پام کې ولرئ چې د ۷-VE بڼه د ۴-۶ بڼې سره چې د لګښت جریان یې د مستقیم میتود په مرسته څرګنداوه، توپیر لري. څکه ځینې لګښتونه د خدمت له یوې موضع نه د خدمت بلې موضع ته لیږدیږي، په ټول کې د خدمت پر مواضعو باندې ویشل شوي لګښتونه یوازې د خدمتی مواضع مستقیم لګښتونه نه دي، بلکې ټول هغه ویشل شوي لګښتونه پکې شاملیږي چې پرې د خدمت مواضع ویشل شوي وي.

د پړاویز میتود محدودیتونه

پړاویز میتود د مستقیم میتود په پرتله د پام وړ ویش لري، څکه دا میتود څرګندوي چې د خدمت ځینې مواضع د نورو خدمتي مواضعو د کاروونکو په توګه وي. حال دا چې دغه میتود دوه اړخیز خدمتونه نشي توپیر کولی.

د مثال په ډول: د مکاني خدماتو موضع او د کارخانې سرپرستي موضع، دواړه یو بل ته خدمتونه چمتو کړل او ګټه یې ترې واخسته. که چیرې د استفادې ګټه او زیان د لګښت له ویش څخه وشمېرل شي، نو په دغسې حالت کې پړاویز میتود لزوماً له مستقیم میتود څخه غوره نه دی.

یوه کمپنۍ له پخوا نه مستقیم میتود کاروي، شاید د میتودونو بدلون غیر اقتصادي وګڼي، په ځانګړي ډول که د لګښت د ویش موخه یوازې د موجودۍ ارزونه او بهرنی مالي راپور ورکول وي.

دوه اړخیزه (متقابل) میتود:

د خدماتو د ویشلو دغه میتود چې په متقابله توګه تبادله کیږي، تر بحث او څیړنې لاندې نیسي. دوه اړخیزه میتود په مرحله یي مستقیم میتود کې شته محدودیتونه د لګښتونو په دوه اړخیزه لګښتونو کې روښانه کوي ، کله چې د خدمت مواضع ، متقابل خدمت یو پربل سرته رسوي، ټول وړاندې شوي خدمات د خدمت د مواضعو په واسطه په نورو مواضعو باندې تشخیص کیږي.

په دوه اړخیزه میتود کې د تولید لګښت ، بازار موندنه او د خدمت د موضوع لګښتونه د معادلې په شکل لیکل شوي وي.

> لګښتونه چې په نورو مواضعو ویشل شوي وي + د خدمت د موضوع مستقیم لګښت = مجموعي لګښتونه.

وروسته دمعادلاتو سیستم په یووخت کې د الجبري میتریکس معادلاتو څخه په ګټې اخیستنې سره حل کیږي ، د دغو معادلاتو په حل کیدوسره د مواضعو ټول لګښتونه د خدمت په منځ کې ویشل کیږي. دغه میتود ته دوه اړخیزه میتود ویلای شو ، ځکه د مستقیم جریان لګښت په هرو دواړه سمتو (لورو) کې محاسبه کوي او همدارنګه دغه میتود د حل زمان میتود په نوم هم یادیږي

د مرحله یي او کلیدي میتود ترمنځ اختلاف په ۷ -۷ او ۸-EV شکلونو کې لیدلای شو. پام وکړئ چې د خدماتو دوه اړخیزه میتود د کارخانې مکاني خدمات او د سرپرستي موضوعات محاسبه کوي.

دوه اړخیزه میتود کله چې د خدمت درې موضوع ګانې او یا له هغه څخه زیاتې شتون ولري د معادلاتو د حل لپاره د الجبری میتریکس څخه ګټه اخلي

د دغو معاملاتو د حل لپاره له کمپیوټر څخه هم استفاده کولای شو.

د ۹-۷ په شکل کې ویشل شوي لګښتونه ، د تولید اوبازار موندنې په مواضعو او په هرو درې ګونو میتودونو د آل تکنیک تولیدي شرکت ته چمتوکوي. نو تاسو د ویشل شویولګښتونو اغیزې په ګټه اخیستونکو مواضعو باندې لیدلای شی.

۷-۸ شکل کې د دوه اړخییزه میتود د لګښت د جریان ویشل.

د آل تکنیک تولیدي شرکت

د خدمت مواضع

موضع انجینیري S۱

په تولیدي مشترکو مصارفوویشل شوی P1 P2	د انجنیري د موضع له مستقیمو مصارفو څخه پیدا شوي: د کارخانې د مکاني خدماتو موضع مکاني خدماتي موضع S2
مکاني خدماتي موضع S2	
په تولیدي مصارفو وېشل شوي: P1 P2 بازاریابی P3 د انجنیرۍ موضع S1 د کارخانې سرپرستي S3	د مکاني خدماتو مستقیم مصارف چې له مشترکو تولیدي مصارفو څخه په لاس راغلي، د سرپرستي موضع
د کارخانې د سرپرستۍ موضع S3	
په مشترکو تولیدي مصارفو ویشل شوي P1 P2 د انجنیري خدماتو موضع S3 ساختماني موضع S2	د کارخانې د سرپرستي د مستقیمو مصارفو موضع چې استفاده شوي وي. د مکاني خدماتو موضع

۷-۹ شکل: توزیع شوي ډالري مبلغ ، د ال تکنیک د تولیدي شرکت هر یو میتود تر اغیزې لاندې، توزیع شوي خدمات.

مواضع	مستقیم میتود	مرحله لرونکی میتود	دوه اړخیزه میتود (الف)
P۱	۵۵۸۰۰	۵۳۳۶۱	۵۲۷۶۲
P۲	۶۴۰۰۰	۶۸۸۸۳	۷۰۳۲۸
P۳	۲۵۲۰۰	۲۳۳۵۵	۲۱۰۱۱
مجموعه	۱۴۵۰۰۰	۱۴۵۰۰۰	۱۴۵۰۰۰

الف: دغه لګښتونه ددې فصل سره په ضمیمه کولو کې محاسبه کیږي.
دوه اړخیزه میتود د الجبري معادلو څخه په ګټې اخیستنې سره حل کولای شو، خو په دې شرط چې د خدمت دوې موضع موجودي وي.
د توزیع یا ویشلو ستونزې یواځې د الجبري معادلو څخه په ګټې اخیستنې سره حل کولای شو.
ددې لپاره چې وښیو چې څرنګه دا عمل سرته رسوو، په دې اړه موږ یو ساده مثال وړاندې کوو.
فرض کړی چې یو شرکت د خدمت دوه موضع s۱ او s۲ او درې تولیدی موضوع ګانې p۱,p۲ لري، اوp۳ په مستقیمو لګښتونو او د لاندې توزیع په فیصدۍ بیانوي.

		S۱	S۲	P۱	P۲	P۳
S۱	۷۹۰۰۰	-	۳۰٪	۳۰٪	۳۰٪	۱۰٪
S۲	۲۶۰۰۰	۱۰٪	-	۱۵٪	۱۵٪	۶۰٪

د خدمت د دوه ګونو مواضعو لګښتونه کولای شو په لاندې معادلو کې بیان کړو.
هغه لګښتونه چې د خدمت په موضع وویشل شي + دخدمت د موضوع مستقیم لګښتونه = مجموعي لګښتونه.

I   S۲   ۰,۱+۷۹۰۰۰=S۱

II   S۱   ۰,۳+۲۶۰۰۰=S۲

دوه، دوه مجهوله معادلې چې کولای شي، د تعویض په توګه حل شي. د(I) معادلې په دننه کې د(II) معادلې په تعویض سره ویلای شو چې:

S۱   ۰,۰۳+۲۶۰۰+۷۹۰۰۰=(۰,۳S۱+۲۶۰۰۰)۰,۱+۷۹۰۰۰=S۱

۸۱۶۰۰=S۱   ۰,۹۷

۸۴۱۲۴=۰,۹۷/۸۱۶۰۰=S۱

او اوس له S۱ ارزښت په (II) معادله کې تعویض کوو او بیا وایو چې:

(۸۴۱۲۴)۰,۳+۲۶۰۰۰=S۲

۲۵۲۳۷+۲۶۰۰۰=S۲

۵۱۲۳۷=S۲

په دې صورت کې لګښتونه په یووخت کې د خدمت د ددواړو مواضعو ترمنځ ویشل کیږي.
د s۱=۸۴۱۲۴ ارزښت او د s۲=۵۱۲۳۷ دی، چې وروسته د مجموعي لګښت په توګه ورڅخه ګټه اخیستل کیږی. د خدمت مواضع باید د تولید په مواضع وویشل شي، چې توزیعات په دې شکل دی:

له مجموعی لګښتونو څخه توزیع شوي

		P۱		P۲		P۳	
		فیصدي	مبلغ	فیصدي	مبلغ	فیصدي	مبلغ
S۱	۸۴۱۲۴	۳۰٪	۲۵۲۳۷	۳۰٪	۲۵۲۳۷	۱۰٪	۸۴۱۲
S۲	۵۱۲۳۷	۱۵٪	۷۶۸۷	۱۵٪	۷۶۷۸	۶۰٪	۳۰۷۴۲
مجموعه			۳۲۹۲۳		۳۲۹۲۳		۳۹۱۵۴

محاسبه

د P۱ او P۲ لپاره　　　د P۳

۸۴۱۲۴×۰,۱=۸۴۱۲　　　۰,۳×۸۴۱۲۴=۲۵۲۳۷　　　S۱

۵۱۲۳۷×۰,۶=۳۰۷۲۴

۰,۱۵×۷۶۸۶=۵۱۲۳۷　　　S۲ لپاره

د خدمت په مواضعو باندې مجموعي توزیع شوي لګښتونه په دې سره زیاتیږي:
۱۰۵۰۰۰=(۳۹۱۵۴+۳۲۹۲۳+۳۲۹۲۳)

چې مساوي کیږي له هغو لګښتونو سره چې د خدمت د مواضعو لخوا ویشل کیږي.
۱۰۵۰۰۰=(۷۹۰۰۰+۲۶۰۰۰)

د میتودونو مقایسه

د توزیع د میتودونو د مقایسی لپاره درې طریقې وجود لري. لومړۍ طریقه :
ازمایښت کوو چې څرنګه هرلګښت د خدمت په ترلاسه شویو مواضعو ویشل کیږي، چې د دې مسلې د روښانتیا لپاره د آل تکنیک شرکت لپاره وړاندې شوي مثال ته فکر کوو.

دویمه طریقه:

هر نهایي (وروستي) توزیعي لګښتونه چې د بازار موندنې د مواضعو په تولید باندې رامنځته شوي وي، ازمایو یې ، لکه څنګه چې په ۷-۹ شکل کې وښودل شول، د لګښتونو په ویش به د هر ډول سیستم په کارولو سره هماغه پیسې ۱۴۵۰۰۰ د آل تکنیک شرک لپاره لاسته راشي، نو له همدې امله یې تفاوت د بازارموندنې او د تولید په مواضعو کې یواځې په ځانګړو پیسو کې دی.

د آل تکنیک تولیدي شرکت

د میتود په هره توزیع کې د لګښتونو ترلاسه شوې مواضع

دخدمت موضع		ورکړل شوي لګښتونه	مستقیم میتود	مرحله لرونکی میتود	دوه اړخیزه میتود (الف)
انجینیري S۱	P۱←		P۲	-	P۱
	P۱←	P۱			
	←	P۲	P۲	-	P۲
ساختماني S۲	S۱←	-	S۱	-	S۱
	S۳←	-	-	-	S۳
	←	P۱	P۱	P۱	P۱
	←	P۲	P۲	P۲	P۲
	←	P۳	P۳	P۳	P۳
سرپرستي S۳	S۱←	-	-	S۱	S۱
	S۲←	-	-	S۲	S۲
	P۱←		P۱	P۱	P۲
	P۱←		P۲	P۲	P۲

د دغو توزیعاتو موثر لامل دی. د مکاني خدماتو د مصارفو موضع ده. په مستقیم میتود کې مکاني استفاده د خدمت په نورو مواضعوکې په پام کې نه نیول کیږي. دا د دې لامل ګرځې چې د بازارموندنې موضع ته ډیر مصارف توزیع شي. ځکه هغه موضع د خدمت له نورو مواضعو څخه استفاده نه کوي. د بازارموندنې موضع د مصرف له توزیع څخه کمیږي او یا هم لږ صورت نیسي.

د مکاني خدماتو له موضع څخه د استفادې په اساس د خدمت د نورو مواضعو له خوا تشخیص کیږي. که د مصارفو د کښته راوستو په برخه کې د اجرایوي مدیرانو څیړنې د هغوی د لیاقت او توانایي له مخې وي، هغوی به په دې کار کې د مصرف د توزیع یوې توزیع ته ترجې ورکړي. د ۷_۹ شکل په اساس د بازار موندنې موضع ، دوه طرفه میتود غوره کوي او د یوې عمومي قاعدې په سترګه ورته ګوري. په دې برخه کې مختلف میتودونه شته، کله چې د خدمت په برخه کې د مواضعو فعالیتونه موجود نه وي، وروسته به د درې واړو میتودونو پایلې یو ډول راووځي.

د اووم څپرکې د مطالبو لنډیز:

۱- د لګښت و یشلو ارزونه: د لګښت په موضع باندې د یو غیر مستقیم لګښت څخه عبارت ده، د مثال په توګه: که د یوه ساختمان د تسهیلاتو برخه ۱۵۰۰۰۰ افغانۍ قیمت ولري او د ویشلو وړ لګښتونه د غیر مسقیمولګښتونو یا عمومي لګښتونو په توګه وشمیرل شي ، او هرکله چې مورږ

تصميم ونيسو چې لګښتونه باید د یو معیار پراساس وویشل شي ، مثلا، د هرې موضع د کارمندانو تعداد د کارمندانو د توزیه د اساس د تعداد له مخې جوړیږي او مصرف موضع دیپارټمنتونه وي.

لومړۍ مرحلې ته پراختیا ورکوو: که په لومړی موضع کې ۴۰٪ کارمندان وي، وروسته په دې موضع پورې ۱۵۰۰۰۰۰ افغانۍ تعلق نیسي، او یا هم ۶۰۰۰۰۰ افغانۍ د لومړۍ موضع له پاره توزیع شوی مصرف په پام کې نیول کیږي، او ۶۰٪ پاتې شوې او یا هم ۹۰۰۰۰۰۰ افغانۍ په دوهمه موضع توزیع کیږي.

۲: ولې مصارف توزیع کیږي: په موسساتو کې د مصرف د وېش په اړه ډیر مثالونه شته. تولیدي مشترک مصرف، یو عمومي مصرف دی چې ډیر وخت د تولیدونکو له خوا د تولید په هر واحد وېشل شوی وي. دا توزیع د مالي راپور ورکونې له پاره ضروري ګڼل کیږي. لویي موسسې ډیر وخت د مرکزي دفتر مصارف په انفرادي څانګو کې توزیع کوي.

۳- د لګښت د ویشلو انفسي طبیعیت: دعمومي لګښت تعریف ته په کتوسره دا امکان شته چې هغه د لګښت په موضوع باندې د یو ډول فردي قضاوت په اساس ویشل شوي وي. په انفسي او اختیاری توګه د معیار ټاکل د دې لامل شوی، ترڅو انتقاد کوونکي ادعا وکړي چې شاید په اختیاري توګه دلګښتونو ویشل په ملي اویا مجربه راپور ورکونه کې تیروتنه رامنځته کړي او د تصمیم نیولو په کار کې کمزوري راولي.

ددې ستونزو سره سره د مصرف د ویش په اړه د یوه شرکت یوې څیړنې ښودلې ده چې ۸۴٪ تصدۍ(د احصایه نیونې په شمول) د مرکزي دفترونو عمومي مصارف د توزیع په مواضعو تصدي کړیدي.

۴- د لګښت د ویشلو میتود: د لګښت دویشلو مرحلې په دوه برخو ویشل شوې دي.
په لومړۍ مرحله کې لګښت د تولیدي فعالیتونو په مرکزونو ویشل کیږي.
په دوهمه مرحله کې د فعالیت دمرکزونو فعالیتونه د تولید په واحداتو ویشل کیږي.

۵- د خدمت موضع: د خدمت په فعالیتونو کې چې موضوع نورو فرعي موضوع ګانو ته وړاندې کیږي.

۶- د استفاده کونکي مواضع: هغه موضع چې د خدمت دموضع د فعالیتونو څخه ګټه اخلي.

۷- تولیدی موضع : هغه اصطلاح چې د تولید د شرح شویو مواضعو لپاره ورڅخه ګټه اخیستل کیږي، لکه د مونتاژ موضع.

۸- د لګښتونو مرکز: د لګښت یو منځنی مرکز چې لګښتونه یې د موسسې په نورو مواضع وو ، ویشل شوي وي.

۹- د لګښت وروستی مرکز: د لګښت یو مرکز لکه ، د تولید یا بازار موندنې یوه موضع چې دهغې د لګښت څخه د نورو مرکزونو په لګښت ویشل کیږي.

۱۰ – د توزیع اساس: هغه معیار دی، چې د هغه څخه په ګټې اخیستنې سره غیر مستقیم او یا مشترک لګښتونه د لګښت په دوه یا زیاتو مواضعو ویشل کیږي.

۱۱- حرکتي لګښت: هغه عامل چې د هغه په واسطه محرک لګښت یو ډول تولیدي فعالیت رامنځته کړي، لکه کار ، د مکان او خدمت ماشین.

۱۲- د توزیع د اساس د موندلو لپاره درې ګونې معیارونه: په واقعې (پیښې) پورې ارتباط.
د ګټې پیداکول.
د قبول قابیلیت.

۱۳- د لګښتونو د ویشلو میتودونه ، د خدمت مواضع.
الف – مستقیم میتود.
ب – مرحله یي میتود.
ج – دوه اړخیزه میتود.

۱۴- مستقیم میتود: د لګښت د ویشلو یو میتود دی، چې د خدمت مواضع په نورو ګټه اخیستونکو مواضعو باندې ویشي.

۱۵- مرحله یی میتود: د واضع خدمتونو د لګښتونو د ویشلو یو میتود دی.

۱۶- دوه اړخیزه میتود: د خدماتو د ویشلو دغه میتود د لګښتونو د مواضعو په منځ کې تربحث او څیړنې لاندې نیول کیږي.

۱۷- مجموعي لګښتونه: له هغو لګښتونو څخه عبارت دي، چې په نورو مواضعو ویشل کیږي.

د اوم څپرکي پوښتنې:

۱- د لګښت د ویشلو ارزونه د مثال په وړاندې کولو سره بیان کړئ؟

۲- ولې لګښتونه په مواضعو ویشل کیږي؟ معلومات ورکړئ؟

۳- د لګښت د ویشلو طبیعت النفسي بیان کړئ؟

۴- د لګښت د ویشلو لګښتونه په څو برخو ویشل شوي، معلومات ورکړئ؟

۵- د خدمت موضع تعریف کړئ؟

۶- د تولیدي موضع په اړه معلومات ورکړئ؟

۷- ګټه اخیستونکی مواضع د مثال په وړاندې کولو سره ووایی؟

۸- د لګښتونو د مرکز په اړه معلومات ورکړئ؟

۹- دلګښت نهایی مرکز تعریف کړئ؟

۱۰- دتوزیع اساس بیان کړئ؟

۱۱- محرک لګښت څه ته وایی، بیان یې کړئ؟

۱۲- د مناسبې ویشنې د اساس د موندلو لپاره درې ګونې معیارونه بیان کړئ؟

۱۳- د خدمت د مواضعو د لګښتونو د ویشنې میتودونه کوم دي؟

۱۴- د مرحله یي میتود په اړه معلومات ورکړئ؟

۱۵ – دوه اړخیزه میتود بیان کړئ؟

۱۶- مجموعي لګښتونه بیان کړئ؟

د لګښتونو د مواضعوو ارزونه

ټولیزه موخه:
د تولیدي موسساتو د مواضعو د سنجش په اړه معلومات او توانايي پیداکول.

د زده کړې موخې: محصلین به د دې فصل په پای کې لاندې معلومات تر لاسه کړي.

- د لګښتونو د مواضعو د سنجش مفهوم او هدفونه.
- د یوې تصدۍ دتصنیف امکانات د مصرف په مواضعو.
- د لګښت په مواضعو باندې د بیلابیلو لګښتونو ویشل.
- د لګښتونو سنجول د موضعګانو په توګه د تصدی د پاڼې سنجول کول.
- د تصدۍ په دننه کې د توزیع د فعالیتونو طریقې.

۱- د مصارفو د مواضعو د سنجش او اهدافو مفهوم: د وضعه شویو لګښتونو (مصارفو) د سنجول معلومات د تصدۍ په هره څانګه باندې، چې په هغه کې دغه لګښتونه په یوه اقتصادۍ پړاو کې وړاندې کیږي.
د وضعه شویو لګښتونو په سنجونه کې، په وضعه شویو لګښتونوباندې دتولید مشترک لګښتونه په مستقیمه توګه ویشل کیږي.
د وضعه شویو لګښتونو د سنجونې مهم هدفونه په لاندې ډول دی
د خدماتو په لګښتونو باندې ،د مشترکو لګښتونو د وسیلې په توګه د اقتصاد کنټرول، او د لګښتونو په اړه د معلوماتو وړاندې کول.

۲- په وضعه شوو لګښتونو باندې د يوې تصدۍ د تصنيف امکانات: کولای شو چې يوه تصدي د مختلفو اړخونو له لارې په وضعه شويو لګښتونو وويشو.

مثال: د ساحوي ، تشکيلاتي، د لګښتونو د ليږدولو، د لګښتونو د سنجولو د تخنيک او وظيفې له پلوه.

له وظيفوي پلوه يوه تصدۍ په معمولي ډول په لاندې وضعه شويو لګښتونو ويشل شوې ده.

۱- عمومي وضعه شوي لګښتونه.

۲- توليدي وضعه شوي لګښتونه.

۳- د وضعه شويو لګښتونو مواد.

۴- د وضعه شويو لګښتونو پلورل

۵- د اداري لګښتونو وضعه کيدل.

پورته يادې شوې مواضع په نورو ضمني مواضعوو هم ويشلی شو چې دا تقسيمات د تصدۍ په لويوالي او وسعت پورې اړه لري.

۳ - د مصرف په مواضعو باندې د مصارفو د مختلفو ډولونو توزيع: په وضعه شويو لګښتونو باندې د لګښتونو د ډولونو د ويشلو په وخت کې له هرڅه وړاندې لګښتونه ، په انفرادي لګښتونو ، د لګښتونو په حمل ، اوپه مشترکو لګښتونو باندی ويشل کيږي.

مشترک وضعه شوي لګښتونه د نسبي قيمتونو په مرسته په وضعه شويو لګښتونو باندې ويشل کيږي. په دې صورت کې کوښښ کيږي، ترڅو د لګښتونو او نسبي کميت ترمنځ رابطه رامنځته شي. په هره اندازه چې د دغو لګښتونو د ويشلو لپاره مناسبه لاره پيدا شي ، په هماغه اندازه د وضعه شويو لګښتونو ارزيابي او د لګښتونو د سنجولو علت دقيق وي.

مقداری معيارونه عبارت دی له:

- مقدار (اندازه): مثال: د توليد شويو په کار اچول شويو او يا پلورل شويو واحدونو شمير اونور.
- ځای: مثال: طول ، مساحت ، حجم اونور ،
- وزن: مثال: د په کار اچول شويو موادو وزن ، د ترانسپورت شويو موادو وزن ، د توليد داندازې وزن اونور.
- تخنيکی معيارونه: مثال: کالورۍ ps کيلو، ولت او نور

کليدي او ارزښتناکه معيارونه په لاندې ډول دي

- لګښتونه (مصارف): لکه دتوليد شوي مزد لګښت ، د توليدي موادو لګښت ، دتوليد لګښت ، اونور
- د په کار اچول شويو موادو لګښت، مثال د موادو ارزښت اونور.

- د پلورلواندازه. مثال: د متاع پلورل اونور
- موجود ارزښت: مثال: د خامومواداو ارزښت ، د وروستیو تولیداتو ارزښت ، د ثابتې شتمنۍ ارزښت اونور.
- دارزیابي کمیت: لکه د ارزیابي قیمت اونور
د لګښتونو د ویشلو لپاره مناسبې لارې په درې ډوله دي.

الف - د کلیدي واحد لګښت × د کلیدي واحد شمیر= د لګښتونوسهم (برخه)

اضافه فیصدۍ × دکلیدي واحدونوشمیر	=د لګښتونوسهم (ب
۱۰۰	

دفیصدۍ سهم× مجموعي لګښتونه	=د لګښتونوسهم (ج
۱۰۰	

د کلیدي لګښتونو لومړی شکل، په تېره بیا د مقداري کلید په توګه مناسب دی.
مثال: که د بریښنا لګښت د کیلوواټ په اساس او استهلاک شوې یوساعت برښنا په لګښتونو وضعه کړو، په دې صورت کې له دې میتود څخه ګټه اخلو:
د یوې موضوع ا ستهلاک شوې بریښنا د کلیدی واحدونوپه توګه وړاندي کیږي.
د یوې تصدۍ د بریښنا مجموعي لګښت =   ۲۰۰۰۰۰
 د تصدۍ د مجموعي بریښنا استهلاک =   ۲۵۰۰۰۰۰کیلوواټ ساعت
کیلوواټ ساعت افغانی ۰,۰۸= $\frac{۲۰۰۰۰۰}{۲۵۰۰۰۰۰}$ = په یوساعت کې دفی کیلو واټ لګښتونه (فی واحد کلید
دساعت دکیلو واټ ۳۷۵۰۰ = د (A) د موضع د برق د استهلاک اندازه (د کلیدونو تعداد)

افغانۍ ۳۰۰۰=۰,۰۸×۳۷۵۰۰ = د (A) د موضع د برق د استهلاک اندازه (د کلیدونو تعداد)
د یوې مشخصې موضع د مصارفو د یوې دورې بر خه (سهم) د زمان (وخت) د دوهم شکل په اساس تثبیت کیږي ، خو شرط یې دادی چې له ارزشي کلید څخه استفاده وشي. په دې ځای کې د کلیدونو تعداد اضافي خاصیت لري. مثلا: په یوه تصدۍ کې د رخصتیو مزد باید د مصارفو د معاش د مواضعوو او د مزد په اساس په یوه دوره کې تقسیم شي. د یوې دورې د مزد او معاش او د رخصتیو د مزد له مجموعي نسبت څخه اضافه فیصدۍ سنجش کیږي. د مصارفو د یوې موضع

مجموعي مزد د کلیدونو د شمېر په توګه وړاندې کيږي، او دا د اضافي فیصدي په نرخ کې ضرب کيږي او په سلو تقسیمیږي. په دې اساس د یوې موضع د مصارفو برخه سنجش کولی شو.

مثال:

۱۵۰۰۰۰ افغانۍ=په یوه دوره کې د تصدۍ د رخصتي مزدونه

۲۰۰۰۰۰۰ افغانۍ = په همدې دوره کې د تصدۍ د مزد او معاشاتو مجموعه

$$\text{د اضافه فیصدۍ نرخ} = \frac{۱۵۰۰۰۰ \times ۱۰۰}{۲۰۰۰۰۰۰} = ۷,۵٪$$

۵۰۰۰ افغانۍ= د A د موضع مجموعي مصارف(د کلیدونو تعداد)

افغانۍ۳۷۵۰ = $\frac{۵۰۰۰ \times ۷,۵}{۱۰۰}$ = برخه، د A د مواضع د رخصتیو د مزدونو برخه (د کلیدونو شمېر)

د وخت یا زمان له دریېم شکل څخه ګټه اخیستل کيږي ، کله چې استعمال شوي کمیتونه د یوه محدود وخت لپاره تثبیت شي (مثال، د لویوالي او غټوالي په اساس د لګښت ویشل اونور) په دې شکل کې د کلیدي واحدونو د فیصدۍ برخه ، د کلیدي واحدونو په مجموعي شمیر کې تثبیت کيږي او بیا د تصدۍ له لګښتونو سره ضرب کيږي.

مثال: د حجم د موضع په اساس د تسخین د لګښتونو ویشل چې په m^3 اندازه کيږي.

په یوه دوره کې د تصدۍ د تسخین لګښتونه =۲۵۰۰۰ افغانیو سره

دوضع شویو لګښتونو ټوله مجموعي ساحه = $۳۵۰۰۰۰ m^3$

د وضع شویو لګښتونو ساحه = $۷۰۰۰۰ m^3$

د وضع شویو لګښتونو د نرخ د فیصدۍ سهم = ۲۰٪ = $\frac{۷۰۰۰۰ \times ۱۰۰}{۳۵۰۰۰۰}$

د وضع شویو لګښتونو د تسخین سهم = ۵۰۰ = $\frac{۲۵۰۰۰ \times ۲۰}{۱۰۰}$

په لنډه توګه ویلای شو چې د مصارفو په توزیع باندې د مصارفو د توزیع ډولونه په لاندې توګه ښودلی شو.

لومړی ګام: د مصارفو ډولونه په انفرادي مصارفوچې د مصارفو عامل دي او مشترک مصارف د ـ صارفو په حاملینو وېشل کيږي.

د مصارفو د حامل انفرادي مصارف په مستقیمه توګه د مصارفو په حامل تقسیم کيږي. دا په داسي

حال کې ده چې د مصارفو د مشترکو مصارفو حامل د مصارفو د مواضعو له لارې د مصارفو په حامل توزیع کیږي.

په دوهم ګام کې د مصارفو مواضع په پخوانیو اود مصرف په اخیري مواضع وېشل کیږي. د مصارفو وروستۍ مواضع په مستقیمه توګه د مصارفو په حامل تقسیم کیږي. په داسې حال کې چې د مخکینۍ مواضع مصارف د مصارفو په اخیري مواضع وېشل کیږي.

په دریيم ګام کې د ډیروالي فیصدي د مصارفو په هره اخیرنۍ مواضع کې سنجش کیږي.

د تصدۍ د سنجش پاڼه(BAB) د مصرف د مواضع د سنجش د وسیلې په توګه:

د مواضع د مصرف سنجش کولای شو چې په حسابي بڼه او یا هم په حسابي شکل کې د پرمخ بیولو د تابلو په بڼه وټاکو. په حسابي شکل کې د مصرف د هرې موضع له پاره یو حساب افتتاح شوی دی او په دې حساب کې په هره مواضع پورې د تړلو حسابونو مصرف درج کړو. په هغه صورت کې چې د مصرف د مواضع سنجش د تابلو په اساس مخکې لاړ شي، له دوه اړخیزه محاسبې څخه ډډه کوو او د (BAB) د تصدۍ د سنجش د پاڼې یوه نمونه وړاند ې کوو. د تصدۍ د سنجش پاڼه یوه داسې تابلو ده چې په هغې کې په عمودي ډول د مصارفو ډولونه او په افقي ډول د مصارفو انواع د مصارفو د موضع په توګه راوړل کیږي. له همدې امله د مختلفو سنجشونو د وسیلې په توګه او د مصارفو مواضع هم یادیدی شي. د (BAB) د تصدۍ د سنجش د اساسي پاڼې ساختمان په لاندې توګه د کتنې (ملاحظې) وړ ده.

د مصارفو مواضع / دمصارفو ډولونه	د باللغو مجموعه	د مصارفو مخکینۍ مواضع				د مصارفو اخیري مواضع				
		عمومي مواضع			د موادو کمکي موضع	د موادو مواضع	د تولید مواضع		د اداري مواضع	د خرڅلاو موضع
		١	٢	٣			A	B		
د مختلفو ګډو مصارفو ډولونه										
د لومړنیو مصارفو مجموعه										
د مصارفو توزیع ، د مصارفوموضع										
مجموع										
د پوښښ توازن (د مصارفو انحراف)										
مجموعي مصارف										
اضافي فیصدۍ										

لکه څنګه چې په پورتنۍ تابلو کې ليدل کيږي، د مواضع مخکينۍ مصرف او د مواضع وروستۍ مصرف له يو بله تفکيک کيږي. د مصارفو مخکينۍ مواضع د توليد عمومي مرسته کونکې مواضع په داسي حال کې رانغاړي چې د مصارفو اخيرې مواضع او د موادو مواضع ، توليد ، اداره او خرڅلاو هم په ځان کې رانغاړي. پورته هره يوه ياده شوې موضع په څو نورو ضمني (لاندنۍ) مواضعو هم د وېش وړ دي. دا تقسيما د تصدی يپه وسعت (پراخوالي) د اقتصادي معلوماتو په اړتيا او اقتصادي پرنسيپونو پورې اړه لري. په دې تابلو کې په افقي توګه لومړی د يوې تصدۍ په متعددو مواضعو باندې ګڼ مختلف مصارف توزېع کيږي، وروسته د مخکينۍ مواضع د مصارفو انتقال په وروستۍ مواضع باندې ليدلې کيږي.

کله چې د مصارفو د سنجش پلان په پام کې ونيول شي، ، په دې توګه د مصارفو تفاوت ښيي او د مصارفو پلان د وروستۍ موضع، د پوښښ په توګه د مصارفو د توازن انحراف ښکاره کوي. همدارنګه د (BAB) تابلو د وروستۍ موضع اضافي فيصدۍ او مجموعه هم راښيي.

د تصدۍ په دننه کې د فعاليتونو د ويشلو لارې چارې

په تصدۍ کې ځينې داسي بيلابيل وسايل (امتعې) هم توليديږي، چې په مارکيټ کې نه پلورل کيږي، بلکې د دوهم ځل لپاره د توليد په پروسه کې د تصدۍ په داخل کې ورڅخه ګټه اخيستل کيږی. د دغو سامان آلاتو د قيمت لګولو پروسه، چې د توليد په پروسه کې ورڅخه ګټه اخيستل کيږي (د فعاليتونو د ارزيابۍ پروړاندې د ستونزو) په نوم ياديږي.

دغه توليد شوي سامان آلات که مادي وسايل وي لکه ثابته شتمني ، او ياغير مادي سامان وي لکه د انساني کار قوت، کولای شي، چې د تصدۍ په دننه کې اصلي او فرعي فعاليتونه رامنځته کړي. د وسايلو هغه عمده ګروپونه، چې په هغو کې دغه ستونزې رامنځته کيږي، عبارت دي له:
ثابته شتمنۍ، چې د تصدۍ په داخل کې توليد شوې وي، د تصدۍ مواد چې د تصدۍ په دننه کې توليد شوې دي، او هغه قوت چې د تصدۍ په دننه کې توليد شوی وي.

هغه وسايل چې تر څو دورو پورې دوام کوي او د استفادې وړ وي، لکه ثابته شتمنۍ چې په يو فعال بيلانس کې فعاليږي او کلنۍ فرسايش (خرابوالی) چې د لګښتونو په سنجولو کې د ثابتو لګښتونو په توګه ثبتيږي.

د تصدۍ په دننه کې د فعاليتونو د ارزولو په وړاندې اساسي ستونزې دادې، چې په کومه اندازه د دغو فعاليتونو لګښتونه په وضع شويولګښتونو وويشو. د دغو لګښتونو ويشل په وروستيو وضع شويو لګښتونو باندې اغيزه کوي ، د تصدۍ په دننه کې د دغه فعاليتونو په ارزولو کې له لاندې فعاليتونو څخه ګټه اخلو:

۱- د لګښتونو د ډولونو طريقې.

۲- د لګښتونو د انتقال مصارف د مواضع مصرف.

۳- د لګښتونو د انتقال مصارف د مواضع مصرف.

۴- د وضع شويو لګښتونو د توازن طريقه.

۵- د لګښتونو حامل طريقه.

د لګښتونو (مصارفو) د ډولونو په طريقه کې يواځې د لومړنيو لګښتونو يوه برخه چې هغه هم د تصدۍ د داخلی محصول څخه لاسته راغلې وي، په اخيستونکي وضع شوي لګښت کې ارزول کيږي ، هغه لګښتونه چې په مستقيم ډول د تصدۍ په داخلی محصول ويشل کيږي ، د مشترکو مستقلو لګښتونو په توګه او يا هغه لګښتونه چې په مستقيمه توګه د تصدۍ په محصولاتو ويشل کيږي د مشترکو او مستقلو لګښتونو اويا د تصدۍ د سنجونې په پاڼه کې د لګښتونو د نورو ډولونو په توګه په پام کې نيول کيږي.

په وضع شويو لګښتونو کې فعاليت کوونکي نه ليدل کيږي، بلکې په مستقيمه توګه په وضع شويو لګښتونو باندې، چې په هغه کې توليدي محصولات په کار اچول شوي وي، ويشل کيږي.

برعکس هغه پاتې لګښتونه چې، د تصدۍ د داخلی محصولاتو له امله منځته راغلي وي، په هغه کې لګښتونه، ليږدوونکي وضع شوي لګښتونه شتون لري، په دې ترتيب مجموعي لګښتونه چې د تصدۍ د داخلي محصولاتو لپاره منځته راغلی وی مثال:

د يوه ماشين د ترميم په وخت کې هغه مواد چې د هغه د ترميم لپاره ترې استفاده کيږي، اوهغه مزدورکاران چې دهغه ترميم مخته وړي، همداراز د تصدۍ د ارزونې په پاڼه کې په توليدي موضع کې چې په هغه کې له ماشين څخه ګټه اخيستل کيږي، په پام کې نيول کيږي ، او د ترميم نور لګښتونه لکه، کمکي مزد، د تصدۍ د تجهيزاتو لګښت اونور، د لګښتونو په مواضعوو کې شامل دی.

له دې امله چې د لګښتونو په ډولونو کې د تصدۍ په دننه کې رامنځته شوي محصولات نه تثبيت کيږي ، نو په همدې خاطر د اقتصاد کنټرول ، او د بازار د قيمت سره د هغه مقايسه کول د توليد لپاره نه عملي کيږي.

په دې طريقه کې دتصدۍ داخلی محصولات په پام کې نيول کيږي، د دغې طريقې څخه هغه وخت ګټه اخيستل کيږي، چې د تصدۍ داخلي محصولات د اختصاصي ځانګو لخوا توليد شي.

د دغو لګښتونو دقيقه ارزونه هغه وخت رامنځته کيږي چې د لاسته راوړنو له لارې دلګښت په ويشلو کې ورڅخه ګټه واخيستل شي. دغه ساده طريقه چې په دې ارتباط ورڅخه ګټه اخيستل کيږی ، د تقسيمي لاسته راوړنو په نوم ياديږي.

د وضع شویو لګښتونو د توازن په طریقه کې د تصدۍ د داخلي محصولاتو ټول لګښتونه د اخیستونکو په مواضعو ویشل کیږي ، دغه طریقه هغه وخت په کار اچول کیږی چې د تصدۍ داخلي محصولات نه یواځې د اختصاصي ځانګې، بلکې د ځو وضع شویو لګښتونو په واسطه تولید شي.

په ځانګړي ډول دغه طریقه هغه وخت په وضع شویو تولیداتو کې مناسبه ده، چې په هغه کې منځني او وروستي تولیدات د خرڅلاو او د تصدۍ د نورو مواضعوو لپاره تولید شي. د دې طریقې په اساس د تصدۍ د داخلي فرسایشونو مجموعي لګښت د محصولاتو په مواضعوو ویشل کیږي.

د محصولاتو د متقابل بدلون په صورت کې د تصدۍ د داخلي محصولاتو د سنجش طریقه:

ځانګړې ستونزې هغه مهال رامینځته کیږي چې د محصولاتو د مصارفو دوې او یا هم تر دوو ډیرې مواضع په مستقیمه او یا هم غیر مستقیمه توګه بدلې شي.

په (الف) حالت کې لاسته راوړنې (محصول) په مستقیم ډول او د (ب) په حالت کې لاسته راوړنې (محصول) په غیر مستقیمه توګه بدلیږي.

د (الف) حالت- لاسته راوړنې په مستقیمه توګه بدلیري.

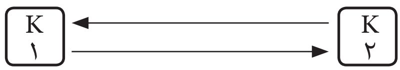

د (ب) حالت- لاسته راوړنې په غیرمستقیمه توګه بدلیږي.

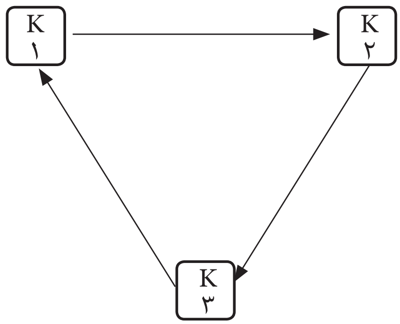

په دې صورت کې د محصولاتو (لاسته راوړنو) مصارف په تدریجي توګه نه دي تقسیم شوی، بلکې په عین وخت کې د معادلاتو د سیستم په واسطه ویشل کیدای شي

د موضوع د لا روښانتیا له پاره لاندی مثال وړاندې کوو.

دوه مخکینۍ مواضع v۱ اوv۲ چې په هغه کې متجانس محصولات تولیدیږي، په پام کې نیسو. فرض کړۍ چې دواړه ذکر شوې موضؤعات په متقابل ډول یو له بل سره محصولات

توليدوي،په دې سربېره دوه وروستۍ موضوعات E۳ اوE۴ هم په پام کې نیسو ، مخکینۍ موضوع v۱،۲۰ فیصده خپله فعالیت د مخکینې موضوع v۲ او۵۰ فیصده په واک کې ورکوي او همداراز E۳ د وروستۍ موضوع په واک کې او ۳۰ فیصده نور د وروستۍ موضوع E۴ په واک کې ورکوي. مخکینۍ موضوع v۲،۲۰ فیصده خپل محصولات v۱،۴۰ فیصده مخکینۍ موضوع ته او همداراز E۳ ۴۰ نور د E۴ په واک کې ورکوي. که چیرې v۱ اوv۲ د پخوانۍ موضوع لومړني لګښتونه وي ، یا v۳,v۲ د پخوانۍ موضوع لومړنی لګښتونه وي ، او همداراز E۳ اوv۴ د وروستۍ موضوع لومړني لګښتونه وي ، او بالاخره دوروستۍ موضوع لومړني لګښتونه وي ، نو په دې صورت کې کولای شو چې هغه په لاندې ډول بیان کړو.

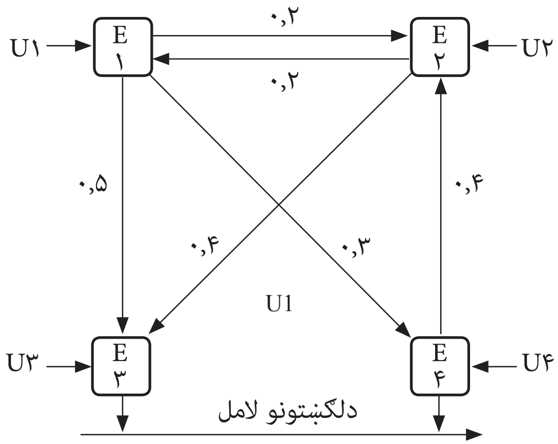

د دې لپاره چې د هرې موضوع مجموعي لګښت تثبیت کړو، نو باید د هرې موضوع لومړني او دوهم لګښتونه په پام کې ونیسو ، که د هر یوه وضعه شوي لګښت مجموعي لګښتونه په kj (k۱-k۴) باندې وښیو، نوپه دې صورت کې د مخکینۍ موضوع مجموعي لګښتونه په لاندې ډول دی.

$۰,۲K_۲+U_۱=K_۱$

$۰,۲K_۱+U_۲=K_۲$

د مخکینۍ موضوع مجموعي لګښتونه عبارت دي له v۱ مجموعي لګښتونو څخه او همداراز د مخکینۍ موضوع د ۲۰ فیصده مجموعي لګښتونوڅخه چې د معادلو لګښتونو په دغه برخه کې د v۲ موضوع د v۱ موضوع لپاره تولید کوي.

د وروستی $E_۳$ او $E_۴$ موضوع لګښت عبارت دی له:

$$۰,۴K_۲+۰,۵K_۱+U_۳=K_۳$$
$$۰,۴K_۲+۰,۳K_۱+U_۴=K_۴$$

د څلورو ذکر شویو موضع ګانو لومړنی لګښت په لاندې ډول وي:

$۸۰۰۰=U_۱$

$۶۰۰۰=U_۲$

$۱۰۰۰۰=U_۳$

$۲۰۰۰۰=U_۴$

په دې صورت کې د پورته هرې ذکرشوې موضوع مجموعي لګښت په لاندې ډول دی.

$K۰,۲+۸۰۰۰={}_۱$ (۱)

$K۰,۲+۶۰۰۰={}_۲$ (۲)

$K۰,۵+۱۰۰۰۰={}_۳K۰,۴+{}_۱K_۲$ (۳)

$K۰,۳+۲۰۰۰۰={}_۴K۰,۴+{}_۱K_۲$ (۴)

د معادلاتو په دې سیستم کې باید دوه لومړنې معادلې په یوه وخت کې حل شي او وروسته باید $K_۱$ او $K_۲$ قیمتونو د وضع کولو په واسطه د $K_۳$ او $K_۴$ قیمتونه پیداکړو. معادلې کولای شو د قیمتونو په وضع کولو سره حل کړو.د (۱) معادله په (۲) معادله کې وضع کوو او لیکو چې:

$$(۰,۲K_۲+۸۰۰۰)۰,۲+۶۰۰۰=K_۲$$
$$۰,۴K_۲+۱۶۰۰+۶۰۰۰=K_۲$$

$$K_۲=\frac{۷۶۰۰}{۰,۹۶}=۷۹۱۶\frac{۲}{۳}$$

$K_۱$ کولای شو چې له (۱) معادلې څخه یې پیداکړو.

$$K_۱=۸۰۰۰ = ۰,۲ \times ۷۹۱۶\frac{۲}{۳} = ۹۵۸۳\frac{۱}{۳}$$

$K_۳$ و $K_۴$ په لاندې توګه ارزیابی کوو.

$$K_۳=۱۰۰۰۰ = ۰,۵ \times ۹۵۸۳\frac{۱}{۳} + ۰,۴ + ۷۹۱۶\frac{۲}{۳} = ۱۷۹۵۸\frac{۱}{۳}$$

$$K_۴=۲۰۰۰ = ۰,۴ \times ۹۵۸۳\frac{۱}{۳} + ۰,۴ + ۷۹۱۶\frac{۲}{۳} = ۲۶۰۴۱\frac{۲}{۳}$$

کولای شو چې پورتني مثالونه په حسابی ډول په لاندې توګه ولیکو.

D	V_1	C
لومړنی لګښتونه =۶۰۰۰		$۱۵۸۳\frac{۱}{۳}$ د $V_۱$ لپاره فعالیتونه
= $۱۹۱۶\frac{۲}{۳}$ له $V_۱$ څخه ګټه اخیستنه		$۳۱۶۶\frac{۲}{۳}$ د $E_۳$ لپاره فعالیتونه
		$۳۱۶۶\frac{۲}{۳}$د $E_۴$ لپاره فعالیتونه
$۷۹۱۶\frac{۲}{۳}$مجموعی لګښتونه		$۷۹۱۶\frac{۲}{۳}$

D	V_1	C
۸۰۰۰ لومړني لګښتونه		$۱۹۱۶\frac{۲}{۳}$ د $V_۲$ لپاره فعالیتونه
$۱۰۸۳\frac{۱}{۳}$ له $V_۲$ څخه ګټه اخیستنه		$۴۷۹۱\frac{۲}{۳}$ د $E_۳$ لپاره فعالیتونه
		۲۸۷۵ N د $E_۴$ لپاره فعالیتونه
$۹۰۸۳\frac{۱}{۳}$مجموعی‌لګښتونه		$۹۰۸۳\frac{۱}{۳}$

D	$E_۲$	C
=۲۰۰۰۰ لومړنی لګښتونه		$۲۶۰۴۱\frac{۲}{۳}$ د لګښتونو د لیږدولو توزیع
=۲۸۷۵ له $V_۱$ څخه ګټه اخیستنه		
$۳۱۶۶\frac{۲}{۳}$ له $V_۲$ څخه ګټه اخیستنه		
$۲۶۰۴۱\frac{۲}{۳}$مجموعی لګښتونه		$۲۶۰۴۱\frac{۲}{۳}$

D	$E_۳$	C
۱۰۰۰۰مصارف اولی		$۱۷۹۵۸\frac{۱}{۳}$ د لګښتونو د لیږدولو توزیع
$۴۷۹۱\frac{۲}{۳}$ له $V_۱$ څخه ګټه اخیستنه		
$۳۱۶۶\frac{۲}{۳}$ له $V_۲$ څخه ګټه اخیستنه		
$۱۷۹۵۸\frac{۱}{۳}$مجموعی لګښتونه		$۱۷۹۵۸\frac{۱}{۳}$

په دې حسابونو کې کینې خواته د لومړنیواودوهمو لګښتونو ترکیب د هرې مواضع لپاره ملاحظه شوی او ښۍ خواته د مخکنیو مواضعو حسابونه لیدل کیږي، چې څرنګه د هغوی لګښتونه د نورو لګښتونو مواضعو ته لیږدولی شو ، په داسې حال کې چې ښۍ خواته د لګښتونو وروستۍ مواضع چې د لګښتونو د لیږدولو لپاره ارزول کیږي ، د ملاحظې وړ ده.
په هغه صورت کې چې د لګښتونو له دو موضوع ګانو څخه زیات یوله بل سره متقابل فعالیت وکړي، نو په دې صورت کې د مترکس له ارزونې وروسته دقیق حل رامنځته کیږي.
که څلور موضوعات وي (دوه وروستۍ موضوعات   اودوې نورې یې مخکینۍ موضوعات وي)
نو ویلای شو، چې ټولې څلور موضوع ګانې په متقابل ډول محصولات تولید وي ،
چې بیا په عمومي ډول ویلای شو چې:

$K_1=u_1+a_{11}$		K_1+a_{12}		K_2+a_{13}		$K3+a_{14}$		K_4
$K_2=u_2+a_{21}$		K_1+a_{22}		K_2+a_{23}		$K3+a_{24}$		K_4
$K_3=u_3+a_{31}$		K_1+a_{32}		K_2+a_{33}		$K3+a_{34}$		K_4
$K_4=u_4+a_{41}$		K_1+a_{42}		K_2+a_{43}		$K3+a_{44}$		K_4

د معادلاتو دغه سیستم په یو وخت کې دي او د U_j په اساس حل کیږي.

$U_1=K_1+a_{11}$		K_1-a_{12}		K_2-a_{13}		K_3-a_{14}		K_4
$U_2=K_2-a_{21}$		K_1-a_{22}		K_2-a_{23}		K_3-a_{24}		K_4
$U_3=K_3+a_{31}$		K_1-a_{32}		K_2-a_{33}		K_3-a_{34}		K_4
$U_4=K_4+a_{41}$		K_1-a_{42}		K_2-a_{43}		K_3-a_{44}		K_4

د مترکس په واسطه کولای شو چې پورتنۍ معادلې داسې ولیکو

$$\begin{pmatrix} U_1 \\ U_2 \\ U_3 \\ U_4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} K_1 \\ K_2 \\ K_3 \\ K_4 \end{pmatrix} - \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & a_{14} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & a_{24} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} & a_{34} \\ a_{41} & a_{43} & a_{43} & a_{44} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} K_1 \\ K_2 \\ K_3 \\ K_4 \end{pmatrix}$$

که چیرې : وکتور $U = \begin{pmatrix} U_1 \\ U_2 \\ U_3 \\ U_4 \end{pmatrix}$ او وکتور $K = \begin{pmatrix} K_1 \\ K_2 \\ K_3 \\ K_4 \end{pmatrix}$

مترکس $A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} & a_{14} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} & a_{24} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} & a_{34} \\ a_{41} & a_{42} & a_{43} & a_{44} \end{pmatrix}$ او E واحد مترکس وی

په دغسې حالت کې کولای شو چې د پاسنیو معادلو سیستم په لاندې توګه خلاصه کړو:

$$U=K-AK$$
$$=K(۱-A)$$
$$=K(E-A)$$
$$K\ =U(E-A)^{-۱}$$

د موضوع د ښې توضیح لپاره مخکنی مثال په پام کې نیسو او هغه داسې پراختیا ورکوو چې څلور واړه موضعګانې یوې بلې ته مخامخ فعالیت وکړي. داسې فرض کوو چې د $E_{۳}$ وروستۍ موضع په ۰،۲ اندازه، د مخکنۍ موضع لپاره $V_{۱}$ او د ۰،۱ معادل د $V_{۲}$ مخکنۍ موضع لپاره خدمت کوي. د $E_{۴}$ وروستۍ موضع د ۰،۱ د $V_{۱}$ مخکنۍ موضع لپاره او ۰،۱ د $V_{۲=}$ مخکنۍ موضع لپاره فعالیت کوي.

د $E_۳$ وروستۍ موضع ټول لګښتونه د دغې موضع له هغو لومړنيو او دوهمو لګښتونو نه متشکل دي چې دغه موضع د $V_۱$ او $V_۲$ له مخکنيو مواضعو او د $E_۴$ وروستۍ موضع نه پر لاس راغلي دي.

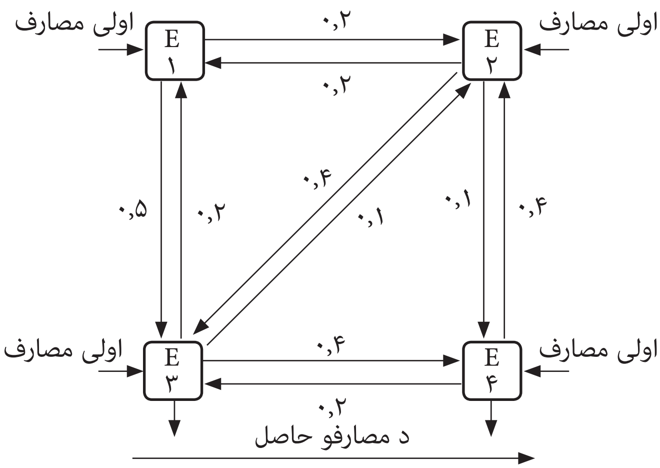

دغو عددونو ته په پام سره د پاسنيو معادلو سيستم داسې ليکو:

$$\begin{pmatrix} K1 \\ K2 \\ K3 \\ K4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1-0.2 & -0.2-0.1-1 \\ 0.2-1 & -0.1-0,1 \\ 0.5-0.4 & 1-0.4 \\ 0.3-0.4 & 0.2-1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 8000 \\ 6000 \\ 10000 \\ 20000 \end{pmatrix}$$

د مترکس انځور په پام کېنيولو سره هغه داسې ليکو:

$$\begin{pmatrix} K1 \\ K2 \\ K3 \\ K4 \end{pmatrix} = \frac{1}{1409} \begin{pmatrix} 2040 & 760 & 600 & 530 \\ 715 & 1890 & \frac{835}{2} & \frac{855}{2} \\ 1810 & 1730 & 2190 & 1230 \\ 1260 & 1360 & 785 & 1985 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 8000 \\ 6000 \\ 10000 \\ 20000 \end{pmatrix}$$

د ټولو څلورو موضوع ګانو لګښتونه عبارت دي له:

$K_۱$=۲۷۰۲۶,۲۵

$K_۲$=۲۱۱۳۹,۱۰

$K_۳$=۵۰۶۴۵,۸۴

$K_۴$=۴۶۶۹۳,۲۸

دهرې موضوع لپاره د T حسابونو په پام کې نیسو او کولای شو ولیکو چې :

V_1	
۵۴۰۵,۲۵فعالیت د $V_۲$	=۸۰۰۰ لومړني لګښتونه
۱۳۹۱۳,۱۲د $E_۳$ لپاره فعالیت	=۴۲۲۷,۸۰ د $V_۲$ څخه ګټه اخیستنه
۸۱۰۷,۸۷ د $E_۴$ لپاره فعالیت	=۱۰۱۲۴,۱۶ د $E_۳$ څخه ګټه اخیستنه
	=۴۶۶۹,۲۷ د $E_۴$ څخه ګټه اخیستنه
۲۷۰۲۶,۲۴	۲۷۰۲۶,۲۴مجموعي لګښتونه

$V_۲$	
۴۲۲۷,۸ د $V_۱$ لپاره فعالیت	=۶۰۰۰ لومړنی لګښتونه
۸۴۵۵,۶۵ د $E_۳$ لپاره فعالیتونه	=۵۴۰۵,۲۵ د $V_۱$ څخه ګټه اخیستنه
۸۴۵۵,۶۵ د $E_۴$ لپاره فعالیتونه	=۵۰۶۴,۵۸استفاده از $E_۳$
	=۴۶۶۹,۲۷ د $E_۴$ څخه ګټه اخیستنه
۲۱۱۳۹,۱۰مجموعي لګښتونه	۲۱۱۳۹,۱۰مجموعي لګښتونه

$E_۳$	
۱۰۱۲۹,۱۶ د $V_۱$ لپاره فعالیتونه	=۱۰۰۰۰ لومړنی لګښتونه
۵۰۶۴,۵۸ د $V_۲$ لپاره فعالیت	=۱۲۵۱۳,۱۲ د $V_۱$ څخه ګټه اخیستنه
۱۰۱۲۹,۱۶ د $E_۴$ لپاره فعالیت	= ۸۴۵۵,۶۵ د $E_۳$ څخه ګټه اخیستنه
۲۵۳۲۲,۹۴ د لګښتونو د لیږدولو لپاره توزیع	=۱۸۶۷۷,۰۷ د $E_۴$ څخه ګټه اخیستنه
۵۰۶۴۵,۸۴مجموعي لګښتونه	۵۰۶۴۵,۸۴مجموعي لګښتونه

$E_۴$	
۴۶۶۹,۲۷ د $V_۱$ لپاره فعالیت	=۲۰۰۰۰ لومړنی لګښتونه
۴۶۶۹,۲۷ د $V_۲$ لپاره فعالیت	=۸۱۰۷,۸۷استفاده از $V_۱$
۱۸۶۷۷,۰۷ د $E_۴$ لپاره فعالیت	= ۸۴۵۵,۶۵له $E_۳$ څخه ګټه اخیستنه
۱۸۶۷۷,۰۷ لګښتونو د لیږدولو لپاره توزیع	=۱۰۱۲۹,۱۶ له $E_۳$ څخه ګټه اخیستنه
۴۶۶۹۲,۶۸مجموعي لګښتونه	۴۶۶۹۲,۶۸مجموعي لګښتونه

مثال د تصدۍ د پانګې د ارزونې په اړه (BAB)

په یوه تصدۍ کې لاندې ارقام د مشترکو لګښتونو په توګه لیدل کیږي.

په افغانیو	ډول ډول مشترک لګښتونه
۴۰۰۰	دمشترکو موادو لګښت
۳۰۰۰	معاشونه
۱۰۰۰	قانوني اجتماعي لګښتونه

۳۰۰۰	د مزد مشترک لګښتونه
۴۰۰	برښنا
۴۰۰	کرایه
۱۴۰	بیمه
۵۰۰	رامنځته شوی فرسایش
۲۵۰	رامنځته شوې ربح

دغه لګښتونه د تصدۍ په مختلفومواضعو په لاندې طریقو سره توزیع یا ویشل کیږي:

ورستی مواضع					وړاندیني مواضع				کلید	ډول ډول مشترک لګښتونه
د پلورني موضوع	د اداري موضوع	د تولید اصلي مواضع A	د تولید اصلي مواضع B	د موادو موضوع	د تولید کمکی موضوع	عمومي مواضع ۲	عمومي مواضع ۱		
-	کیلو ۱۰	کیلو ۸۰	کیلو ۵۰	کیلو ۱۰	کیلو ۱۵	کیلو ۲۵	کیلو ۱۰	د موادو د اخیستلو سند	دموادو مشترک لګښت
کس ۱	کسان ۶	کسان ۴	کسان ۳	نفر۱	نفر۱	نفر۲	نفر۲	د نفروشمیر	معاشات
نفر ۱	نفر ۶	نفر۴	نفر۳	نفر۱	نفر۱	نفر۲	نفر۲	دنفروشمیر	اجتماعي لګښتونه
ساعت ۱۵	ساعت ۲۵	ساعت ۹۰	ساعت ۷۰	-	-	ساعت ۵۰	ساعت ۵۰	دکمکي مزد سند	دمزد مشترک لګښت
کیلوات ۴۰	کیلوات ۱۰۰	کیلوات ۳۰۰	کیلوات ۲۰۰	کیلوات ۹۰	کیلوات ۲۰	کیلوات ۵۰	کیلوات ۳۰	استهلاک برق	برق
۵	۳۰	۱۵	۲۵	۵	۵	۷	۸	m^2	کرایه
نفر ۱	نفر۶	نفر۴	نفر۳	نفر۱	نفر۱	نفر۲	نفر۲	د کسانو شمیر	بیمه
-	-	ساعت ۲۰۰	ساعت ۱۵۰	-	۴۰ ساعت	ساعت ۶۰	ساعت ۵۰	د کارد ثبت وقت	د فرسایش براورد
۲۰۰ افغانی	۴۰۰ افغانی	۱۶۰۰ افغانۍ	۲۰۰۰ افغانۍ	۱۱۰۰ افغانۍ	۲۰۰ افغانۍ	۳۰۰ افغانۍ	۲۰۰ افغانۍ	سرمایه	د براوردي ربح

۳۲۴۸ افغانی = د تولیدي موادو انفرادي لګښتونه
۳۰۰۰ افغانی = د A په تولیدي موضع کې تولیدي معاشونه
۶۰۰۰ افغانی = د B په تولیدي موضوع کې تولیدي معاشونه
دعمومي موضوع د لګښتونو ویشل: ۱: ۱۰۰ افغانۍ په عمومي موضوع

اوله ۴۰٪ فیصده پاتې لګښتونو څخه ۲ او ۲۱ افغانۍ د تولید مرسته کونکې (کمکي) موضوع ، په هرې تولیدي موضوع او همداراز B,A و ۱۰ فیصده د ادراې په هرې موضوع پلورل اوویشل کیږي.

دعمومي موضوع د لګښتونو ویشل ۲: ۴۲ له ۵۰ فیصده باقی (پاتې) لګښتونوڅخه ۱۰۰ افغانۍ د تولید کمکی موضوع ، په تولیدي موضوع باندې او همداراز A او ۶۰ فیصده د B په تولیدي موضوع ویشل کیږي.

د تصدۍ د ارزونې (سنجش) د توزیع پاڼه او اړونده حسابونه یې په لاندې ډول دي:
الف – د لګښتونو په هره مواضع باندې د لومړنیو لګښتونو ویشل.
۴۰۰۰ افغانۍ = د مشترکو موادو دلګښت توزیع

۲۰۰= ۱۰+۲۵+۱۰+۵۰+۸۰+۱۰ کیلوګرام = د کلیدونو مجموعه
۲=۴۰۰۰÷۲۰۰ فی کیلو افغانۍ = د کلید د ﻓﻲ واحد لګښتونه
په هرې مواضع باندې د مشترکو موادو د لګښتونو سهم (برخه) د کلید په اساس (کیلوګرام) په لاندې ډول دی:

۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی ۲۵×۲۰=۵۰۰افغانی ۱۵×۲۰=۳۰۰ افغانی
۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی ۵۰×۲۰=۱۰۰۰افغانی ۸۰×۲۰=۱۶۰۰ افغانی
۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی

(BAB) دتصدۍ د سنجونې پاڼه

د لګښتونو وروستۍ مواضع					د لګښتونو مخکینۍ مواضع			پیسې	دلګښت مواضع دلګښتونوډولونه
پلورل	اداره	د تولید اصلي مواضع		د موادو موضع	د تولید مرسته کونکي موضع	عمودي مواضع			
		B	A			۲	۱		
									دلومړنیولګښتونو توزیع
-	۲۰۰	۱۶۰۰	۱۰۰۰	۲۰۰	۳۰۰	۵۰۰	۲۰۰	۴۰۰۰	د مشترکوموادو لګښت
۴۰۰	۲۴۰۰	۱۶۰۰	۱۲۰۰	۴۰۰	۴۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰۰	معاشات
۵۰	۳۰۰	۲۰۰	۱۵۰	۵۰	۵۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰۰	قانوني اجتماعي مصرف
۱۵۰	۲۵۰	۹۰۰	۷۰۰	-	-	۵۰۰	۵۰۰	۳۰۰۰	دمزد مشترک لګښتونه
۲۰	۵۰	۱۵۰	۱۰۰	۳۰	۱۰	۲۵	۱۵	۴۰۰	بریښنا
۲۰	۱۲۰	۶۰	۱۰۰	۲۰	۲۰	۲۸	۳۲	۴۰۰	کرایه
۷	۴۲	۲۸	۲۱	۷	۷	۱۴	۱۴	۱۴۰	بیمه
-	-	۲۰۰	۱۵۰	-	۴۰	۶۰	۵۰	۵۰۰	رامنځته شوی فرسایش
۱۰	۲۰	۸۰	۱۰۰	۵	۱۰	۱۵	۱۰	۲۵۰	رامنځته شوې ربح
۶۵۷	۳۳۸۲	۴۸۱۸	۲۵۲۱	۷۱۲	۸۳۷	۲۰۴۲	۱۷۲۱	۱۷۶۹۰	لومړني مجموعي لګښتونه

د لګښت مواضع / د لګښت ډول	مبالغ	د لګښتونو مخکني مواضع			د لګښتون وروستي مواضع				
		مواضع عمومی		موضع کمکی تولید	موضع مواد	مواضع اصلی تولید		اداره	فروش
		۱	۲			A	B		
IIد مصارفو توزیع، د مصارفو مواضع	۱۷۲۱		+۱۰۰	+۲۱		+۶۴۰	+۶۴۰	+۱۶۰	+۱۶۰
د لومړنۍ عمومي موضع مصارفو توزیع	۱۷۲۱		+۴۲	+۱۰۰	+۱۰۰۰	+۸۰۰		+۱۰۰	+۱۰۰
د دوهمې عمومي موضع مصارفو توزیع									
ټول لیدنه	۱۷۶۹۰	-	-	۹۰۰	۸۱۲	۵۱۵۶	۶۲۵۸	۳۶۴۲	۹۱۷
III د کومکي موضع د مصارفو توزیع				۲۱۴۲		+۱۶۰	+۱۶۰		
د تولید پر اصلي موضع تولید									
د وروستیو مواضعو ټول لګښت					۸۱۲	۵۵۲۱	۶۷۹۸	۳۶۴۲	۹۱۷
IV د سلنې برخه	۱۷۶۹۰				انفرادی مواد	تولیدی مزد	تولیدی مزد	د استحصال مصارف	د استحصال مصارف
اضافی اساس					۳۲۴۸	۳۰۰۰	۶۰۰۰	۲۵۳۷۹	۲۵۳۷۹
اضافی سلنه					٪۲۵	٪۱۸۴,۰۳	٪۱۱۳,۳	٪۱۴,۳۵	٪۳,۱۷

د تصدۍ د ارزونې پاڼه (BAB) او اړونده حسابونه یې په لاندې ډول دي:

الف – د لګښتونو په هرې مواضع باندې د لومړنیولګښتونو ویشل.

۴۰۰۰ افغانۍ = د موادو د مشترکو لګښتونو له توزیع سره (۱)

۲۰۰kg=۱۰+۲۵+۱۵+۱۰+۵۰+۸۰+۱۰ کیلوګرام =مجموعه کلید

في کیلوګرام – افغانۍ ۲۰=۴۰۰۰÷ ۲۰۰ د کلید د في واحد لګښتونه

د کیلوګرام په اساس په هرې مواضع باندې د مشترکو موادو د لګښتونو سهم (برخه) په لاندې ډول ده:

۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی	۲۵×۲۰=۵۰۰افغانی	۱۵×۲۰=۳۰۰ افغانی
۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی	۵۰×۲۰=۱۰۰۰افغانی	۸۰×۲۰=۱۶۰۰ افغانی
۱۰×۲۰=۲۰۰ افغانی		

۲- دمعاشونو ویشل = ۸۰۰۰ افغانۍ

دکلید مجموعه کسان ۲ =+۲+۱+۱+۳+۴+۴+۶+۱=۲۰ تن

د کلید د في واحد لګښت ۸۰۰۰ =÷۲۰=۴۰۰ افغانۍ في نفر

د کلید په اساس و هر کس د لګښت مواضع د معاش برخه په لاندې ډول ده:

۲×۴۰۰=۸۰۰ افغانی	۲×۴۰۰=۸۰۰افغانی	۱×۴۰۰=۴۰۰ افغانی
۱×۴۰۰=۴۰۰ افغانی	۳×۴۰۰=۱۲۰۰افغانی	۴×۴۰۰=۱۶۰۰ افغانی
۶×۴۰۰=۲۴۰۰ افغانی	۱×۴۰۰=۴۰۰افغانی	

۳- د اجتماعي لګښتونو توزیع ۱۰۰ = افغانۍ

۲۰ کسان = د کلید مجموعه

د هرې مواضع د لګښتونو لپاره د کلید په اساس د اجتماعي لګښتونو سهم په لاندې ډول دی:

۵۰×۲=۱۰۰ افغانی	۵۰×۲=۱۰۰افغانی	۵×۱=۵۰ افغانی
۵۰×۱=۵۰ افغانی	۵۰×۳=۱۵۰افغانی	۵۰×۴=۲۰۰ افغانی
۵۰×۶=۳۰۰ افغانی	۵۰×۱=۵۰افغانی	

۴- دمزد د مشترکو لګښتونو توزیع =۳۰۰۰ افغانی

د کلید مجموعه ۵۰ =+۵۰+۷۰+۹۰+۲۵+۱۵=۳۰۰

د هر تن د في واحد لګښت۳۰۰۰ =÷۳۰۰= ۱۰ افغانۍ هرساعت

د مزد د لګښتنونو مشترک سهم (برخه) د في ساعت په اساس د تصدۍ د هرې مواضع لګښت

په لاندې ډول دی:

۵۰×۱۰=۵۰۰ افغانی		۵۰×۱۰=۵۰۰افغانی		۷۰×۱۰=۷۰۰ افغانی

۹۰×۱۰=۹۰۰ افغانی		۲۵×۱۰=۲۵۰افغانی		۱۵×۱۰=۱۵۰ افغانی

۵- د برېښنا د لګښتونو وېش ۴۰۰ = افغانۍ

د کلید مجموعه ۳۰ =+۵۰+۲۰+۶۰+۲۰۰+۳۰۰+۱۰۰+=۴۰کیلوواټ

د کلید د فی واحد لګښت ۴۰۰ =÷۸۰۰= ۰,۵ افغانۍ فی کیلوواټ

د برېښنا سهم د کلید په اساس (کیلوواټ) د تصدۍ د هرې مواضع لګښتونه په لاندې ډول دي.

۳۰×۰,۵=۱۵ افغانی		۵۰×۰,۵=۲۵افغانی		۵۰×۰,۵=۲۵افغانی

۶۰×۰,۵=۳۰ افغانی		۲۰۰×۰,۵=۱۰۰افغانی		۳۰۰×۰,۵=۱۵۰ افغانی

۱۰۰×۰,۵=۵۰ افغانی		۴۰×۰,۵=۲۰ افغانی

۶- دکرایې د لګښتونو وېش = ۴۰۰ افغانۍ

د کلید مجموعه ۸ =+۷+۵+۵+۲۵+۱۵+۳۰+۵=۱۰۰

د کلید د فی واحد لګښتونه۴۰۰ =÷۱۰۰=۴ فی متر مربع، افغانی

د کلید(مترمربع) په اساس د لګښتونو د سهم کرایه د تصدۍ د هر وضع شوي لګښت په لاندې ډول دی.

۸×۴=۳۲ افغانی ۷ ×۴=۲۸ افغانی ۵×۴=۲۰ افغانی۲۵×۴=۱۰۰ افغانی

۷- د بیمې د لګښت توزیع = ۱۴۰ افغانی

مجموع کلید= ۲۰ نفر

دکلید د فی واحد لګښت = ۱۴۰ =÷۲۰=۷ افغانۍ فی نفر

دبیمې د لګښت سهم د کلید په اساس د تصدۍ هر وضع شوی لګښت په لاندې ډول دی.

۲×۷=۱۴ افغانی		۲×۷=۱۴افغانی		۱×۷=۷افغانی

۷×۱=۷افغانی		۳×۷=۲۱ افغانی		۴×۷=۲۸افغانی

۶×۷=۴۲ افغانی		۱×۷=۷ افغانی

۸- د رامنځته شوي فرسایش وېشل = ۵۰۰ افغانۍ

د کلید مجموعه = ۵۰+۶۰+۴۰+۱۵۰+۲۰۰=۵۰۰ ساعت ماشین

دکلید د فی واحد لګښتونه = ۵۰۰ =÷۵۰۰=۱ ۱فی ساعت ماشین، افغانۍ

د رامنځته شوي فرسایش

د ۍ ساعت د فعالیت په اساس د تصدۍ د هر وضع شوي لګښت لپاره د رامنځته شوي فرسایش برخه (سهم) په لاندې ډول ده.

۰۴×۱=۱افغانی ۰۶×۱=۰۶افغانی ۰۵×۱=۰۵ افغانی

۰۰۲×۱=۰۰۲ افغانی ۰۵۱×۱=۰۵۱افغانی

۹- د رامنځته شوې ربحې توزیع =۲۵۰ افغانۍ

دکلید مجموعه = ۲۰۰ =+۳۰۰+۲۰۰+۱۰۰+۲۰۰۰+۱۶۰۰+۲۰۰+۴۰۰= ۵۰۰۰ افغانی

دکلید د ۍ واحد لګښت ۰,۰۵ = ۲۵۰ ÷ ۵۰۰۰=

د وضعه شویو تولیدی لګښتونو لپاره د رامنځته شوې ربحې برخه د سرمایې په اساس په لاندې ډول ده:

۲۰۰×۰,۰۵=۱۰Af ۳۰۰×۰,۰۵=۱۵Af ۲۰۰ × ۰,۰۵ =۱۰ Af

۱۰۰×۰,۰۵=۵Af ۲۰۰×۰,۰۵=۱۰Af ۱۶۰۰×۰,۰۵=۸۰Af

ب – په وروستیو وضع شویو لګښتونوباندې د مخکنیووضع شویولګښتونو توزیع: (د ثانوي لګښتونو توزیع):

د عمومي موضع د لګښتونو توزیع -۱= ۱۷۲۱ افغانۍ

د عمومي مواضعو سهم ۲ او کمکي موضع۱۰۰= +۲۱=۱۲۱

د عمومي موضوع پاتې لګښتونه -۱۷۲۱= ۱-۱۲۱= ۱۶۰۰افغانۍ

د هر تولیدي موضع سهم ۶۴۰ = $\frac{۱۶۰۰\times ۴۰}{۱۰۰}$ = افغانۍ

د ادارې د هرې مواضع سهم او خرڅلاو ۱۶۰= $\frac{۱۶۰۰\times ۱۰}{۱۰۰}$ = افغانۍ

-۲ د دویمې موضوع د لګښتونو توزیع ۲۱۴۲=افغانۍ

د کمکي موضوع سهم اود موادو موضع ۱۰۰ =+۴۲=۱۴۲

دعمومي موضع پاتې لګښتونه ۲۱۴۱ =-۱۴۲=۲۰۰۰

A دتولید د موضوع سهم ۱۰۰۰= $\frac{۲۰۰۰\times ۵۰}{۱۰۰}$ = افغانۍ

B دتولید د موضوع سهم ۸۰۰= $\frac{۲۰۰۰\times ۴۰}{۱۰۰}$ =افغانۍ

۳- دلګښتونوتوزیع د تولید کمکي موضوع ۹۰۰ = افغانۍ

A دتولیدي موضوع سهم ۳۶۰ = $\frac{۴۰ \times ۹۰۰}{۱۰۰}$=افغانۍ

Bدتولیدي موضوع سهم ۵۴۰ = $\frac{۶۰ \times ۹۰۰}{۱۰۰}$=افغانۍ

ج- داضافي فیصدۍ ارزونه (سنجش)

- دموادو د موضوع اضافي فیصدۍ

دموادولګښت انفرادي	مواد مشترک لګښتونه
۳۲۴۸	۸۱۲
۱۰۰	X

$$X=\frac{۱۰۰ \times ۸۱۲}{۳۲۴۸} = ۲۵٪$$

دموادو اضافي فیصدی =۲۵٪

A-۲ دتولید دموضوع اضافي فیصدۍ

د تولید مزد	مشترک لګښتونه
۳۰۰۰	۵۵۱۲
۱۰۰	X

$$X=\frac{۱۰۰ \times ۵۵۲۱}{۳۰۰۰} = ۱۸۴,۰۳٪$$

A-۳ دتولید د موضع اضافي فیصدی

تولیدي مزد	تولیدي مشترک لګښتونه
۶۰۰۰	۶۷۹۸
۱۰۰	X

$$X=\frac{۱۰۰ \times ۶۷۹۸}{۶۰۰۰} = ۱۱۳,۳٪$$

۳- د اداري اضافي فیصدی

د استحیال مصارف = (۸۱۲+۳۲۴۸)+(۵۵۲۲+۳۰۰۰)+(۶۷۹۸+۶۰۰۰)=۲۵۳۸۰

اداري لګښتونه	د استحصال لګښتونه
۳۶۴۲	۲۵۳۸۰
X	۱۰۰

$$X=\frac{۱۰۰ \times ۳۶۴۲}{۲۵۳۸۰} = ۱۴,۳۵٪$$

۵- د خرڅلاو د موضع لپاره اضافی فیصدۍ

لګښتونه پلورل	د لګښتونو استحصال
۹۱۷	۲۵۳۸۰
X	۱۰۰

د اتم څپرکي د مطالبو لنډیز:

۱_ د مصرف د مواضع د سنجش مفهوم: د مصارفو د موضع په سنجش کې د مصارفو د توزیع مختلف ډولونه د تصدۍ په ټولو هغو ځانګو کې چې دا مصارف په یوه اقتصادي مرحله کې رامینځته شوي وي، وړاندې کوي.

۲_ د مصارفو د مواضع د سنجش مهم اهداف: د اقتصادیت د اندازې کنټرول د خدمت د مصارفو په حامل باندې د مشترکو مصارفو د وسیلي په توګه عبارت ده.

۳_ له وظیفوي اړخه د مصارفو د مواضعو وېش:

- _ د عمومي مصارفو مواضع
- _ د تولیدي مصارفو مواضع
- _ د موادو د مصارفو مواضع
- _ د خرڅلاو د مصارفو مواضع
- _ د اداري مصارفو مواضع

٤_د مصارفو په مواضع باندې د مصارفو د ډولونو وېش: مصارفد د تولیدي انفرادي مصارفو په حامل او د حامل ګډ مصارفو باندي تقسیمیږي. د مصارفود حامل انفرادي مصارف په مستقیمه توګه د مصارفو په حامل وېشل شوی، په داسې حال کې چې د مصارفو د حامل مشترک مصارف د مصارفو د مواضعوو له طریقي د مصارفو په حامل وېشل کیږي.

د مصارفو حامل مصارف کولای شو د مصارفو په انفرادي مواضعوو او د مصارفو په مشترکو مواضعوو وویشو.

د مصارفو د مواضع انفرادي مصارف په مستقیمه توګه او له نسبتي کمیتونو (کلیدونو) پرته د مصارفو په موضع تقسیم کړو، خو مشترک مصارف د نسبي (کلیدي) کمیتونو په مرسته د مصرف په مواضعوو تقسیمولی شو. په دې توګه هڅه کیږي چې د مصارفو او نسبي(کلیدونو) تر مینځ اړیکه وساتو.

۵_ د متناسب کلید د مصرافو د وېش له پاره: د کلید واحد مصارف × د کلیدونو شمېر = د مصارفو سهم –الف

د مصارفو برخه $\frac{\text{اضافي سهم×د کلیدونو شمېر}}{۱۰۰}$

د مصرف برخه $\frac{\text{د فیصدي فیصدۍ×د مصرف مجموعه}}{}$

٦_ د تصدۍ د سنجش پاڼه (BAB) د مصارفو د مواضعوو د سنجش د وسیلې په توګه: د مصارفو د مواضع سنجش د پرمخ بیولو د تابلو یا په حسابي بڼه تر سره کړو، په دې توګه چې د مصارفو هرې یوې موضع ته حساب افتتاح کړو او په هغه کې په هرې مواضع پورې اړونده ډولونه درج کړو.

په هغه صورت کې چې د مصرفو د مواضعو سنجش د تابلو په بڼه وړاندې لاړ شي، له دوه اړخیزې محاسبې څخه ډډه کوواو د تصدۍ د سنجش پاڼه (BAB) د هغه یوه نمونه وړاندې کوي. د تصدۍ د سنجش پاڼه یوه تابلو ده چې په هغې کې په عمودي ډول د مصارفو ډولونه او په افقي ډول د مصارفو مواضع درج کیږي. له همدې امله د مختلفو مواضعوو د مصارفو د سنجش په نوم هم پیژندل کیږي.

۷_ د تصدۍ په دننه کې د توزیع د فعالیتونو طریقې: په تصدیو کې ځینې داسې مختلفې امتعې تولید کیږي، چې په مارکیټ کې نه پلورل کیږي، بلکې دوهم ځل په تصدۍ کې د تولید په بیلابیلو پروسو کې کار ورڅخه اخلي. ددې امتعو (وسایلو) قیمت ګذاري په تصدۍ کې د داخلي فعالیتونو د سنجش د ستونزو په نوم یادیږي. دا وسایل کیدای شي چې مادي وسایل وي (ثابته دارایي، امتعه او نور) او یا هم غیر مادي امتعه وي (بشري قوا ، علمي معلومات او نور).

د تصدۍ د داخلي فعالیتونو د سنجش له پاره له لاندي طریقو څخه استفاده کولای شو:

۱_ د مختلفو مصارفو طریقه.

۲_د مصارفو د انتقال طریقه، د مصارفو مواضع
۳_د مصارفو د مواضع د توازن طریقه
٤_د مصرف د حامل طریقه

۸_ د بدلیدو (تعویض) په صورت کې په تصدۍ کې د متقابلو فعالیتونو د سنجش طریقه:

ځانګړې ستونزې هغه مهال را څرګندیږي چې د فعالیتونو د مصارفو په دوو او یا تر دوو ډیرو مواضعوو کې په مستقیمه او یا هم غیر مستقیمه توګه بدلون راشي.

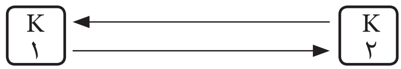

په الف حالت کې فعالیتونه په مستقمه توګه او په ب حالت کې په غیر مستقیمه توګه بدل شویدي.

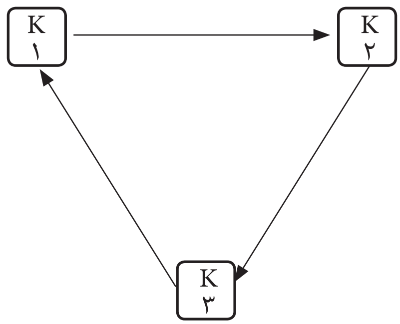

په دې صورت کې د فعالیتونو مصارف په تدریجي توګه نه دي تقسیم شوي، بلکې د معادلاتو د سیستم له مخې په یوه وخت کې وېشل شویدي.

د اتم څپرکي پوښتنې

۱- په یوه دوره کې د یوې تصدۍ مشترک لګښتونه په لاندې ډول ملاحظه کیږي.

د مشترکو لګښتونو ډولونه	افغانۍ
د مشترکو موادو لګښتونه	۲۴۰۰۰
بریښنا	۳۶۰۰۰
کومکي مزد	۶۳۰۰۰
معاشونه	۶۶۰۰۰
اجتماعي لګښتونه	۴۰۰۰۰
د ترمیم لګښتونه	۲۲۰۰۰
مالیات	۴۲۰۰۰
لاسته راغلې ربح	۶۴۰۰۰

دا لګښتونه د دغې تصدۍ په څلورو وروستیو مواضعو د لاندې کلید په واسطه ویشل کیږي ، په وروستۍ موضوع پورتنې مشترک لګښتونه په دغه تصدۍ ویشل کیږي اود تصدۍ د ارزونې پاڼه ترتیب کیږي.

۲- یوه تصدۍ په پام کې ونیسۍ چې د دوو مخکنیو موضوعاتو v ۱او v۲ او دوو وروستیو موضوعانو E۳ اوE۴ وي، د دغو موضوعانو هریو لومړنی لګښت په لاندې ډول دی.

$V_۱$ د مخکینۍ موضوع لومړني لګښتونه =۸۰۰۰

$V_۲$ د مخکینیۍ موضوع لومړني لګښتونه = ۱۰۰۰۰

$E_۳$ د وروستۍ موضوع لومړني لګښتونه = ۱۲۰۰۰

$E_۴$ د وروستۍ موضوع لومړني لګښتونه = ۲۰۰۰

مخکینۍ موضوع $V_۱$ ، ۱۰ فیصده خپله لاسته راوړنې په $V_۲$ او ۴۰ فیصده په $E_۳$ او ۵۰ فیصده نورو په E۴ سرته رسیږي. مخکینۍ موضوع V۲ ، ۲۰ فیصده خپل فعالیت په V۱ او ۵۰ فیصده په E۳ او ۳۰ فیصده نورو په $E_۴$ سرته رسیږي.

الف- د هرې پورته ذکرشوې مواضع لګښت د هماغه وخت د معادلاتو د سیستم په اساس ارزول کیږي.

ب- د هرې مواضع لګښتونه په اړونده حسابونو کې درج کړئ.

ج- انفرادي لګښتونه ، ثانوي لګښتونه او مشترک لګښتونه هريو د دې مواضعو د جذب د کومک په واسطه ارزيابي کړئ؟

۳- په يوه دوره کې د يوې تصدۍ مشترک لګښتونه په لاندې ډول دی:

دمشترکو موادو لګښتونه = ۲۰۰ افغانۍ

معاشونه =۴۰۰ افغانۍ

قوت =۵۰ افغانۍ

ترسره شوی فرسايش =۱۰۰ افغانۍ

متفرقه=۵۰ افغانۍ

د توليدي موادو انفرادي لګښتونه =۵۳ افغانۍ

توليدي مزدونه =۹۸۸ افغانۍ

د لګښتونو ډولونه	کليد	ورودستۍ موضع			
		د موادوموضع	د توليد موضع	د اداري موضع	د پلور موضع
د مشترکو موادو لګښتونه	دموادو د اخيستلو سند	۴۰۰ کيلوګرام	۱۹۰۰ کيلوګرام	۱۰۰ کيلوګرام	-
قوت	د بريښنا استهلاک	۶۰۰۰۰ کيلوواټ	۱۸۰۰۰ کيلوګرام	۶۰۰۰۰ کيلوواټه	۶۰۰۰۰ کيلوواټه
کمکي مزدونه	د کمکي مزد سند	۲۰۰ ساعت	۵۰۰۰ ساعت	۵۰۰۰ ساعت	۱۰۰۰ ساعت
معاشونه	د پرسونل شميرنه	۲ کسان	۲ کسان	۶ کسان	۱ کس
اجتماعي لګښتونه	مزد او معاش	۲۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	۶۰۰۰۰	۲۰۰۰۰
د ترميم لګښتونه	د کار وخت	۵۰ ساعت	۴۵۰ ساعت	-	۵۰ ساعت
ماليات	د اساس ارزول	۲۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰۰	۲۰۰۰۰۰
ترلاسه شوی ربح	سرمايه	۸۰۰۰۰۰	۳۲۰۰۰۰۰	۱۶۰۰۰۰	۸۰۰۰۰۰

په وضع شويو لګښتونو باندې پورتنيو لګښتونو ته په کتوسره دغه تصدۍ په لاندې پړاوونو ويشل شوې.

د اداري موضوع	دتولیدموضوع	دموادوموضوع	عمومي موضع	کلید	مشترک لګښتونه
-	۱۴ کیلوګرام	۱ کیلوګرام	۵ کیلوګرام	د موادو د اخیستلو سند	د مشترکو موادو لګښت
۱۰ کسان	۹ کسان	۲ کسان	۴ کسان	د معاش د اخیستلو سند	معاشات
	۱۵ ساعته	۲ ساعته	۳ ساعته	د ماشین د فعالیت د ثبتولو سند	رامنځئته شوی فرسایش
	۳	-	۱	-	متفرقه
کیلوواټه ۲۰	۵۰ کیلوواټه	۱۰ کیلوواټه	۲۰ کیلوواټه	د برښنا استهلاک	انرژۍ

الف- د تصدۍ د ارزونې پاڼه ترتیبوو او د لګښتونو په وروستۍ موضوع اضافي فیصدي ارزوو ، د عمومي موضوع لګښتونه ۴۹ افغانۍ د موادو په موضوع او پاتې ۸۰ فیصده په تولیدي موضوع او ۲۰ فیصده نور د اداري په موضوع ویشل کیږي.
ب - د یو فرسایش حاصل شوي لګښتونه د اضافي فیصدۍ په پام کې نیولو سره ارزیابی کړئ؟ په هغه صورت کې چې د موادو د انفرادي لګښتونو تولید ۱۰۶ او د دغه فرسایش تولیدي مزد ۴۹۴ افغانۍ دی.

۴- یوې تصدۍ ته پام وکړئ چې له دوو v1 اوv2 مخکنیو موضوعاتو او دوو وروستیو E ۳ او E۴ موضوعاتو څخه جوړه شوې وي، د دغو مواضعو لومړني لګښتونه په لاندې ډول دي.

$V_{۱}$ د مخکینۍ موضوع لومړني لګښتونه =۶۰۰۰
$V_{۱}$ د وروستۍ موضوع لومړني لګښتونه ۱۴۰۰۰=
$E_{۱}$ د ورستۍ موضوع لومړني لګښتونه ۲۰۰۰۰=
$E_{۱}$ د وروستۍ موضوع لومړني لګښتونه ۳۰۰۰=
دا څلور موضع په متقابله توګه په یو بل فعالیت کوي. پخوانۍ موضع ۱۵,v1 د خپل فعالیت فیصدۍ پخوانۍ موضع ۴۵,v2 ته ور سپاري. پاتې مصارف وروستۍ موضع E۳ ،۴۰ ته ورکوي او پاتې فیصدي د وروستۍ موضع E۴ په واک کې ورکوي.پخوانۍ موضع ۲۰,v2 فیصده خپل فعالیت

مخکینۍ موضع ۳۰,v۱ او څه فیصدي   وروستۍ موضع E۳ ته ورکوي. ۵۰ فیصده پاتې یې اخیري E۴ ترسره کوي. اخیري موضع ۱۰,E۳ فیصده خپل تولید مخکینۍ v۱ او۱۵ او نوره فیصدۍ v۲و۲۵ موضع په واک کې ږدي. اخیري موضع ۲۰,E۴ فیصده خپل فعالیت پخوانۍ موضع ۱۰,v۱ ته، فیصده یې اخیري او v۲ و۱۰ فیصده یې وروستۍ موضع ته E۳ سرته رسوي.

الف- د څلورو مواضعو هره موضع د مترکس په مرسته سنجش کړی؟

ب- د دغو هرې یوې موضع مصارف په حسابونو کې درج کړی؟

سرچیني او اخځلیکونه:

۱- سنجش مصارف در موسسات صنعتی افغانستان، انستیتوت اداره و صنعت کابل، دکتور هربرت هیریشی

۲- حسابداری صنعتی (حسابداری قیمت تمام شد) سازمان آموزشی و حرفه ای کشور ایران، مترجم پوهنیار غلام ربانی ظهور

۳- مفاهیم اساسی مصرف برای تصمیم گیری، پوهنتون مزار شریف، استاد محمد عارف

۴- حسابداری مالی و حسابداری شرکت ها، دانشگاه ها و مدارس ایران، محمد علی جلالی

۵- سنجش مصارف، پوهنتون کابل، پوهنحی اقتصاد، دکتور نذیر احمد شهیدی

۶- حسابداری صنعتی مقدماتی، وزارت آموزش و پرورش، ایران ابوالقاسم عشقی و محمد رضا جانسپاه

۷- حساب مصرف و سرمایه گذاری، پوهنتون کابل پوهنحی اقتصاد، مولف Carl Zimmerer

۸- تیوری تولید و مصرف، پوهنتون کابل، پوهنحی اقتصاد، دکتور نذیر احمد شهیدی

د ښوونیز نصاب د پراختیا د ریاست پیغام

د پوهنې وزارت د تخنیکي او مسلکي زده کړو معینیت د ښوونیز نصاب د انکشاف ریاست د ټولنې د عیني او ښکاره ضرورت په درک کولو سره چې د محصلینو او شاګردانو د درسي کتابونو په برخه کې یې تخنیکي او مسلکي رشتې درلودې او لري یې، په لومړي سر کې یې تصمیم ونیو، چې په ښــوونیزو پلانونو او درسي مفرداتو باندې بیا کتنه وکړي او ورپســې بیا د شاګردانو او محصلینو د درسي کتابونو د تالیف لپاره مبادرت او کوښــښ وکړي. د خدای(ج) په فضل او مرحمت سره او د ادارې او حســابدارۍ څانګې د ښــوونکو په میړانې او همت سره د ادارې او حســابدارۍ درسي کتابونه تالیف شول تر څو په وړیا ډول د شاګردانو او محصلینو په واک او اختیار کې ورکړل شي.

د علم او معرفت له ټولو لوســتونکو، علاقمندانو، د ادارې او حسابدارۍ د مکاتبو له ښوونکو، ګرانو شــاګردانو او د تخنیکي او مســلکي زده کړو د چارو له متخصصینو او همدا شــان له ټولو څېړونکو او شنونکو څخه صمیمانه هیله کیږي، چې د دې کتابونو په مطالعې سره چې په لومړي ځل د ښــوونکو او د ادارې او حســابدارۍ څانګې د مســلکي غړو له لوري تالیف او تدوین شوي دي. د مســلکي، تخنیکــي او علمي مطالبــو او مفاهیمو د څرنګوالي په هکلــه خصوصاً د هغوی املایي او انشــایي اشــتباهاتو په اړه مونږ ته لارښوونه وکړي، ترڅو په راتلونکي کې وکړای شو، په همدې او نورو برخو کې ګرانو شــاګردانو ته له دې څخه ښه، غوره، ګټور او ارزښتناکه موضوعات وړاندې کړو.

همدا شــان له ګرانو شــاګردانو او محصلینو څخه هیله کوو ترڅو د دې کتابونو د مطالعې او اســتفادې پر مهال د هیواد اقتصادي ســتونزې، فقر او وروســته پاتې والی په نظر کې ونیسي او د کتابونو په ساتنه کې کوښښ او زیار وباسي، ترڅو د ډېرو شاګردانو او محصلینو د ګټې وړ وګرځي.

پته: د پوهنې وزارت- د مسلکي او تخنیکي زده کړو معینیت

د تعلیمي نصاب د پراختیا ریاست

د درسي کتابونو د چمتو کولو عمومي مدیریت